

Avaimet onnistumiseen -projekti maahanmuuttajanuorten kokemana

Elina Tuominen
Annika Valkonen

Opinnäytetyö
Tammikuu 2010

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali- ja terveysala

Tekijä(t)	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 21.01.2010
TUOMINEN, Elina	Sivumäärä 82+7	Julkaisun kieli Suomi
VALKONEN, Annika	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Avaimet onnistumiseen –projekti maahanmuuttajanuorten kokemana		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KOKKO, Marja-Liisa		
Toimeksiantaja(t) Avaimet onnistumiseen -projekti		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli arvioida miten Avaimet onnistumiseen -projekti on onnistunut tavoitteissaan osallistujien näkökulmasta. Avaimet onnistumiseen -projekti on maahanmuuttajanuorille suunnattu vapaa-ajan toimintaan painottunut Jyväskylän nuoret ry:n hallinnoima projekti. Tutkimustehtävänä oli selvittää miten projekti on vaikuttanut nuorten maahanmuuttajien elämänhallinnan vahvistumiseen, osallisuuteen, sosiaalisen verkoston laajenemiseen, suomen kielen oppimiseen ja vertaisryhmiin liittymiseen sekä miten sukupuolisensitiivinen työote on toteutunut projektissa ja miksi se on tärkeää.</p> <p>Tutkimuksemme on kvalitatiivinen ja käytimme tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelimme kuutta 18-30- vuotiasta projektiin osallistunutta maahanmuuttajanuorta. Haastattelurunko muotoutui projektin tavoitteiden ja projektista jo aiemmin tehdyn väliarvioinnin pohjalta. Otimme mukaan myös kysymyksiä sukupuolisensitiivisyyteen liittyen. Tärkeimmät teemat tutkimukssamme olivat maahanmuuttajanuorten elämänhallinnan vahvistuminen ja naisnäkökulma. Analysoimme aineiston ja esitimme tutkimuksen tulokset teemoittain tutkimuskysymysten ja muiden projektin arvioinnin kannalta tärkeiden teemojen mukaisesti.</p> <p>Tutkimuksemme tuloksista ilmenee, että Avaimet onnistumiseen -projekti on pääosin saavuttanut tavoitteensa ja ollut nuorille maahanmuuttajille hyvin merkittävä. He ovat saaneet projektin ansiosta muun muassa uusia ystäviä, rohkaistuneet suomen kielen puhumisessa ja saaneet harrastuksia vapaa-aikaan. Tulokset osoittavat, että maahanmuuttajatyössä sukupuolisensitiivinen työote ja erityisesti naisnäkökulman huomioon ottaminen on tärkeää. Tutkimustuloksiamme voidaan hyödyntää Avaimet onnistumiseen -projektin loppuraportoinnissa ja kehitettäessä Avaimet onnistumiseen -projektin pohjalta muotoutuvaa uutta maahanmuuttajaprojektia. Tutkimustuloksemme ovat hyödynnettävissä myös muita maahanmuuttajaprojekteja kehitettäessä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Maahanmuuttaja, nuori, kotoutuminen, elämänhallinta, osallisuus, vertaistuki, vapaa-aika, sukupuolisensitiivisyys, naisnäkökulma, Avaimet onnistumiseen -projekti		
Muut tiedot		

Author(s) TUOMINEN, Elina VALKONEN, Annika	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 21.01.2010
	Pages 82+7	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title The "Avaimet onnistumiseen" ("Keys to success") -project experienced by young immigrants		
Degree Programme Degree programme in social services		
Tutor(s) KOKKO, Marja-Liisa		
Assigned by "Avaimet onnistumiseen" project		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this study was to evaluate how the "Avaimet onnistumiseen" ("Keys to success") project has succeeded in its targets from its participants' point of view. "Avaimet onnistumiseen" is a project directed at young immigrants and their spare time activities, administered by Jyväskylän nuoret ry. The objective of the study was to establish how the project has influenced the young immigrants in terms of life control improvement, participation, expansion of social networks, learning of the Finnish language and joining in peer groups. Furthermore, it was studied how the gender sensitive work approach was implemented in the project and why it was important.</p> <p>The research was conducted as a qualitative study and the method of research was theme interviewing. In total, six 18-30-year old immigrants, who participated in the project, were interviewed. The body of the interview was formed on the basis of the project's objectives and of an earlier intermediate evaluation that had been made of the project. We also included some questions related to gender sensitivity in our research. The most important themes in our research were young immigrants' life control improvement and womanhood. The material was then analyzed and the results presented based on the themes of the research objectives and on other themes that were important to the project evaluation.</p> <p>The findings of our research showed that the "Avaimet onnistumiseen" project had mainly reached its targets and that it had been very significant to the young immigrants. They had made friends, they had become braver to speak Finnish and they also had found new hobbies for their spare time. According to the findings, gender sensitivity and especially considering the special needs of women are important issues in immigrant work. The results of our study can be used in the final reporting of the "Avaimet onnistumiseen" project and for developing a new immigrant project after this project and other immigrant related projects.</p>		
Keywords Immigrant, youth, integration, life control, participation, peer support, spare time, gender sensitivity, womanhood, "Avaimet onnistumiseen" project		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
2 SETTLEMENTTILIIKE	6
2.1 Jyvälän nuoret ry ja Settlementtinuorten liitto	8
2.2 Avaimet onnistumiseen -projekti.....	9
3 MAAHANMUUTTAJA.....	15
3.1 Kuka on maahanmuuttaja?.....	15
3.2 Nuori maahanmuuttaja.....	18
3.2.1 Nuoruus.....	19
3.2.2 Aikuisuus.....	20
3.3 Nainen maahanmuuttajana.....	21
3.3.1 Naisen asema.....	22
3.3.2 Naisen rooli maahanmuuttajaperheessä	23
3.3.3 Sukupuolisensitiivisyys.....	25
3.4 Maahanmuuttajien kotoutuminen uuteen maahan ja kulttuuriin.....	26
3.4.1 Kotoutuminen ja kotouttaminen	26
3.4.2 Kotoutumissuunnitelma	28
3.4.3 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä	29
4 MAAHANMUUTTAJAN ELÄMÄNHALLINTA.....	32
4.1 Elämänhallinta käsitteenä	32
4.2 Elämänhallinnan haasteet ja mahdollisuudet	34

	2
4.3 Osallisuus.....	36
4.4 Vertaistuki elämänhallinnan tukena.....	39
4.5 Vapaa-aika.....	41
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	43
5.1 Tutkimuksen tausta.....	43
5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät.....	43
5.3 Tutkimusmenetelmät.....	44
5.4 Tutkimusaineiston keruu ja käsittely.....	46
5.5 Tutkimustulosten analysointi.....	48
5.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	49
5.6.1 Laatu ja luotettavuus.....	49
5.6.2 Eettisyys.....	51
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	52
6.1 Toimintaan osallistuminen.....	53
6.2 Sosiaalinen verkosto ja vertaistuki.....	56
6.3 Vapaa-aika ja harrastukset.....	59
6.4 Suomen kielen oppiminen.....	61
6.5 Toiminnan hyödyt.....	62
6.6 Osallisuus ja vaikuttaminen.....	65
6.7 Naiseus ja sukupuolisensitiivisyys.....	66
6.8 Ohjaus.....	68

	3
6.9 Muuta palautetta.....	69
7 POHDINTA	70
LÄHTEET	77
LIITTEET	83
Liite 1. Haastattelurunko	83
Liite 2. Haastattelukutsu	89
KUVIOT	
KUVIO 1. Avaimet onnistumiseen -projektin paikka suomalaisessa setlementtiliikkeessä	6
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Tutkimustulokset elämänhallinnan mukaan	52
TAULUKKO 2. Haastateltavien osallistuminen Avaimet onnistumiseen -projektin ryhmiin	53

1 JOHDANTO

Vapaa-ajalla on suuri merkitys nuorelle, olipa hän maahanmuuttaja tai valtaväestöön kuuluva. Nuori haluaa hankkia ystäviä, kuulua joukkoon ja saada harrastuksia. Vapaa-ajan toiminnoilla on myös laajempi merkitys elämässä. Maahanmuuttajille vapaa-aika on yksi tärkeä osa kotoutumista. Vapaa-ajanviettomahdollisuudet eivät ole kuitenkaan kaikille samat; esimerkiksi heikko kielitaito, tiedon puute tai varattomuus voivat estää osallistumisen. Varsinkin järjestöt ja kolmas sektori tarjoavat vapaa-ajan toimintaa erityisesti maahanmuuttajanuoria ajatellen.

Jyvälän nuoret ry:n Avaimet onnistumiseen -projekti on tarjonnut nuorille maahanmuuttajille vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Projektin ryhmiin osallistuminen on ollut maksutonta, siitä on tiedotettu suoraan maahanmuuttajille eikä heikko kielitaito ole ollut osallistumisen este. Projekti on ollut osaltaan edistämässä maahanmuuttajanuorten kotoutumista. Projektissa on otettu huomioon sukupuolisensitiivinen näkökulma tarjoamalla erityisesti naisille suunnattua toimintaa. Olemme kiinnostuneita naisnäkökulmasta maahanmuuttajiin liittyen ja käsittelemme sitä opinnäytetyössämme.

Olemme molemmat tehneet opintoihin liittyvää harjoittelua maahanmuuttajien parissa muun muassa Palapeli2-projektissa sekä Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalveluissa. Kiinnostuimme Avaimet onnistumiseen -projektista tutustuttuamme sen toimintaan harjoittelun kautta. Projektin kohderyhmä vastasi kiinnostustamme ja projektilla oli tarve opinnäytetyölle. Niinpä päädyimme tekemään opinnäytetyömme projektille. Lopullinen aiheemme muotoutui yhdessä projektikoordinaattorin ja ohjaavan opettajan kanssa keskustellen ja pohtien.

Avaimet onnistumiseen -projekti on monikulttuurisen nuorisotyön kehittämisprojekti, joka on suunnattu nuorille maahanmuuttajille. Se on järjestänyt erilaista vapaa-ajan toimintaa sekä kotoutumiskoulutuksen yhteydessä toimineen päivätoiminnan ryhmän. Projektin tarkoituksena on ollut tukea ja kehittää nuorten maahanmuuttajien vapaa-ajan toimintaa, vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan, suomen kielen oppimistaan, osallisuuttaan, elämänhallintaansa ja opintoihin tai työelämään siirtymistä. Projektissa

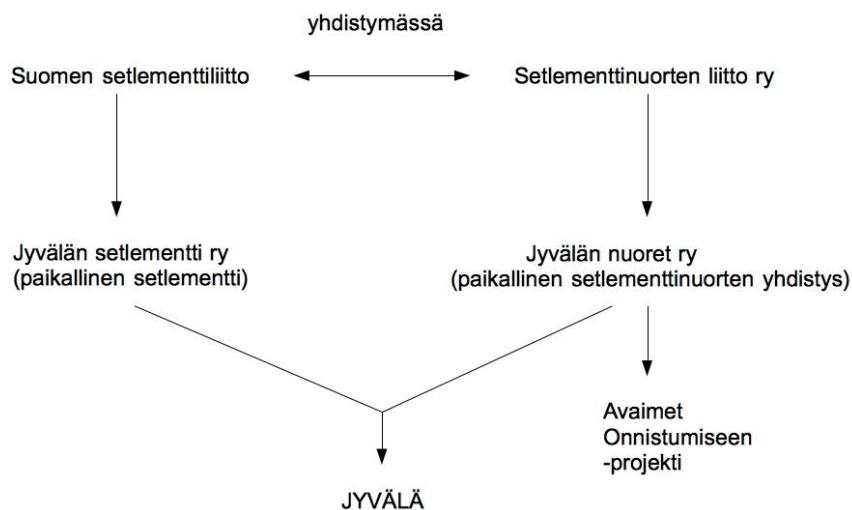
on kehitetty toiminnallinen ohjaustyön malli nuorten aikuisten maahanmuuttajien ohjaukseen. Tällä tuetaan maahanmuuttajanuorten integroitumista yhteiskuntaan tasavermaisina toimijoina. Projekti alkoi vuoden 2007 maaliskuussa ja päättyi vuoden 2010 tammikuussa.

Tutkimuksemme on tehty haastattelemalla 18-30 -vuotiaita nuoria maahanmuuttajia. Erityisesti olemme keskittyneet tarkastelemaan projektin uima- ja liikuntaryhmää sekä monikulttuurista naisten ryhmää ja naisnäkökulmaa. Tärkeimpänä tutkimuskysymyksenämme on ollut miten projekti on vaikuttanut maahanmuuttajien elämänhallinnan vahvistumiseen.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tietoa Avaimet onnistumiseen -projektin vaikutuksista maahanmuuttajanuorten näkökulmasta, tarkastella miten naisnäkökulma tulisi ottaa huomioon maahanmuuttajanuorten kanssa työskennellessä ja miten merkittävä asia se on ollut osallistujien kannalta. Opinnäytetyön tarkoituksena on olla osana projektin loppuarviointia ja kehittää uutta Avaimet onnistumiseen -projektin pohjalta muotoutuvaa Avara-projektia, johon on haettu rahoitusta opetusministeriöltä. Olemme halunneet saada projektiin osallistuneiden maahanmuuttajanuorten äänen kuuluville valitsemalla tutkimusmenetelmäksi haastattelun. Haastattelimme yhteensä kuutta projektiin osallistunutta nuorta ja arvioimme projektin tavoitteiden saavuttamista haastattelujen perusteella. Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua. Tutkimuksemme antaa Avaimet onnistumiseen -projektista tietoa, jota voidaan hyödyntää työelämässä.

2 SETLEMENTTILIIKE

Avaimet onnistumiseen -projekti on Jyvälän nuoret ry:n projekti. Jyvälän nuoret ry muodostaa yhdessä Jyvälän setlementti ry:n kanssa Jyvälän. Jyvälä on monipuolinen toimija, palvelun tuottaja ja kansalaisjärjestö. Jyvälän nuoret ry on osa Setlementtinuorten liittoa. Jyvälän setlementti ry:n kattojärjestönä toimii Suomen Setlementtiliitto. Paikalliset setlementit ja setlementtinuorten yhdistykset yhdessä Suomen Setlementtiliiton ja Setlementtinuorten liiton kanssa muodostavat suomalaisen setlementtiliikkeen. (Viinikainen 2009; Setlementtiliike ja setlementtiliitto n.d.) Kuviossa 1 on kuvattuna Avaimet onnistumiseen –projektin paikka suomalaisessa Setlementtiliik-
keessä.

KUVIO 1. Avaimet onnistumiseen -projektin paikka suomalaisessa setlementtiliik-
keessä

Suomen Setlementtiliitto on vuonna 1918 perustettu sivistys- ja sosiaalityötä tekevä järjestö, jonka muodostavat ympäri Suomen sijoittuvat 36 paikallista setlementtiä ja kahdeksan setlementtinuorten piirijärjestöä. Liike on syntynyt kirkon piirissä Englan-

nissa 1800-luvun lopulla. Setlementtiliiton toimintamuotoja ovat esimerkiksi seniori- ja vanhustyö, lapsi- ja nuorisotyö sekä monikulttuurinen työ. Setlementtiliikkeen ideologia perustuu yhteisöllisyyden vahvistavaan vaikutukseen sekä yksilöllisyyden ja moninaisuuden arvostamiseen. Toiminta on voittoa tavoittelematonta ja taloudellisesti mahdollistavat tuotettujen hyvinvointipalveluiden palvelumaksut, RAY:n avustukset, ministeriöiden tuet sekä lahjoitukset. (Setlementtiliike ja Setlementtiliitto n.d.)

Setlementtien perustehtävänä on tukea ihmistä hänen kasvussaan yksilönä ja kansalaisena ja tarkoituksena on toimia lähialueen asukkaiden ja ympäristön tarpeista lähtien. Tavoitteena on myös vaikuttaa ihmisten olosuhteisiin ja innostaa heitä kouluttautumaan. Keskeisenä toiminta-ajatuksena on ”sillanrakennustyö”, jolla on tarkoitus luoda yhteyksiä eri taustoista lähteneiden ja erilaisissa oloissa elävien ihmisten välillä. (Mikä ihmeen setlementti n.d.) Setlementtiliikkeen tärkeimmät perusarvot ovat arjen keskellä toteutuva lähimmäisenrakkaus, yhteisöllisyys ja erilaisten ihmisten välinen yhteistyö. Setlementtiliikkeen arvot ovat peräisin kristinuskosta. (Arvot n.d.)

Setlementtiliitto on Suomen toiseksi suurin monikulttuurisuustyötä tekevä järjestökonaisuus. Monikulttuurinen työ on yksi setlementtiliikkeen perustoiminnoista ja sitä tehdään esimerkiksi päiväkodeissa ja ikääntyvien asumispalveluissa. Tärkeitä työmuotoja ovat vertaisapu, opintotoiminta, suomalaisen työkuulttuuriin perehdyttäminen, aktiiviseen kansalaisuuteen opastaminen sekä väliinputoajaryhmien tunnistaminen ja tukeminen. Setlementtiliikkeen toiminnassa on tavoitteena luoda perinteisten perheeseen, uskontoon tai kansallisuuteen rakentuvien yhteisöjen rinnalle uusia kansalaisuustoiminnan ja kohtaamisen muotoja. (Setlementti- monikulttuurinen työ n.d.)

Jyvälän Setlementti ry on vuonna 1940 perustettu yleishyödyllinen yhdistys, jonka toiminta perustuu setlementtiliikkeen arvoille. Jyvälän toimitilat sijaitsevat pääasiassa Jyvälän kartanossa, Jyväskylän Mäki-Matissa. Jyvälään kuuluvat Jyvälän kansalaisopisto, Jyvälän lastentarha, Jyvälän Jälkkäri, Jyvälän hanketoiminta ja Jyvälän Nuoret ry. (Toiminta 2008, 2.)

2.1 Jyväskylän nuoret ry ja Setlementtinuorten liitto

Jyväskylän nuoret ry järjestää setlementin arvoille ja lähestymistavoille perustuvaa nuorisotoimintaa. Sen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi erilaisista taustoista tulevien vuorovaikutus, vahvistaa lasten ja nuorten sosiaalista kasvua ja edistää toiminnassaan ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Jyväskylän nuoret järjestävät muun muassa erilaisia kerhoja ja sen hallinnoimana toimii myös maahanmuuttajille suunnattu Avaimet onnistumiseen -projekti. (Jyväskylän nuoret n.d.)

Jyväskylän nuoret ry on yksi Setlementtinuorten liiton 39 paikallisyhdistyksestä. Setlementtinuorten liitto on setlementtiliikkeen nuorisotyön keskusjärjestö. Se on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansalaisliike, joka tukee ihmisenä ja lähimmäisenä kasvamista sekä elämän eheytymistä. Setlementtinuorten liiton keskeisiä toimintamuotoja ovat perusnuorisotyön ja sosiaalisen nuorisotyön kehittäminen sekä kansainvälinen toiminta. Keskeisiä toiminta-alueita ovat muun muassa nuorisotyö, sukupuolisensitiivinen työ, kansainvälinen toiminta sekä lasten ja nuorten osallisuus. (Setlementtinuorten liitto ry n.d.; Viinikainen 2009.)

Setlementtinuorten liitto ry:tä ohjaavat seuraavat perusarvot:

yksilön oikeuksien kunnioittaminen

erilaisuuden hyväksyminen

luottamus ihmisen ja hänen yhteisönsä kykyyn ratkaista itsenäisesti omia ongelmiaan

paikallisuus

usko henkilökohtaisen ystävyden ja yhteyden mahdollisuuteen yli rajojen

ihonväristä, sukupuolesta ja kulttuurista riippumaton tasa-arvoisuus

sitoutuminen erityisesti heikommassa asemassa olevan ihmisen tilanteen parantamiseen

(Setlementtinuorten liitto ry:n arvot n.d.).

2.2 Avaimet onnistumiseen -projekti

Avaimet onnistumiseen -projekti alkoi 1.3.2007 ja päättyi 31.1.2010 toimittuaan yhteensä lähes kolme vuotta. Sen päätavoitteena on ollut kehittää toiminnallinen ohjaustyön malli työttömien nuorten aikuisten maahanmuuttajien ohjaukseen. Ohjauksella on tuettu maahanmuuttajien elämänhallintaa, suomen kielen oppimista, vertaisryhmiin liittymistä ja opintoihin tai työelämään siirtymistä. (Projektiseloste 2008.)

Projektin eri toimintojen tavoitteina on ollut, että maahanmuuttajien elämänhallinta vahvistuisi muun muassa sosiaalisen verkoston tuen avulla. Toiminnassa mukana ollessaan maahanmuuttajanuoret saavat itseluottamusta pyytää tukea eri tahoilta, toimia vastavuoroisesti ja kohdata yhteiskunnan haasteet opiskelu- ja työelämässä. Suomen kielen oppimisen ja vertaisryhmiin liittymisen osalta tavoitteena on ollut kielen kehittyminen toiminnan avulla ja vertaisryhmiin liittymällä. Tärkeintä on ollut se, että maahanmuuttaja uskaltaa kommunikoida, koska sillä on merkitystä sekä vertaisryhmiin liittymisessä että työpaikan saannissa. Tavoitteena on ollut, että vertaisryhmät motivoivat suomen kielen oppimiseen, sillä toiminnassa on käytetty vain suomen kieltä. Vertaisryhmien tarkoituksena on ollut saada myös henkilökohtaista ja ryhmän tukea. Projektissa on pyritty myös laajentamaan nuoren sosiaalista verkostoa ja luomaan suhteita valtaväestön nuoriin. (Hankesuunnitelma 2006, 1-2.) Projektissa näkyy usko henkilökohtaisen ystävyyden ja yhteyden mahdollisuuteen yli rajojen sekä erilaisuuden hyväksyminen. Ystävyyssuhteita solmitaan taustoista huolimatta. Esimerkiksi eri uskonto tai elämäkatsomuskaan ei ole ystävyyden esteenä. Se voi olla mahdollisuus avartaa omaa maailmankuvaa.

Hankkeen taustalla vaikuttavana keskeisimpänä haasteena on ollut pitkäaikaistyöttömyyden ja muiden sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen maahanmuuttajanuorten osalta (Hankesuunnitelma 2006, 1-2). Maahanmuuttajien koulutustaustasta riippumatta heidän työmarkkina-asemansa on merkittävästi heikompi kuin kantaväestöön kuuluvien asema. Maahanmuuttajanaisten työmarkkina-asema on kuitenkin kaikkia muita heikompi. (Joronen 2008, 292.) Settlementtinuorten liiton arvojen mukaisesti projekti on sitoutunut erityisesti heikommassa asemassa olevan ihmisen tilanteen parantami-

seen. Maahanmuuttajilla ilmeneviä sosiaalisia ongelmia voivat olla työttömyyden lisäksi esimerkiksi köyhyys ja sosiaalisten verkostojen puuttuminen.

Projektin kohderyhmänä ovat olleet erityisesti ne 17–30 -vuotiaat maahanmuuttajat, jotka ovat kotoutumiskoulutuksessa tai siihen rinnastettavassa koulutuksessa ja vaarassa jäädä pois yhteiskunnan toiminnoista sen jälkeen. Lisäksi kohderyhmään ovat kuuluneet ne, joilla on vähäinen aikaisempi koulutus, oppimisvaikeuksia, jotka ovat tulleet yksin maahan tai joilla on vähäinen sosiaalinen tuki. (Projektiseloste 2008.) Käytännössä toimintaa on tarjottu kaikille maahanmuuttajanuorille ja settlementtinuorten liiton arvojen mukaan kaikilla toiminnassa olevilla on ihonväristä, sukupuolesta ja kulttuurista riippumaton tasa-arvoisuus.

Projektissa on järjestetty päivätoimintaa työttömille nuorille maahanmuuttajille keväisin ja syksyisin kolmen-neljän kuukauden jaksoissa. Toiminnan tavoitteena on ollut tukea suomen kielen oppimista, rohkaista ryhmäläisiä puhumaan aktiivisesti suomen kieltä ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Päivätoiminta on pääasiassa ollut maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta järjestävän Palapeli2-projektin tiloissa ja toiminut muutenkin yhteistyössä projektin kanssa. Ryhmän osallistujat ovat olleet Palapeli2-projektin sen hetkisiä alle 30-vuotiaita asiakkaita. Päivätoiminta on sisältänyt toiminnallista yksilö-, ryhmä- ja parityöskentelyä sekä tutustumiskäyntejä yhteiskunnan palveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin ympäri Jyväskylää. Ryhmä on kokoontunut kerran viikossa muutaman tunnin ajan Palapeli2-projektin oppituntien jälkeen nuorten ryhmä -nimellä. Teemoina ovat olleet osallistujien kielellisten ja kulttuuristen valmiuksien kehittäminen, elämänhallinnan taidot, vuorovaikutus sekä sosiaalisten verkostojen laajeneminen. Vuonna 2007 järjestettiin myös jonkin verran maahanmuuttajien henkilökohtaista ohjausta, mutta se jäi pois Palapeli2-projektin yhteydessä toimivan ohjausyksikön aloitettua toimintansa. (Projektiseloste 2008; Väliraportti 2008.)

Projekti on järjestänyt myös erilaista vapaa-ajan toimintaa. Naisille on järjestetty uimakoulua, jonka tarpeesta projekti sai tietoa jo sen alkuvaiheessa maahanmuuttajatyön kentältä. Monet maahanmuuttajanaiset eivät voi kulttuurisidonnaisista syistä käydä

uimassa uimahallissa tai yleisillä uimarannoilla, ja sen vuoksi moni on uimataidoton. Useat maahanmuuttajanaiset olivat ilmaisseet kiinnostuksensa opetella uimaan, sillä Suomessa järvien ympärillä asuttaessa vähäininkin uimataito olisi monille tärkeää. Uimakoulutoiminnalle on osoittautunut olevan suuri tarve, eivätkä kaikki halukkaat ole edes mahtuneet mukaan. Uinti on ollut voimauttava kokemus maahanmuuttajanaisille uuden taidon oppimisesta saatujen onnistumisen kokemusten ja sosiaalisen verkoston vahvistumisen kautta. (Väliraportti 2008.)

Toinen tärkeä naisille suunnattu vapaa-ajan toiminto on ollut monikulttuurinen naisten ryhmä. Ryhmä oli aluksi nimellä naisten liikuntaryhmä, mutta myöhemmin mukaan tulivat muutkin toiminnalliset menetelmät liikunnan lisäksi. Ryhmän ideana on ollut saada vertaistukea ja sosiaalista vahvistusta eri toiminnallisten menetelmien keinoin sekä vahvistaa kulttuuri-identiteettiä. Ryhmäläisiä on kannustettu tuomaan omaa osaamistaan esille ja ohjaamaan itse ryhmää. Ryhmäläiset ovatkin päässeet kokeilemaan esimerkiksi afrikkalaisen ruuan valmistusta ja afganistanilaista tanssia toistensa ohjaamina. Ryhmässä on muun muassa liikuttu, tehty käsitöitä, valmistettu ruokaa ja keskusteltu erilaisista ajankohtaisista teemoista. Tämän ryhmän lisäksi toimi syksystä 2007 kevääseen 2008 naisten keskusteluryhmä Jyväskylän kristillisellä opistolla. Ryhmän tavoitteena oli kannustaa maahanmuuttajia puhumaan suomen kieltä ja keskustelemaan eri teemoista ryhmäläisten toiveiden mukaan. (Väliraportti 2008; Viinikainen 2009.)

Avaimet onnistumiseen -projektilla on ollut myös erilaista kesätoimintaa. Se on järjestänyt yhteistyössä eri monikulttuurisuustyötä tekevien tahojen kanssa monikulttuurisia päiväleirejä Jyväskylän Könkkölän leirikeskuksesta. Leirit ovat olleet suosittuja ja suurin osa niiden osanottajista on ollut maahanmuuttajia. Leireille ovat saaneet osallistua kaikki sukupuoleen ja ikään katsomatta. Kesällä 2008 projekti järjesti myös retkitoimintaa maahanmuuttajanaisille. Ryhmä kokoontui seitsemän kertaa ja osanottajia oli yhteensä 12. Retkikohteina olivat muun muassa keilahalli, luontopolku, Survo-Korpelan kartano, uimaranta ja Lehtisaaren virkistysalue. (Väliraportti 2008.)

Projektissa on järjestetty monia vain naisille suunnattuja ryhmiä. Sukupuolisensitiivi-

sen työn merkitys on tullut projektissa vahvasti esille. Työ erityisesti naisten parissa on noussut projektin vahvuudeksi, ja sitä on kehitetty koko ajan projektin edetessä. (Projektiseloste 2008.) Maahanmuuttajatyössä on tärkeää huomioida naisten erityistarpeet, esimerkiksi häveliäisyyteen liittyvät säännöt. Olisi myös hyvä muistaa, että miehetkin saattavat kaivata omaa ryhmää, jossa voi olla miesten kesken.

Avaimet onnistumiseen -projekti on toiminut Nuorten ryhmän osalta tiiviissä yhteistyössä työ- ja elinkeinotoimiston Palapeli2-projektin ja maahanmuuttajien ohjausryhmän kanssa. Lisäksi tutustumiskäyntien yhteydessä on tehty yhteistyötä Jyväskylän nuorisoasiainkeskuksen, Nuorten taidetyöpajojen, Suomen Punaisen Ristin, Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Jyväskylän Kristillisen Opiston, Tekevä-säätiön sekä Jyväskylän aikuisopiston ja ammattiopiston kanssa. Vapaa-ajan toiminnassa ja leiritöissä on tehty yhteistyötä Keski-Suomen monikulttuurisen yhdistysten liiton Wari ry:n, Keski-Suomen Yhteisöjen tuki ry:n Monikulttuurikeskus -projektin, Jyväskylän seurakunnan, Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalveluiden ja Jyvälän kansalaisopiston kanssa. (Projektiseloste 2008.) Nämä yhteistyötahot ovat paikallisesti keskeisiä ja merkittäviä toimijoita Jyväskylän monikulttuurisuus- ja maahanmuuttajatyössä. Jyväskylässä monikulttuurisuustyötä tekevien tahojen yhteistyö vaikuttaa melko tiiviiltä ja toimivalta ja sitä tulee edelleen lisätä ja kehittää.

Projektin aikana on kehitetty toiminnallinen ohjaustyön malli sekä koottu materiaalia ohjaustyökansioiksi. Ohjaustyökansiossa on paljon esimerkkejä maahanmuuttajien toiminnallisesta ohjauksesta ja se pyritään saamaan kentälle yhteistyökumppaneiden ja verkostojen käyttöön. Ohjausmallin menetelmiä voidaan soveltaa eri ammattialojen ohjaustyöhön työikäisten maahanmuuttajien hyvinvointipalveluissa ja koulutusjärjestelmässä. (Projektiseloste 2008.) Kansio ei valitettavasti ole vielä valmiina, joten emme ole saaneet sitä hyödynnettäväksi opinnäytetyöhömme, mutta se julkaistaan tammikuussa 2010.

Projektiin on palkattu projektikoordinaattori, joka vastaa hankkeen toiminnasta. Projektikoordinaattorina on toiminut Anni Viinikainen. Lisäksi projektissa on työskennellyt osa-aikainen projektityöntekijä Roija Korhonen, joka on tehnyt yhteistyötä projek-

tikoordinaattorin kanssa ja ohjannut päivätoiminnan ryhmää Palapeli2-projektin tiloissa. Projektin rahoitus on tullut Raha-automaattiyhdistykseltä. Nyt projektin päättyessä opetusministeriöltä on haettu rahoitusta uuteen Avara-projektiin, jossa kehitetään nuorten kanssa tehtävää monikulttuurista työtä. Projektissa on tarkoituksena hyödyntää Avaimet onnistumiseen -projektin tuloksia. Avara-projektin tavoitteena on kehittää monikulttuurista nuorisotyötä valtaväestöön kuuluvien nuorten ja maahanmuuttajanuorten yhteistoiminnan lisäämiseksi. (Projektiseloste 2008; Viinikainen 2009.)

Projektin osallistujat ovat ohjautuneet toimintaan kohderyhmille suuntautuneen tiedottamisen kautta ja työvoimapoliittista koulutusta tarjoavien tahojen sekä muiden paikallisten monikulttuuristen toimijoiden kautta. Nuorten ryhmistä on tiedotettu säännöllisesti Palapeli2-projektin infotilaisuudessa noin joka kolmas kuukausi. (Projektiseloste 2008.)

Avaimet onnistumiseen -projektin toimintaa on arvioitu eri tavoin. Projektia varten on koottu ohjausryhmä, joka on kokoontunut neljästä viiteen kertaan vuodessa arvioimaan ja kehittämään projektin toimintaa yhdessä projektikoordinaattorin kanssa. Ohjausryhmään ovat kuuluneet edustajat työ- ja elinkeinotoimistosta, TE-keskuksesta, Jyväskylän setlementistä, Keski-Suomen lapsi- ja nuorisopoliittisesta ohjelmasta sekä Jyväskylän kaupungin maahanmuuttajapalveluista. Koordinaattori on raportoinut säännöllisesti ohjausryhmän jäseniä projektin etenemisestä. Asiakkailta on kerätty palautetta kirjallisesti ja suullisesti. Lisäksi projektista on tehty väliraportti, jossa toimintaa on arvioitu muun muassa palautekyselyistä saatujen tulosten perusteella. Projektista tehdään vuoden 2010 alussa loppuraportti. (Projektiseloste 2008.) Myös opinnäyte-työmme tulee osaltaan arvioimaan projektin toimintaa ja on osa loppuraportointia.

Avaimet onnistumiseen -projekti loppui sellaisenaan, mutta sen kehittämä nuorten ryhmän toiminta jatkuu Palapeli2-projektin omana toimintana. Myös uimakoulutoiminta jatkuu Jyväskylän kansalaisopiston toimintana. Mahdollisen uuden Avara-projektin yhtenä tärkeimpänä työvälineenä on kansainvälisesti tunnettu Avartti-toiminta. Avartti on suunnattu kaikille 14–25-vuotiaille nuorille. Avartti on yksilölähtöinen nuorisotyön menetelmä, jonka tavoitteena on muun muassa tukea nuoren kasvua yhteiskunnan jä-

seneksi, opettaa hyödyllisiä taitoja sekä vastuunottoa kanssaihmisistä ja ympäristöstä. Uuden projektin tavoitteena on monikulttuuristen ja valtaväestön nuorten mukaan aktivoiminen. (Viinikainen 2009; Avara-hankesuunnitelma 2009.)

3 MAAHANMUUTTAJA

3.1 Kuka on maahanmuuttaja?

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomessa pysyvästi asuvaa ulkomaalaista. Suomessa asui vuoden 2008 lopussa 143 256 ulkomaan kansalaista. Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia oli 190 538. (Suomen väestö 2008.) Näistä luvuista voi saada käsityksen Suomessa asuvien maahanmuuttajien määrästä. Pelkkä ulkomaan kansalaisuus ei riitä kuvaamaan maahanmuuttajien määrää, sillä osa heistä on saanut Suomen kansalaisuuden.

Maahanmuutto Suomeen alkoi varsinaisesti vasta 1990-luvun alussa, mikä johtui pääasiassa Neuvostoliiton romahtamisesta sekä Somalian ja Jugoslavian alueen turvapaikanhakijoiden saapumisesta (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 8). Suomeen muutetaan nykyään monista eri syistä, joten maahanmuuttajat ovat keskenään hyvin heterogeeninen ryhmä. Maahanmuuttajat voidaan jakaa karkeasti eri ryhmiin maahantuloosyynt perusteella. Syitä muuttoon ovat työ tai opiskelu, avioliitto, paluumuutto ja pakolaisuus (Räty 2002, 30-34).

Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta seuraavien ehtojen täytyessä:

hän on täyttänyt 18 vuotta

hän on asunut Suomessa vakinaisesti viimeiset viisi vuotta

hän on suomalaisen kanssa avioliitossa ja asunut Suomessa kaksi vuotta

hän on elänyt kunniallisesti

hänen ja hänen perheensä toimeentulo on turvattu

hän osaa suomen tai ruotsin kieltä

(Räty 2002, 13).

Suomeen voi vapaasti muuttaa Pohjoismaista ja Euroopan unionin sisällä olevista maista. Muista maista Suomeen muuttavilla täytyy olla oleskelu- tai työlupa. (Räty

2002, 30-31.) Muista kuin EU-maista, Norjasta, Islannista tai Liechtensteinista tulevat opiskelijat tarvitsevat oleskeluluvan tullakseen Suomeen pidemmäksi aikaa, mutta alle kolme kuukautta kestäviin opintoihin oleskelulupaa ei tarvita. (Maahanmuutto n.d.) Työn takia Suomeen on muutettu viime vuosina lähinnä asiantuntijatehtäviin tai sellaisiin tehtäviin, joihin ei löydy suomalaisia osajia. Suomi ei ole houkutellut työntekijöitä huonon työllisyystilanteen, syrjäisen sijainnin ja hankalan kielen vuoksi kovinkaan runsaasti. (Räty 2002, 31.) Ulkomaalaisia opiskelijoita Suomessa on ollut kohtuullisen paljon. Vuonna 2004 Suomessa opiskeli 16 670 ulkomaalaista opiskelijaa, joka oli 2,5 % kaikista opiskelijoista (Suomen korkeakoulut vetävät kiinalaisia 2006).

Avioliitto on yksi merkittävä syy Suomeen muutolle. Avioliiton Suomalaisen kanssa solmii joka vuosi noin 2 000-3 000 ulkomaalaista. (Räty 2002, 31.) Suomalaiset miehet solmivat avioliiton useimmin venäläisen, virolaisen, entisen Neuvostoliiton kansalaisen tai thaimaalaisen kanssa. Suomalaiset naiset sen sijaan menevät useimmin naimisiin yhdysvaltalaisen, turkkilaisen, brittiläisen, ruotsalaisen, saksalaisen tai marokkolaisen kanssa. Naiset menevät miehiä useimmin naimisiin länsimaalaisen kanssa. (Heikkilä 2005, 25-26.)

Paluumuuttaja on henkilö, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muuten läheinen yhteys Suomeen. Paluumuuttajaksi Suomeen hyväksytään joko entinen Suomen kansalainen, alkuperäisten Suomen kansalaisten jälkeläinen tai inkerinsuomalainen. Paluumuuttaja ei tarvitse muuta syytä, kuten opiskelua tai työntekoa oleskeluluvan saamiseksi. (Paluumuuttajat n.d.)

Suomalaisia paluumuuttajia on tullut 1980-luvulta lähtien lähinnä Yhdysvalloista ja Ruotsista. He ovat usein aikoinaan lähteneet ulkomaille töihin ja palaavat Suomeen viettämään eläkepäiviään. (Räty 2002, 32.) Inkerinsuomalaisia on tullut 1990-luvulta lähtien, kun inkerinsuomalaisille ja inkeriläiselle siirtoväelle myönnettiin oikeus palata Suomeen. Inkerinsuomalaisilla tarkoitetaan lähinnä Viron ja Venäjän alueella asuvia, syntyperältään suomalaisia henkilöitä. Oikeus paluumuuttoon on ihmisellä, joka on itse kansalaisuudeltaan suomalainen, tai jonka toinen vanhemmista tai kaksi isovanhemmista on kansalaisuudeltaan suomalaisia. (Räty 2002, 82-83.)

Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi (Sanasto n.d.). Syitä pakolaisuuteen ovat yleensä sodat ja kansalaisyhteisöjen loukkaukset, jotka kohdistuvat esimerkiksi johonkin tiettyyn etniseen ryhmään, poliittiseen ajatteluun tai uskontoon. Myös luonnonkatastrofit ja nälänhätä voivat ajaa ihmisiä pakoon kotimaastaan. Suomen maahanmuuttajista pakolaisia on noin viidesosa. Pakolaiset tulevat Suomeen eri tavoin. He voivat tulla joko turvapaikanhakijana, kiintiöpakolaisena tai perheen yhdistämishajonnan kautta. (Räty 2002, 16-18.)

Turvapaikanhakijaksi määritellään henkilö, joka anoo oleskeluoikeutta ja suojelua vierasta maasta (Sanasto n.d.). Kaikilla pakolaissopimuksen allekirjoittaneilla mailla, kuten Suomella, on velvollisuus käsitellä turvapaikkahakemukset. Suomen on myös velvollisuus huolehtia turvapaikanhakijoiden perustoimeentulosta niin kauan kuin turvapaikkahakemuksen käsittely kestää. Tavallisimmin päätös tulee parissa vuodessa. Kielteisestä päätöksestä on mahdollisuus valittaa, mutta uudestaan kielteisen päätöksen saanut joutuu lähtemään maasta. Turvapaikanhakija luetaan pakolaiseksi, jos hän on saanut oleskeluluvan Suomeen. Oleskeluluvan saatuaan hänet sijoitetaan pakolaisia vastaanottavaan kuntaan. (Räty 2002, 18-19.)

Suomi on yksi niistä viidestätoista maailman valtiosta, joka vastaanottaa kiintiöpakolaisia. Kiintiöpakolaiset ovat YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n pakolaisstatuksen saaneita henkilöitä. Eduskunta päättää Suomen kiintiön määrästään vuosittain. Vuodesta 2001 lähtien se on ollut 750 henkilöä vuodessa. Perusteet turvapaikan myöntämiselle Suomen pakolaiskiintiössä ovat tarkat. Ulkomaalaisen on oltava kansainvälisen suojelun ja uudelleensijoituksen tarpeessa ensimmäisestä turvapaikkamaasta. Lisäksi vastaanoton ja kotoutumisen edellytykset Suomeen on arvioitu, eikä oleskeluluvan myöntämiselle saa olla esteitä, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai Suomen kansainvälisten suhteiden vaarantuminen. Kiintiöpakolaiset valitaan tavallisesti pakolaisleireillä tehtyjen haastattelujen perusteella. Kymmenen prosenttia kiintiöstä on kuitenkin varattu kiireellisille tapauksille, esimerkiksi vakavasti sairaille, jotka valitaan UNHCR:n asiakirjojen perusteella. (Pakolaiskiintiö n.d.)

Perheenyhdistämishojelman tarkoituksena on taata ydinperheen mahdollisuus asua yhdessä. Suomeen oleskeluluvan saanut pakolainen on oikeutettu saamaan oleskeluluvan myös alaikäisille lapsilleen ja aviopuolisolleen. Myös alaikäinen lapsi saa vastavasti tuoda Suomeen vanhempansa ja alaikäiset sisaruksensa. Jos henkilöllä on elatusvelvollisuus iäkkäille sukulaisilleen, hän voi hakea myös heille perheenyhdistämistä. Sukulaisuussuhteita on joskus hankala todistaa puutteellisen henkikirjoitusjärjestelmän takia, joten apuna on käytetty muun muassa DNA-testejä. (Räty 2002, 20.) Hankaluuksia aiheuttaa myös se, että monet maahanmuuttajat mieltävät perheeseen kuuluvan myös esimerkiksi setien, tätien ja serkkujen. Ajatus ydinperheestä on monille vieras.

3.2 Nuori maahanmuuttaja

Maahanmuuttajuuden ja monikulttuurisuuden on mielletty monissa yhteyksissä olevan erityisesti nuorten sukupolvikokemus, sillä valtaosa maailman siirtolaisina liikkuvista ihmisistä on nuoria. Myös Suomessa asuvista maahanmuuttajista yli puolet on alle 30-vuotiaita. (Harinen 2005, 98.) Tutkimuksemme kohdehenkilöt ovat 18-30-vuotiaita nuoria aikuisia. Suurin osa heistä asuu vielä kotona vanhempiansa luona, mutta muutamalla on jo omia lapsia. He ovat kuitenkin meidän näkökulmastamme vielä nuoria, vaikka ovatkin jo aikuisuuden kynnyksellä. He ovat suurin piirtein samassa vaiheessa itsenäistymistä, työpaikan, parisuhteen ja oman paikkansa löytämistä kuin valtaväestö yleensä hieman nuorempina. He ovat myös kaikki alle viisi vuotta sitten maahan tulleita pakolaisia ja elävät kenties ensimmäistä kertaa nuoruuttaan ilman pelkoa ja huolta oman perheensä selviytymisestä sodan tai muiden kriisien varjossa, vaikka huoli sukulaisten selviämisestä voi painaa mieltä. Siksi pidämme perusteltuna käyttää nuorisoa koskevaa tutkimusta opinnäytetyömme teoriapohjana. Myös nuorisolaki (L27.1.2006/72, 2 §) määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi.

Maahanmuuttajan lähtömaassa voi olla tapana suomalaisten näkökulmasta hyvin nuorena naimisiinmeno ja lasten saanti, eikä nuoruuden käsitettä välttämättä tunneta lainkaan. Siksi suomalainen nuoruus ja nuorisokulttuuri voivat tuntua maahanmuuttajasta hämmentäviltä, ja hänen on ehkä vaikea samastua suomalaisiin nuoriin. Nuoruus on

oman identiteetin etsimisen aikaa, ja se voi olla erityisen haastavaa maahanmuuttajanuorelle, kun hän joutuu etsimään sitä kahden kulttuurin välistä (Räty 2002, 169).

Pyykkönen (2003, 228.) viittaa Ala-Nisulan (2001), Kososen (1994) Alitolppa-Niitamon (2003) ja Niemelän (2003) havaintoihin, joiden mukaan maahanmuuttajanuorilta odotetaan monia eri asioita yhteydestä riippuen. Esimerkiksi kuuluminen tiettyyn kaveripiiriin saattaa edellyttää jonkin nuorisokulttuurin ulkoisten merkkien ja kielenkäytön omaksumista. Kotona, oman suvun tai omaan etniseen ryhmään kuului-
en kesken on taas omaksuttava oman ryhmän ominaisia arvoja, asenteita, merkityksiä ja identiteettejä. Tämä saattaa hämmentää nuorta, pitkittää oman identiteetin rakentumista ja vaatia häneltä erityistä taitoa asettua eri rooleihin. Psykkinen ja sosiokulttuurinen sopeutuminen helpottuu, jos maahanmuuttajalla on tasapaino oman etnisen identiteetin ja uuden ympäristön välillä (Petrell 2009, 8).

Nuoruuden tehtävänä on aikuisuuteen valmistautuminen. Suomalaisessa yhteiskunnassa tämä ilmenee tavallisesti nuoren pyrkimyksenä itsenäistyä ja irtautua vanhempiensa päätäntävällästä. Se voi olla ristiriidassa maahanmuuttajien perinteisen ajattelun kanssa, jonka mukaan vanhempien vastuulla ovat nuoren tulevaisuutta koskevat ratkaisut. Maahanmuuttajavanhempien voi olla vaikeaa ohjata nuoria löytämään paikkansa ja roolinsa vieraassa yhteiskunnassa. Monikulttuurisen aikuistumisen malleja on hyvin vähän tarjolla nuorten ympäristössä, mutta sosiaalisen verkoston tuki voi helpottaa, varsinkin jos sitä saa sekä vastaavassa tilanteessa olevilta maahanmuuttajaperheiltä että suomalaisnuorten perheiltä. (Kosonen 2000, 154-155.)

3.2.1 Nuoruus

Kehityspsykologiassa aikuisuus jaetaan varhaisaikuisuuden, keskiaikuisuuden ja myöhäsaikuisuuden ikävaiheisiin. Varhaisaikuisuus on noin 20-vuotiaasta 40-vuotiaaksi kestävä ikävaihe, joten tutkimuksemme osallistujat voidaan määritellä tämän pohjalta myös varhaisaikuisiksi. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 160.) Koska nuoruuteen liittyy kiinteästi oman identiteetin löytäminen, joka voi olla erityisen haastavaa maahanmuuttajalle, käy osa tutkimuksemme

kohdehenkilöistä todennäköisesti läpi vielä keski- ja myöhäisnuoruuden kehitysvaiheita. Nurmen ja muiden (mts. 125) mukaan ihmisen kolmannesta vuosikymmenestä käytetäänkin sekä termiä myöhäisnuoruus että varhaisaikuisuus.

Keski- ja myöhäisnuoruuden tärkeimpänä kehitystehtävänä on oman identiteetin rakentuminen. Onnistuneeseen identiteettiin kuuluu kokemus psyko-fyysis-sosiaalisesta hyvinvoinnista ja luottamus sen jatkumiseen eri elämäntilanteissa. Tämän jälkeen myöhäisnuoruuden psyykkinen aikuistuminen on mahdollista. Psykkisesti aikuinen ihminen pystyy ottamaan muut huomioon, kantamaan vastuuta ja toimimaan yhteiskunnan sääntöjen mukaan elämässä tulevista vastoinkäymisistä huolimatta. (Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo 2005, 141.)

Toisinaan maahanmuuttajaperheen nuorella voi ilmetä kaksoisidentiteetti. Kotona he noudattavat perheensä kulttuurin tapoja ja normeja, mutta kodin ulkopuolella taas toimivat valtaväestön tapojen mukaisesti. Identiteettiristiriidan kasvaessa hyvin suureksi voi tilanne olla nuorelle psyykkisesti liian raskas. Nuori saattaa hävetä omaa kulttuurista taustaansa, jonka vuoksi hän saattaa eristäytyä valtaväestön keskuudesta. Toisaalta hän voi taas tuntea syyllisyyttä siitä, että ei ole uskollinen oman perheensä tavoille. (Anttila ym. 2005, 144.)

3.2.2 Aikuisuus

Aikuisiän valintoja ohjaa kaksi tärkeää kehitystehtävää, jotka ovat tarve läheisyyteen ja tarve uuden luomiseen ja tuotteliaisuuteen. Ensimmäinen näistä liittyy varhaisaikuisuuteen. Varhaisaikuisuudessa solmitaan tavallisesti kestävä parisuhde ja myöhemmin hankitaan lapsia. On tärkeää kyetä solmimaan ja ylläpitämään läheisiä ihmissuhteita. (Anttila ym. 2005, 156-160.) Maahanmuuttajille parinvalinta voi tuottaa erityistä huolta, sillä usein etenkin nuoren vanhemmat edellyttävät kumppanin tulevan samasta kulttuurista kuin nuori ja hänen perheensäkin. Monissa kulttuureissa myös seurustelu on kiellettyä, eikä tuleva aviopari saa pitää yhteyttä ennen kuin on vähintään kihlautunut. Suomessa maahanmuuttajien määrä on vielä sen verran pieni, että sopivaa kumppania voi olla hyvin vaikea löytää. Yhtenä vaihtoehtona on parin etsiminen entisestä

kotimaasta.

Vanhemmuus mullistaa monella tapaa aikuisen elämää. Lasten hankkiminen voi tehdä mahdolliseksi uuden tavan saada ja antaa läheisyyttä. Ihminen voi saada myös uuden kokemuksen itsestään uutta luovana ja tuotteliaana. (Anttila ym. 2005, 166.) Lapsen syntyminen vaikuttaa myös parisuhteeseen monella tavoin, niin positiivisesti kuin negatiivisestikin (Vuorinen 1997, 251).

Nurmen ja muiden (2006, 161) mukaan Arnett (2000) määrittelee aikuisuuteen siirtymisen kolmen pääkriteerin avulla, jotka ovat vastuun ottaminen itsestä, taloudellinen itsenäisyys ja itsenäinen päätöksenteko. Tämä määritelmä sopii sellaisenaan parhaiten länsimaiseen yhteiskuntaan, sillä eri kulttuureissa perheen ja suvun määräysvalta voi olla hyvin merkittävää yksilön elämän loppuun saakka. Naisilla tai naimattomilla henkilöillä saattaa olla erilainen asema naimisissa oleviin miehiin verrattuna, eikä taloudellista itsenäisyyttä välttämättä saavuteta lainkaan. Myös Suomessa asuvat maahanmuuttajat saattavat asua samassa taloudessa monien sukulaistensa kanssa. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien perheet ja asutokunnat ovat huomattavasti suurempia kuin muiden pääkaupunkiseudulla asuvien (Juntto 2005, 53).

Aikuisuudessa ihmisen psyykkinen kehitys on hyvin yksilöllistä erilaisten valintojen, kuten työelämään siirtymisen, opintojen aloittamisen, lasten hankkimisen ja omaan asuntoon muuttamisen seurauksena. Kehityksen ulkoiset puitteet voivat myös olla hyvin erilaisia, sillä maaseudulla ja kaupungissa aikuisiksi kasvavat kohtaavat maailman erilaisena. (Vuorinen 1997, 239.) Samoin maahanmuuttajan aikuistumisprosessi olisi varmasti hyvin erilainen hänen omassa kotimaassaan.

3.3 Nainen maahanmuuttajana

Naisen rooli on riippuvainen kulttuurista ja ympäröivästä yhteiskunnasta. Suomi on ollut sukupuolten välisen tasa-arvon edelläkävijä maailmassa (Frisk & Tulkki 2005, 79). Suomalaisten voi olla siksi vaikeaa ymmärtää naisen erilaista asemaa. Suomalaiset saattavat pitää naisen itsenäistä asemaa itsestään selvänä, vaikka se ei sitä kaikkialla maailmassa ole. Maahanmuuttajien keskuudessa naisilla on usein hyvin erilainen

asema miehiin verrattuna. Avaimet onnistumiseen -projektissa on huomioitu tämä asia esimerkiksi tarjoamalla naisille omia ryhmiä.

Suurin osa kaikista maailman pakolaisista on naisia ja lapsia. Naisten sopeutuminen länsimaihin voi olla vaikeaa. Ongelmia voi aiheuttaa esimerkiksi se, että naisen rooli vaihtelee paljon kulttuureittain. Pakolaisnaisten saattaa olla vaikeaa osallistua esimerkiksi kielikurssille lastenhoidon ja kotitöiden vuoksi. Traditionaalisissa kulttuureissa naisen paikka on yleensä kotona eikä naisen oleteta osallistuvan toimintaan kodin ulkopuolella. Naisen roolin muutos on naiselle haaste monella tapaa. (Alitolppa-Niitamo 1993, 96.)

Suomessa asuvista maahanmuuttajista noin puolet on naisia. Naisten määrä alkoi kasvaa erityisesti perheenyhdistämisten, avioliittojen ja paluumuuton ansiosta 1990-luvun puolivälissä. Maahanmuuttosyy on merkityksellinen erityisesti uudessa maassa elämisen alkuvaiheessa. Perheen, oman etnisen yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan odotukset ovat erilaisia esimerkiksi silloin, kun nainen muuttaa maahan vapaaehtoisesti töiden perässä tai jos hän muuttaa pakolaisena. Naisen omat tarpeet ja suunnitelmat ovat erilaisia eri elämäntilanteissa. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15; 22.)

3.3.1 Naisen asema

Pohjoismaissa naisella on riippumaton asema. Nainen käy työssä, ei välttämättä halua avioitua tai hankkia lapsia ja on taloudellisesti itsenäinen. Tämä ihmetyttää suurta osaa muuta maailmaa. Pohjoismaisen naisen ainutlaatuinen riippumaton asema ei ole edes muissa länsimaissa yhtä tavallista. Useissa maissa naisen rooli on edelleen kodista ja lapsista huolehtiminen. Suuressa osassa maailmaa, esimerkiksi Aasiassa ja erityisesti islamilaisissa maissa, alle puolet työikäisistä naisista käy työssä. Joissakin maissa naisen saa palkata töihin vain aviomiehen luvalla. (Frisk & Tulkki 2005, 80-81.)

Aasiassa ja osissa Afrikkaa on tavallista, että miehet vastaavat naisia koskevista päätöksistä. Kun nainen asuu vanhempiansa luona, hänen odotetaan noudattavan isänsä määräyksiä. Naisen liikkuvuutta rajoitetaan siten, että nainen ei saa välttämättä liikkua yksin tai kommunikoida tuntemattomien miesten kanssa. Joissain maissa tai alueilla

naiset saavat kulkea ainoastaan saman perheen naisten kanssa. Useissa maissa on normaalia, että vanhemmat järjestävät lapsilleen tulevan aviopuolison. Esimerkiksi suuressa osassa Intiaa tytön perhe maksaa tulevalle puolisolleen tämän tulevasta eläntuksesta eikä naisella ole mahdollisuutta erota avioliitosta. (Frisk & Tulkki 2005, 81.)

Monissa maissa naisilla ei ole oikeutta isänsä perintöön, omaan omaisuuteen tai sen hallintaan. Naista pidetään usein isänsä ja myöhemmin aviomiehensä omaisuutena. Usein naisilla ei ole oikeutta myöskään päättää omasta ruumiistaan ja sen käytöstä. Abortti on kielletty useimmissa maissa ja esimerkiksi Afrikan keskiosissa sekä Lähi-idän ja Aasian vähemmistökulttuureissa tyttöjä ympärileikataan. Naiset saattavat joutua myös prostituoiduiksi vasten tahtoaan. Joissakin maissa esimerkiksi tytär myydään, jotta saataisiin rahaa muun perheen elättämiseen. Usein tytöillä on huonompi mahdollisuus käydä koulua kuin pojilla. Maailmassa on myös enemmän luku- ja kirjoitustaidottomia naisia kuin miehiä. (Frisk & Tulkki 2005, 81-82.)

Suomessa elää siis taustoiltaan hyvin erilaisia naisia. Naisilla voi olla takanaan mitä erilaisimpia kokemuksia ja heidän voi olla vaikeaa ymmärtää suomalaisten naisten elämää. Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä tulee ottaa huomioon heidän aikaisemmat kokemuksensa.

3.3.2 Naisen rooli maahanmuuttajaperheessä

Perheen sisäiset roolit muuttuvat uuteen maahan muutettaessa. Suomalainen yksilökeskeinen perhemalli vaikuttaa perheenjäsenten keskinäisiin suhteisiin. Naisen asema muuttuu muun muassa siten, että Suomessa naista rohkaistaan opiskelemaan ja työelämään kodin ulkopuolelle. Ihminen joutuu usein määrittelemään roolinsa perheenjäsenenä uudestaan. (Räty 2002, 113.)

Uuteen maahan muuttaminen saattaa aiheuttaa myös avioparien välille monenlaisia ongelmia. Alitolppa-Niitamon (1993, 95) mukaan usein maahanmuuttajaparien välille kehittyy muuton jälkeen roolijako, jossa yleensä mies hoitaa yhteydet uuteen yhteiskuntaan ja nainen puolestaan hoitaa tunneasioita perheessä ja suhteita entiseen kotimaahan. Jos tämä roolijako pysyy muuttumattomana pitkään, se voi aiheuttaa ongel-

mia. Esimerkiksi se puolisoista, joka on suuntautunut uuteen yhteiskuntaan, sopeutuu uuteen kulttuuriin nopeasti ja saattaa pian saada ympärilleen tyydyttävän sosiaalisen verkoston. Kotimaahan suuntautunut puoliso jää eristyksiin uudesta yhteiskunnasta ja saattaa olla yksinäinen. Avio-ongelmia voi aiheuttaa myös eri tahtiin etenevä sopeutuminen uuteen kulttuuriin. Lisäksi uudessa ympäristössä perheenjäsenet voivat tukeutua aluksi vain toisiinsa, jonka vuoksi perheet voivat kestää suhteiden tiivistymisen entistä vahvempina tai hajota vaikeuksiin (Forsander, Ekholm & Saleh 1994, 34).

Rädyn (2002, 113) mukaan erityisesti moni nainen kaipaa kotimaansa lähiyhteisöä. Arjen töiden jakaminen muiden naisten kanssa saattaa olla vaikeaa Suomessa pitkien välimatkojen ja ydinperheen eristäytyneisyyden vuoksi. Alitolppa-Niitamon (1993, 96-97) mukaan erityisesti naiset, jotka tulevat traditionaalisista kulttuureista eivät ole myöskään tottuneet tekemään suurimpia päätöksiä yksin. Päätöksenteko on kuulunut perinteisesti miehelle, äidille, isälle tai anopille. Myös vastuunottaminen, joka kuuluu lisääntyvään vapauteen voi olla kokemuksena uusi ja aiheuttaa epävarmuutta. Myöhemmin vähitellen saavutettu itsenäisyyden ja vapauden tunne voivat olla naisesta nautittavaa ja kallisarvoista.

Alitolppa-Niitamon (1993, 97) mukaan lasten- ja kodinhoito pitävät maahanmuuttajanaisten usein kotona. Tästä syystä naisen voi olla vaikeaa luoda sosiaalisia kontakteja ja oppia tehokkaasti uutta kieltä. Maahanmuuttajanaiset nähdään ennen kaikkea vaimoina ja äiteinä, sen sijaan, että heidän toimintaansa tarkasteltaisiin suhteissa työmarkkinoihin (Joronen 2008, 285). Lisäksi jos maahanmuuttajanaisten koulutus on vielä vähäinen tai olematon, voi sopivan työpaikan saaminen olla vaikeaa. Myös hyvin pitkälle koulutettujen naisten voi olla vaikeaa sijoittua suomalaiseen yhteiskuntaan naisena ja ulkomaalaisena. Ristiriitoja aviopuolisojen välille voi syntyä silloin, jos nainen saa työpaikan ja saavuttaa aikaisempaa paremman itsenäisyyden ja omanarvontunteen. Ongelman aiheuttajana on se, että nainen ei käyttäydy perinteisen roolinsa mukaan ja ole kotona. (Alitolppa-Niitamo 1993, 97.) Yleisesti maahanmuuttajaperheissä naisia ja tyttöjä kohdellaan suojelevammin kuin miehiä ja poikia, joiden liikkuvuutta rajoitetaan vähemmän. Varsinkin naisten ja tyttöjen seksuaalisuus ja maine ovat huolenpidon ja kontrollin kohteena uudessa maassa, jopa tiukemmin kuin entisessä

kotimaassa. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 28.)

3.3.3 Sukupuolisensitiivisyys

Erja Anttonen (2006) tarkastelee artikkelissaan Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä muun muassa sukupuolen näyttäytymistä kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä sekä muutamaa sukupuolisensitiiviseen työotteeseen liittyvää käsitettä. Anttonen (2006) mukaan Sukupuolten välisen valtavirtaistamisen perussanastossa (n.d.) sukupuolisensitiivisyydellä voidaan tarkoittaa sukupuolinäkökulman huomioonottamista kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja toiminnoissa. Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen perussanasto on tasa-arvon ja naistutkimuksen asiantuntijoiden kokoama perussanasto tasa-arvosta ja sen peruskäsitteistä (Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen perussanasto n.d.). Sosiaali- ja terveystieteiden verkoston mukaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa sitä, että kaikessa päätöksenteossa huomioidaan sukupuolinäkökulma, edellyttäen toimenpiteiden ja päätösten vaikutusten arviointi naisten ja miesten kannalta (Valtavirtaistaminen n.d.). Anttonen (2006) kertoo Punnonen (2006) määrittelevän sukupuolisensitiivisyyttä kykyä tunnistaa miesten ja naisten erilaisuus sekä erot esimerkiksi tarpeissa ja viestintätavoissa sekä kykyä kuunnella ja havainnoida miesten ja naisten erilaisuutta eri yhteyksissä. Se on myös sukupuoleen liitettyjen arvojen ja asenteiden näkyväksi tekemistä ja tunnistamista. Sukupuolisensitiivisyyttä on pidetty edellytyksenä todelliselle sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiselle. Näreen (n.d., 2) mukaan sukupuolisensitiivinen nuorisotyö on tyttöjen ja poikien erityistarpeiden- ja ongelmien tunnistamista. Tarkoituksena on heidän voimaantumisen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä heidän elämänhallintansa ja osallisuutensa tukeminen. Sukupuolisensitiivisen nuorisotyön pyrkimyksenä on tyttöjen ja poikien emotionaalisen, sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman vahvistaminen. Erityisesti siirtymävaiheet koulussa, opiskelussa ja työssä ovat tilanteita, joissa kysymys omasta sukupuolesta tulee uudelleen pohdittavaksi ja sukupuoliherkkää tukea tarvitaan yhä enemmän. Lähtökohtana sukupuolisensitiivisessä työotteessa on erilaisuuden tunnistaminen asettamatta eroja paremmuusjärjestykseen.

Anttosen (2006) mukaan sukupuolisensitiivisen nuorisotyön ja kansalaistoiminnan tavoitteena voisi olla antaa nuorelle mahdollisuus ja tilaa olla niin, että nuori saisi kasvaa juuri omanlaisekseen, ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi itsekseen. Tämä edellyttää ohjaajalta, että hän pohtii omaa ohjaajuuttaan sekä ohjaajuuteen liittyviä arvoja, asenteita ja normeja. Sukupuoli tulee ottaa tietoisesti huomioon ohjaustilanteissa ja kehittää työmenetelmiä se huomioiden. Sukupuolisensitiivinen työote on toimintaa sen puolesta, että sukupuoli ei olisi tekemisen este. (Anttonen 2006.)

Merkittävä sukupuolisensitiivisen nuorisotyön kehittäjä Suomessa on ollut Settlementinuorten liitto (Anttonen 2006). Settlementinuorten liiton sukupuolisensitiivisen työn tavoitteena on vahvistaa tyttöjen ja poikien identiteettiä, sosiaalisia valmiuksia ja elämänhallintataitoja. Sukupuolisensitiivistä työtä edistetään tyttöjen ja poikien tasavertaiseen vuorovaikutukseen perustuvissa ryhmissä. Ryhmissä on mahdollisuus löytää juuri itselle sopiva tapa olla tyttö tai poika, nuori mies tai nuori nainen, ilman kaksijaakoista ja jyrkkää jakoa tytöille ja pojille sopiviin olemisen ja tekemisen tapoihin. Nuorille tulisi luoda tasa-arvoiset mahdollisuudet ja sukupuolikäsityksiä ja -järjestyksiä tulisi kriittisesti tunnustaa ja arvioida. (Sukupuolisensitiivinen työ n.d.)

Maahanmuuttajatyössä sukupuolisensitiivisyys näkyy yleensä naisten erityishuomioimisena. Naisille on omia ryhmiä ja toimintaa, mutta miehille ainakin vielä aika vähän. Sukupuolisensitiivisen työn ansiosta naisilla on mahdollisuus päästä mukaan kodin ulkopuolisiin toimintoihin. Esimerkiksi monien musliminaisten ei ole toivottavaa osallistua toimintaan, jossa on mukana miehiä.

3.4 Maahanmuuttajien kotoutuminen uuteen maahan ja kulttuuriin

3.4.1 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Lokakuussa 1997 valmistui hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma, jossa määritellään Suomen kansainvälisen toiminnan suuntaviivat, maahantulo- ja turvapaikkapolitiikka sekä maahanmuuttajien kotouttamisen keskeiset periaatteet. Perus-

pyrkimyksenä maahanmuuttopolitiikassa on maahanmuuttajien tehokas integroituminen eli kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Pysyvästi Suomeen muuttaneella maahanmuuttajalla tulisi olla samat oikeudet ja velvollisuudet kuin syn-typeräisillä suomalaisilla. (Räty 2002, 134.)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (L 9.4.1999/493) tuli voimaan keväällä 1999 ja se uudistui muutamien muutoksien alkuvuodesta 2006 (L22.12.2006/1269). Kotoutumislain mukaan kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä. Tavoitteena on, että maahanmuuttaja osallistuu työelämään ja yhteiskunnan toimintaan omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja, joista yhteiskunta on vastuussa. (L9.4.1999/493.)

Kotoutumislaisissa määritellään eri tahojen velvollisuudet edistää maahanmuuttajien kotoutumista (Räty 2002, 135). Maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaa sisäasiainministeriö. Alueellinen vastuu maahanmuutto- ja kotouttamisasiosta on työvoima- ja elinkeinotoimistoilla. Kunnilla on vastuu maahanmuuttajien kotouttamisen seurannasta, suunnittelusta ja kehittämisestä. Kunnilla on myös vastuu järjestää maahanmuuttajille kotoutumista tukevia ja edistäviä toimenpiteitä ja palveluja. (Kotouttaminen 2009.) Myös seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset järjestävät erilaisia kotouttamistoimintoja (Mikkonen 2005, 57).

Jokaisen kunnan velvollisuus on laatia kotouttamisohjelma, jossa määritellään kunnan käytännön kotouttamistoimet. Kotouttamisohjelmassa otetaan huomioon kaikki kunnassa asuvat maahanmuuttajat. Kotouttamisohjelman tekemisessä ovat mukana sosiaalitoimi, sivistystoimi, asuntotoimi sekä työvoimahallinto ja kansaneläkelaitos. Kotouttamisohjelma olisi tehtävä yhteistyössä maahanmuuttajien ja heitä edustavien yhteisöjen kanssa. Kotouttamisohjelmassa määritellään, miten maahanmuuttajat saavat tarvittavat perustiedot suomalaisesta yhteiskunnasta ja sellaisen kielitaidon, että he voivat työllistyä tai jatkaa opintojaan. Kotouttamisohjelmassa on huomioitava myös erityisryhmät, esimerkiksi vanhukset, lapset ja luku- ja kirjoitustaidottomat henkilöt. Kotouttamisohjelman täytyy myös edistää tasa-arvoa ja siinä on suunniteltava miten maa-

hanmuuttajien äidinkielen ja oman kulttuurin säilyttämistä ja paluumuuttomahdollisuuksia tuetaan. Järjestöiden toiminta ja vapaaehtoistyö on tärkeä osa kotouttamistyötä. Vapaa-ajan toiminta auttaa lisäämään maahanmuuttajien ja valtaväestön suhteita. Maahanmuuttajille, jotka eivät sijoitu työhön tai koulutukseen, vapaa-ajan toiminta on erityisen tärkeää. (Räty 2002, 135; 140-141.)

Jyväskylän ensimmäinen kotoutumisohjelma on vuodelta 1996. Toinen Jyväskylän kotoutumisohjelma laadittiin vuonna 2000 yhdessä Jyväskylän maalaiskunnan, Muuramen ja Laukaan kanssa. Tämän ohjelman jälkeen Jyväskylän seutu on muuttunut monikulttuurisemmaksi. Myös monikulttuurisuuteen liittyvä osaaminen on kasvanut ja maahanmuuttajia on tullut aktiivisiksi toimijoiksi. Vuonna 2006 ilmestyi Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen yhteinen monikulttuurisuusohjelma, joka koostuu vuoden 2000 kotouttamisohjelman päivittämisestä ja etnisestä yhdenvertaisuussuunnitelmasta, joka perustuu vuonna 2004 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslakiin. (Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen monikulttuurisuusohjelma 2006, 24.)

3.4.2 Kotoutumissuunnitelma

Työvoimahallinto ja kunta sitoutuvat tekemään kunnassa asuville maahanmuuttajille henkilökohtaiset tai perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat yhdessä asiakkaan kanssa (Räty 2002, 145). Suomessa kotikunnan saaneella työttömällä, työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavalla maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja siinä sovittuihin palveluihin. Suunnitelmakauden aikana toimeentulo turvataan kotoutumistuella. Kotoutumissuunnitelma tehdään, kun Suomeen muuttanut on merkitty väestötietojärjestelmään pysyvästi Suomessa asuvaksi. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan kestää kolme vuotta sen jälkeen, kun maahanmuuttaja on merkitty väestötietojärjestelmään. Kotoutumissuunnitelmaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella luku- ja kirjoitustaidon tai perusopetuksen oppimäärän hankkimista varten. Lisäksi maahanmuuttajan ikä, vamma, sairaus, lastensuojelutoimenpide ja äitiys- tai isyysvapaa voi oikeuttaa pidennykseen. (Oikeus kotouttamistoimenpiteisiin 2009.)

Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen tärkeimmistä tekijöistä. Kielitaitoa ja yhteiskunnan tuntemusta voi opiskella esimerkiksi kansalais- ja työväenopistoissa, aikuislukioissa, kansanopistossa tai avoimissa korkeakouluissa. Kotoutumiskoulutusta järjestetään paljon myös työvoimakoulutuksena. (Kotoutumiskoulutus 2009.)

Työ- ja elinkeinotoimisto voi hyväksyä kotoutumissuunnitelmaan suomen kielen opintojen ohessa myös opintoja, jotka tähtäävät peruskoulun, lukion tai ammattitutkinnon suorittamiseen. Maahanmuuttaja voi tarvita korkeakouluopintoja tai lisäopintoja tutkintonsa täydentämiseksi, jotta hän saisi Suomessa vaaditun pätevyyden. Näihin niin sanottuihin rinnasteisiin koulutuksiin osallistumisesta on aina sovittava työ- ja elinkeinotoimistossa ennen koulutuksen alkamista. (Kotoutumiskoulutus 2009.)

3.4.3 Kotoutumiseen vaikuttavia tekijöitä

Maasta toiseen muuttamisessa yksi perussyy on toivo. Muuttohalukkuutta pitää yllä toivo paremmasta elämästä ja uusista rajattomista mahdollisuuksista. Toivo auttaa jaksamaan ja antaa sinnikkyyttä kestää muuttoon liittyviä vastoinkäymisiä. Uuden maan mielikuvat sen mahdollisuuksista saattavat olla ylimitoitettuja eikä vastaan tulevia ongelmia ole osattu ennakoida. Yleisenä olettamuksena on, että uudessa maassa kaikki on paremmin. (Koponen 2007, 47.)

Elämä uudessa maassa ei kuitenkaan aluksi ole helppoa. Maahanmuuttaja joutuu luomaan uudestaan kuvan itsestään ihmisenä. Oman minäkuvan muutos on vaikeaa. Maahanmuuttajan elämässä kaipaus on osa arkea, jos perhettä, sukua, ystäviä ja tuttavita jää kotimaahan. Maahanmuuttaja saattaa pohtia oliko kotimaasta lähtö oikea ratkaisu, mikä saattaa myös haitata kotoutumista Suomeen. (Räty 2002, 110; 117.)

Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vain yksi osa maahanmuuttajan elämää. Hänen entinen elämänsä jatkuu siitä huolimatta että hän tutustuu uuteen ympäristöön ja yhteiskuntaan. Maahanmuuttaja sopeutuu yleensä omaan vähemmistöryhmäänsä ja vähitellen tätä kautta osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Oma etninen ryhmä on maahanmuuttajalle tärkeä sosiaalinen verkosto. Omassa ryhmässä maahanmuuttaja voi

puhua omaa äidinkieltään ja voi viettää aikaansa kuten kotimaassa on totuttu. Moni maahanmuuttaja viettääkin vapaa-aikaansa enimmäkseen oman etnisen ryhmän edustajien kanssa. (Räty 2002, 108; 112.) Kotoutumisen kannalta olisi toivottavaa, että maahanmuuttaja viettäisi aikaa myös suomalaisten kanssa. Rädyn (2002, 153) mukaan maahanmuuttajien henkilökohtaiset kontaktit valtaväestöön ovat erittäin tärkeitä kotoutumiselle. Kanssakäyminen edistää myös suvaitsevaisuutta yhteisössä. Tämän vuoksi olisikin hyvä, että kunnissa olisi paikkoja, joissa maahanmuuttajat ja suomalaiset voisivat tavata ja tutustua toisiinsa epävirallisissa merkeissä.

Uuteen ympäristöön sopeutuminen on vaiheittainen prosessi. Prosessi on samankaltainen kuin mikä tahansa kriisin läpikäyminen. (Räty 2002, 120.) Se, miten maahanmuuttaja sopeutuu uuteen kulttuuriin, on yksilöllistä ja riippuu useista tekijöistä, esimerkiksi iästä, sukupuolesta, persoonallisuuden piirteistä ja aiemmista elämäkokemuksista. Myös aikaisemmat kokemukset kotimaassa, lähdön syyt ja vastaanottajamaan vallitsevat olosuhteet vaikuttavat maahanmuuttajan kotoutumiseen. (Marjeta 1998, 8-9; 37.) Lasten on helpompi sopeutua kuin aikuisten, tosin murrosiässä muutto saattaa olla hyvin vaikea. Myös uudella ympäristöllä on merkitystä. Jos ympäristö tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja hän tuntee itsensä tervetulleeksi, on kotoutuminen helpompaa. Jokainen ihminen on yksilö ja reagoi ja kokee muuton omalla tavallaan. (Räty 2002, 120.)

Rädyn (2002, 121) mukaan sopeutumisprosessia voidaan kuvata kulttuurisokin vaiheiden mukaisesti. Kulttuurisokissa on neljä vaihetta, jotka maahanmuuttaja käy läpi. Kuherruskuukausivaiheessa ihminen on innostunut kaikesta uudesta. Hän uskoo mahdollisuuksiinsa uudessa maassa ja ajattelee oppivansa kielen nopeasti. Maahanmuuttaja saattaa myös unohtaa ikävät muistot ja tunteet. Torjuntavaiheessa ihminen suhtautuu uuteen kulttuuriin vihamielisesti ja omaan kulttuuriinsa yli-ihannoivasti. Ihminen alkaa ymmärtää, että hän on ja tulee aina olemaan maahanmuuttaja. Tasapainonhaku- vaiheessa ihminen hyväksyy tilanteensa sekä uuden elämäntilanteen tuomat mahdollisuudet ja rajoitukset. Lopulta useamman kulttuurin vaiheessa ihminen osaa tasapainottaa elämänsä kahden kulttuurin välillä. Hän on omaksunut kahden kulttuurin kielen, arvot ja tavat.

Onnistuneen kotoutumisen tuloksena maahanmuuttaja säilyttää omaa kulttuuriaan omaksuen samalla enemmistön normeja ja tapoja. Tämän kaksikulttuurisuuden toteutuminen vaatii myös ympäröivältä yhteiskunnalta ja kulttuurilta hyväksyntää ja avoimuutta. (Marjeta 1998, 37.)

Nuorelle maahanmuuttajalle kotoutuminen on suomen kielen opiskelua, oman äidinkielen ja kulttuurin ylläpitämistä, uuden identiteetin muodostamista, jatko-opiskelua ja oman paikan löytämistä kodin ulkopuolella ja perheen sisällä, uusien normien ja rooliodotusten paineessa. Nuori tarvitsee perheeltään tukea ja ymmärrystä tilanteelleen. Perheen asemaa taas helpottavat etnisen yhteisön voimavarat, henkinen tuki ja sosiaalinen verkostoituminen. (Kosonen 2000, 149.)

Kososen (2000, 149) mukaan monikulttuuristen nuorten kotoutumisongelmat ovat tulleet esille entistä voimakkaammin. Opettajien, sosiaalityöntekijöiden ja poliisien lisäksi myös päättäjät ovat alkaneet tiedostaa monien maahanmuuttajanuorten syrjäytymisvaaran, kun oikeita keinoja kotoutumiseen ei ole löytynyt. Maahanmuuttajanuorille tulisi aktiivisesti tarjota vapaa-ajan mahdollisuuksia jengiytymisen estämiseksi. Nuoret tarvitsevat tukea myös perheiltään ja etniseltä yhteisöltään.

4 MAAHANMUUTTAJAN ELÄMÄNHALLINTA

4.1 *Elämönhallinta käsitteenä*

Elämönhallinnan käsite on paljon käytetty erilaisissa yhteyksissä. Käsite elämönhallinnasta on myös hyvin monitahoinen ja se pitää sisällään kaikki ihmisen elämän osa-alueet. Riihisen (1996, 16) mukaan elämönhallintaa tarkoittavia käsitteitä on esiintynyt eri ajattelijoilla jo pitkään. Yhteiskuntatieteisiin käsite elämönhallinnasta on tullut viimeistään 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa. Elämönhallinta voidaan nähdä monen eri käsitteen yläkäsitteenä (Viljakainen 2007, 14). Maahanmuuttajatyössä yhtenä työn tavoitteena esiintyy usein maahanmuuttajien elämönhallinnan vahvistuminen.

J.P. Roos (1987, 65-66) jakaa elämönhallinnan ulkoiseen ja sisäiseen hallintaan. Hänen mukaansa ulkoinen elämönhallinta tarkoittaa sitä, että ihminen pystyy ohjailemaan elämänsä kulkua ilman, että siihen vaikuttavat ulkoiset, hänestä itsestään riippumattomat tekijät. Ulkoista elämönhallintaa on myös se, että ihmisen itsensä asettamat tavoitteet ovat päässeet toteutumaan. Ulkoiseen elämönhallintaan vaikuttavat sukupolvi, sukupuoli, koulutus ja ammatti. Keskeisiä asioita ulkoisessa elämönhallinnassa ovat aineellisesti ja henkisesti turvattu asema, aineellinen vauraus sekä taloudellinen asema. Sisäinen elämönhallinta taas tarkoittaa Roosin mukaan sitä, että ihminen sopeutuu ja pystyy katsomaan elämäänsä optimistisesti eteenpäin, huolimatta siitä mitä hänen elämässään tapahtuu ja millaisia vastoinkäymisiä hän kohtaa. Sisäinen elämönhallinta opitaan jo lapsuudessa. (Roos 1987, 65-66.) Monen maahanmuuttajan elämönhallinta on jo järkkynyt. Erityisesti pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden ulkoinen elämönhallinta on kokenut kolhun. Esimerkiksi pakolaiset ovat kokeneet sodan kauheuksia. Keskeistä elämönhallinnan kannalta on se, miten esimerkiksi pakolainen kokemiinsa vastoinkäymisiin suhtautuu ja miten hän oppii niiden kanssa elämään.

Kun ihminen pyrkii ensisijaisesti vaikuttamaan elintasoon ja muihin olosuhdetekijöihin niin, että ne vastaisivat entistä paremmin hänen omia tavoitteitaan ja tarpeitaan, on

kyse ulkoisesta elämänhallinnasta. Sisäistä elämänhallintaa on se, kun ihminen tavoittelee omien tunteiden, havaintotoimintojen ja mielikuvien käsittelyn avulla selviytymään kokemistaan paineista, ahdistusta aiheuttavista ristiriidoista ja haasteellisina kokemistaan tilanteista. Ulkoinen ja sisäinen elämänhallinta ovat saman prosessin eri puolia. (Raitasalo 1995, 73.) Tämä jako ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan on yleisesti käytetty ja käsitettä selkeyttävä.

Elämänhallinta on tiedollista ja toiminnallista pyrkimystä selviytyä ulkoisesti tai sisäisesti vaativista tilanteista tai elämäntapahtumista. Elämänhallinnassa on kyse siitä kokonaisuudesta miten ongelmiin suhtautuu. Elämää ei voi koskaan kokonaan hallita, mutta hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että tuntee ohjaavansa omaa elämäänsä itse. Riihinen (1996, 29) toteaa, että ihmisen elämänhallinta on hänen ulkoisten olojensa ja sisäisen rakenteensa välistä vuorovaikutusta. Elämänhallinta on tämän vuoksi kokonaisuus, jolla on sisäisiä ja ulkoisia edellytyksiä.

Psykologiassa ja sosiaalipsykologiassa käsite elämänhallinta esiintyy usein englanninkielisenä terminä coping. Käsitettä käytetään erilaisissa yhteyksissä. Riihinen kertoo Lazaruksen ja Folkmanin (1980) tarkoittavan coping-käsitteellä kognitiivisia ja käyttäytymisenä ilmeneviä ponnistuksia, joiden kautta hallitaan, siedetään tai vähennetään ulkoisia ja sisäisiä vaatimuksia sekä niiden välisiä ristiriitoja. (Riihinen 1996, 17.) Ihmisillä on käytössään erityisiä menetelmiä, joita he käyttävät silloin kun heidän täytyy selviytyä ongelmallisista tilanteista ja käsitellä ongelmien aiheuttamia tunteita.

Raitasalon (1995, 48) mukaan myös Antonovsky on tutkinut ja kehitellyt elämänhallintaan liittyvää teoriaa ja käsitteistöä. Hän on luonut käsitteen koherenssin tunne, joka tarkoittaa ihmisen tapaa havainnoida maailmaa ja ympäristöä. Koherenssin tunne ilmaisee ihmisen luottamusta siihen, että maailma on ennustettavissa ja todennäköisesti asiat sujuvat niin hyvin kuin on kohtuullista odottaa. Myös Allardtin (1976 ja 1989) sosiologiset hyvinvointiin liittyvät käsitteet having, loving ja being voidaan myös liittää elämänhallintaan (Raitasalo 1995, 57).

Elämänhallintaan liittyy keskeisesti myös termi empowerment. Siitä ei ole vielä laadittu yhtenäistä määritelmää. (Anttila, Hirvelä, Jaatinen, Polviander ja Puska 2005,

19.) Empowermentista on käytetty myös rinnakkaisia termejä valtaistuminen, voimaantuminen ja omavoimaisuus (Ysa – yleinen suomalainen asiasanasto n.d.). Usein käytetään käsitettä voimaantuminen. Voimaantumisprosessi lähtee ihmisestä itsestään, eikä voimaa voi antaa toiselle. Voimaantuminen on sekä henkilökohtainen että sosiaalinen prosessi. Voimaantumiseen vaikuttavat toimintaympäristön olosuhteet. Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa ja on itse itseään määräävä ja ulkoisesta pakosta vapaa. Voimaantumisen kannalta on tärkeää, että ihminen saa toimia hyväksyvässä ympäristössä, jossa on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia. (Anttila ym. 2005, 19; 22.)

4.2 Elämänhallinnan haasteet ja mahdollisuudet

Maahanmuuttaja on kokenut yllättävän ja nopean elämänmuutoksen muuttaessaan uuteen maahan. Uuden elämän rakentamiseen liittyy paljon haasteita, jotka koettelevat elämänhallintaa monilla elämänalueilla. Esimerkiksi kielitaidottomuus, uuden yhteiskunnan tuntemuksen ja sosiaalisten kontaktien puuttuminen voi horjuttaa maahanmuuttajan elämänhallintaa. (Alitolppa-Niitamo 2005, 39.) Hirstiö-Snellman & Mäkelän (1998) mukaan myös uskonnolliset erot valtaväestön kanssa sekä suomalaisten varuksellinen suhtautuminen ulkomaalaisiin voivat olla vaikeuttamassa maahanmuuttajan itsenäistä elämää Suomessa.

Maahanmuuttajalla tulisi olla jo kotoutumisen alussa mahdollisuus toimia itsenäisesti ja ohjata elämäänsä. On myös tärkeää, että maahanmuuttaja saa inhimillisen vastaanoton ja riittävästi tukea erityisesti kotoutumisen alkuvuosina, jotta hän omaksuisi aktiivisen roolin oman elämänsä hallitsijana uudessa yhteiskunnassa. (Alitolppa-Niitamo 2005, 37; 39.) Myös Hirstiö-Snellmanin ja Mäkelän (1998) mukaan maahanmuuttajat tarvitsevat monipuolista tukea ja apua erityisesti aloittaessaan uutta elämäänsä Suomessa. Suomeen on muuttanut esimerkiksi erityispalvelujen tarpeessa olevia pakolaisia, jotka ovat kokeneet sotaa, kidutusta ja pakolaisleirielämää. Paitsi erityispalvelujen tarpeessa olevat, niin myös kaikki maahanmuuttajat tarvitsevat runsaasti palveluita ja tähän palvelutarpeeseen kuntien pitäisi pystyä vastaamaan.

Maahanmuuttajia on autettava ja tuettava erityisesti arkielämän hallinnassa, esimerkiksi perustoimeentulossa. Aivan muuton alkuvaiheessa keskeisiä asioita ovat esimerkiksi oleskelulupa-asiat, työllistyminen, asuminen, terveys, kielen oppiminen, muu opiskelu, lasten päivähoito ja koulu, harrastukset, uskonto ja sosiaaliset kontaktit. Nämä elämän alueet ovat yhteydessä toisiinsa ja jos yhdellä alueella syntyy ongelmia niin ne vaikeuttavat selviytymistä myös muilla alueilla. Maahanmuuttajan oman identiteetin ja elämän mielekkyyden löytäminen uudessa elämäntilanteessa on myös haastavaa. (Hirstiö-Snellman & Mäkelä 1998.)

Maahanmuuttajien elämäntilannetta voi helposti horjua. Maahanmuuttajat voivat kokea, että eivät voi vaikuttaa omaan elämäänsä tarpeeksi ponnisteluistaan huolimatta. Maahanmuuttajat voivat tästä syystä jopa syrjäytyä yhteiskunnasta ja sosiaalisista verkostoista. Erityisesti traditionaalisista kulttuureista tulevilla miehillä oma identiteetti saattaa horjua, koska heidän tehtävänsä ja kunniansa on heidän kotimaassaan ollut, että he pystyvät itse elättämään perheensä. Elämä Suomessa voi tuntua merkityksettömältä ja eristäytyneeltä. Tämä voi aiheuttaa mielenterveys- tai perheongelmia ja erityistä tuen tarvetta. (Hirstiö-Snellman & Mäkelä 1998.) Alitolppa-Niitamo (2005, 39) mainitsee lisäksi, että maahanmuuttajan elämänmuutoksesta johtuvat elämäntilannan ongelmat voivat aiheuttaa maahanmuuttajassa avuttomuutta, toivottomuutta, stressiä ja jopa aggressiivisia tunteita ympäristöä kohtaan.

Maahanmuuttajat pitävät työtä erittäin tärkeänä elämänsisältönä. Työssäkäynti merkitsee maahanmuuttajille taloudellisen tilanteen paranemista ja mahdollisuutta solmia sosiaalisia suhteita perheen ulkopuolella. Maahanmuuttaja voi tutustua työn kautta suomalaiseen elämäntapaan, normeihin, arvomaailmaan ja yhteiskuntaan. Työllä on monia omanarvontunteeseen, elämäntilannetta ja yhteisön arvostukseen liittyviä syviä merkityksiä psykososiaalisella tasolla. Työssäkäynti tukee maahanmuuttajan kotoutumista. (Alitolppa-Niitamo 2005, 39-40.)

Työttömyys usein kaventaa elämänpiiriä ja tekee yksilön riippuvaiseksi yhteiskunnan tuesta sekä oman asuin ympäristön tarjoamista ajanviettomahdollisuuksista. Työttömyys, taloudellinen epävarmuus ja vähävaraisuus aiheuttavat maahanmuuttajaperhei-

den hyvinvoinnille samanlaisia negatiivisia seurauksia kuin valtaväestönkin perheille. Tulot, jotka ovat käytettävissä vaikuttavat muun muassa asumiseen ja vapaa-aikaan liittyviin valinnanmahdollisuuksiin sekä yleiseen elämänhallinnan tunteeseen. (Alitolppa-Niitamo 2005, 39-40.)

Arkielämän sujumisen ja viihtyvyyden kannalta asunto ja asuinalue ovat keskeisiä. Maahanmuuttajien asumisen erityispiirteenä on tiettyjen etnisten ryhmien keskittyminen tietyille asuinalueille, ja he joutuvat usein asumaan ahtaasti vuokra-asuntoalueilla. Maahanmuuttajilla on yleensä suuret perheet ja suomalaiset asunnot on mitoitettu vastaamaan kuvitellun suomalaisperheen tarpeita. (Alitolppa-Niitamo 2005, 41-42.) Maahanmuuttaja voi kokea ahdistusta, koska suomalaisten asumiskäytännöt voivat poiketa suuresti totutusta. Tämä voi vaikeuttaa maahanmuuttajan elämää.

Suomalainen yhteiskunta on monimutkainen ja hyvinvointipalvelut ovat eriytyneet monille hallinnollisille sektoreille ja erityisasiantuntijoille. Maahanmuuttajille voi olla vielä vaikeampaa kuin valtaväestölle hahmottaa palvelujärjestelmää. Oman elämänhallinnan kannalta on tärkeää tuntea julkiset palvelut. (Alitolppa-Niitamo 2005, 47.)

4.3 Osallisuus

Elämänhallintaa voidaan tarkastella myös osallisuuden näkökulmasta. Osallisuus liittyy kiinteästi ulkoiseen elämänhallintaan. Osallisuus on periaate, jonka mukaan yksilöllä on oltava mahdollisuus saada tietoa ja päästä vaikuttamaan omaan ympäristöönsä, päätöksentekoon ja häntä itseään koskeviin asioihin (Nuorten osallisuus n.d.). Osallistumalla pyritään osallisuuteen. Myös nuorilla on oikeus osallistua ja olla osallisina. Nuorisolain (L 27.1.2006/72) kahdeksas pykälä velvoittaa kunnat järjestämään nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn ja kuulemaan nuoria heitä koskevissa asioissa. Tässä laissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita (L 27.1.2006/72, 2 §).

Kiilakosken (2007, 10-11) mukaan osallisuus on käsitteenä laaja ja erilaisissa virallisissa yhteyksissä usein käytetty, mutta sille ei ole olemassa täsmällistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Osallisuus on halua vaikuttaa ympäristöön ja olla osa sitä. Sen

vastakohtana voitaisiin pitää välinpitämättömyyttä, eli tunnetta oman ympäristönsä toiminnan yhdentekevyydestä ja siitä johtuvaa haluttomuutta vaikuttaa asioihin. Kiilakoski (mts. 12) viittaa Vehviläisen (2006, 80-81) määrittelyyn, jonka mukaan osallisuutta voidaan ymmärtää myös liittämällä se syrjäytymisen ehkäisyyn. Yhteiskunnasta syrjäytynyt nuori ei ole osallinen yhteiskuntaan. Osallisuuden puute voi näyttäytyä vieraantumisenä, jossa yksilö on kadottanut suhteen itseensä, ympäristöönsä, työhönsä, yhteiskuntaansa ja ekosysteemiinsä ja näin ollen myös hänen elämänhallintansa on järkkynyt.

Osallisuudessa on kysymys yhteisöllisyydestä ja yksilöllisyydestä. Yksilön tulee kokea itsensä arvokkaaksi ja yhteisön on oltava sellainen, että osallisuus on mahdollista. Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana yhteisöä. Osallisuus on myös vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se tarkoittaa toimintaan sitoutumista yhteisten asioiden parantamiseksi. (Kiilakoski 2007, 12-14.)

Maahanmuuttajien kotoutumisessa on tärkeää heidän pääsytensä mukaan yhteiskunnan eri tasoilla oleviin verkostoihin. Osallistuminen voi olla esimerkiksi järjestötoimintaa tai osallistumista julkiseen päätöksentekoon muun muassa äänestämällä vaaleissa. Maahanmuuttajilla on Suomessa ääni- ja vaalioikeus kunnallisvaaleissa sillä ehdolla, että hän on asunut kunnassa kahden vuoden ajan. (Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen monikulttuurisuusohjelma 2006, 121.)

Maahanmuuttajat kokevat puutteellisen kielitaidon olevan suurin este kaikkeen osallistumiseen. Lisäksi osallistuminen vaatii tietoa, eikä sitä ole aina kovin helposti saatavilla. Omasta maasta tulevien lisäksi on oltava kontakteja valtaväestöön, sillä kontaktien puute estää osallistumisen yhteiskunnassa. Myös työttömyys koetaan esteeksi osallistumiseen, sillä ilman työtä ei ole luontevia kontakteja muihin verkostoihin. Työn kautta sitoudutaan usein ammattiliittoihin, joiden kautta maahanmuuttajilla on mahdollisuus vaikuttaa. Maahanmuuttajia on liittynyt erityisesti Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL:n sekä terveystyö- ja sosiaalialan koulutuksen saaneiden ammattijärjestö Tehyyn. (Mts. 121-122.)

Harinen ja Niemelä (2005, 157-171) analysoivat artikkelissaan Nuorten maahanmuuttajien elämää ja kokemuksia Maahanmuuttajien elinolotutkimukseen (Pohjanpää, Paananen & Nieminen 2003) osallistuneiden nuorten (20-24 -vuotiaat) vastauksia. Tutkimus liittyi maahanmuuttajien hyvinvointiin ja osallisuuteen ja antaa siten kuvan maahanmuuttajanuorista osallistujina ja vaikuttajina.

Harisen ja Niemelän (2005, 157-171) mukaan tutkimuksen maahanmuuttajanuoret pitivät erityisen tärkeänä työllistymistä, mutta kyselyyn vastanneesta 182:sta vain 26 % ilmoitti olevansa työssä. Nuoret maahanmuuttajat olivat hyvin vähän kiinnostuneita politiikasta. Vain 27 % vastaajista kertoi äänestäneensä vaaleissa. Luku oli huomattavasti valtaväestön nuorten äänestysaktiivisuutta alhaisempi. Nuorista 61 % kertoi seuraavansa synnyinmaansa tapahtumia säännöllisesti. Maahanmuuttajanuoret osallistuvat erilaisten järjestöjen ja yhdistysten toimintaan keskimäärin vähemmän kuin suomalaiset nuoret. 73 %:lla kyselyyn vastaajista on kertomansa mukaan suomalainen ystävä. Artikkelissa päätellään myös ympäristön asenteiden muuttumisen myönteisemmiksi maahanmuuttajia kohtaan ja mahdollisuuden sukulaissuhteiden ylläpitoon olevan keskeinen nuoren hyvinvointia ja emotionaalista turvallisuutta vahvistava asia. (Harinen & Niemelä 2005, 169.) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella maahanmuuttajanuorten osallisuus on heikompaa kuin suomalaisten nuorten, mihin vaikuttavat jo aiemmin mainitut kielitaidon puute, työttömyys, tiedon puute ja vähäiset suhteet valtaväestöön. Tämän vuoksi Avaimet onnistumiseen -projektin kaltaisilla kolmannen sektorin toiminnoilla on tärkeä merkitys maahanmuuttajanuorten osallisuuden lisäämisessä.

Osallisuutta edistääkseen tulisi miettiä onko erilaisilla ryhmillä mahdollisuutta osallistua toimintaan siten, että heidän oma identiteettinsä on turvattu. Esimerkiksi voidaan mainita musliminaisten huivin käyttö. Voivatko huivia käyttävät muslimit osallistua jos tilanne vaatisi kaikkia olemaan ilman päähinettä? Nuoria osallistavia toimintoja, esimerkiksi nuorisovaltuustoja tai oppilaskuntia luotaessa tulisi miettiä ovatko ne samalla tavoin kaikille avoimia, vai vaatiiko niihin osallistuminen tietynlaista sosiaalista tai kulttuurista pääomaa, kuten hyvää suomen kielen taitoa tai suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta. (Gretschel, Honkasalo, Kiilakoski, Hanhivaara & Herranen n.d., 16.)

4.4 Vertaistuki elämänhallinnan tukena

Vertaistuki on yksi sosiaalisen tuen muodoista. Sosiaalinen tuki tarkoittaa yksilöön kohdistuvaa tukea tai tukea antavaa toimenpidettä. Sosiaalinen tuki voi olla aineellista tukea, henkistä tukea, tietotukea, arvostustukea tai henkilökohtaisia palveluita. Henkinen tuki voi olla esimerkiksi emotionaalista tukea, tunnetukea tai vertaistukea. Sosiaalinen tuki on tietoa, joka saa henkilön uskomaan, että häntä rakastetaan ja arvostetaan, hänestä välitetään ja että hän kuuluu johonkin verkostoon. Sosiaalinen tuki luo sosiaalista turvallisuutta. Sosiaalista tukea voivat tarjota sukulaiset, lähiyhteisö ja sosiaaliset verkostot, julkiset ja yksityiset palvelut, sekä järjestöt ja yleensäkin kolmas sektori. Sosiaalinen tuki on olennainen osa ihmisen elämänhallintaa. Keskitymme opinnäyttyössämme vertaistuen merkitykseen.

Maahanmuuttajat ovat Suomessa vähemmistö ja etenkin vasta maahan tulleen tilanne voi poiketa hyvin paljon valtaväestön elämäntilanteista. Omista vaikeuksista on hankalaa kertoa muille. Maahanmuuttajalle saattaa tulla sellaisia ongelmia vastaan, joissa vain toinen saman kokenut voi ymmärtää täysin mistä on kyse ja miltä hänestä tuntuu. Omien kokemusten jakamisella kohtalotoverien kanssa voi olla vapauttava ja helpottava vaikutus (Alitolppa-Niitamo 1993, 185). Vertaistuki voi silloin olla ammattiapua arvokkaampaa tai toimia hyvänä tukena ammattiavun rinnalla. Vertaistukea ei välttämättä ole saatavilla mahdollisen oman perheen tai omien tuttavien parista, joten vertaisryhmä voi olla silloin tarpeellinen. Alitolppa-Niitamon (mts. 188) mukaan monien kulttuurien keskeisiä arvoja ovat juuri toisten auttaminen ja vastavuoroisuus, minkä vuoksi osallistuminen, ongelmien jakaminen ja toinen toisensa auttaminen ovat usein maahanmuuttajille luontevaa toimintaa.

Nylundin (2005, 203) mukaan vertaistukea voi saada ja antaa monin eri tavoin ja useassa muodossa. Se voi tapahtua kahden henkilön välillä, ryhmissä tai verkostoissa, kuten esimerkiksi Internetin keskustelupalstoilla. Avaimet onnistumiseen -projektissa vertaistukea on saatu ja annettu ryhmissä. Nylundin mukaan (1996, 194; 202) vertaisryhmien tarkoituksena on vertaistuen antaminen sekä kokemusten ja tiedon jakaminen jäsenten kesken. Vertaisryhmän muodostavat henkilöt, joilla on jokin yhteinen ongel-

ma tai jotka ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. He haluavat jakaa kokemuksiaan muiden kanssa ja pyrkiä siten yhdessä ratkaisemaan tai lieventämään ongelmiaan tai elämäntilanteitaan. Vertaisryhmään osallistuminen on aina vapaaehtoista ja usein ryhmän jäsenet suunnittelevat toimintansa itse. Avaimet onnistumiseen -projektissa toimineilla ryhmillä on ollut vertaistuen saamisen lisäksi monia muitakin tavoitteita, joten ryhmät eivät täysin toimi vertaisryhmien periaatteiden mukaisesti.

Yksi vertaisryhmien hyvistä piirteistä on myös se, että niissä on mahdollisuus tavata samanhenkisiä ihmisiä, joista voi tulla myöhemmin ystäviä ja joiden kanssa haluaa tavata myös kahden kesken (Nylund 2005, 203). Maahanmuuttajanuorilla voi olla erityisen vaikeaa löytää ystäviä esimerkiksi opiskelujen parista tai työpaikoilta, joten vertaisryhmässä muodostuvat ystävyysuhteet ovat hyvin tärkeitä.

Monet Avaimet onnistumiseen -projektin ryhmistä on suunnattu vain naisille. Naiset saavat toisiltaan tarvitsemaansa vertaistukea ilman miespuolisten mahdollisesti häiritsevää läsnäoloa. Auvisen (2000, 29) mukaan monilla naisilla ja järjestöillä on hyviä kokemuksia naisten omista ryhmistä. Ryhmissä naisilla on tilaa itsensä löytämiseen ja vahvistumiseen pelkästään naisten kesken. He voivat olla vapaita toisen sukupuolen läsnäolon tuomista tuntemuksista ja jännityksestä. Ryhmissä voidaan puhua vapaasti naisille tyypillisellä tavalla omista kokemuksista. Naisten ryhmät voivat olla mahdollisuus oman identiteetin ja oman paikan löytämiseen. Jos nainen on tottunut elämään muiden ohjailemana, voi naisten oma ryhmä olla tilaisuus oppia tunnistamaan omia tarpeitaan ja luottamaan omiin ratkaisuihinsa. Naisten vertaisryhmä voi lisätä elämänhallinnan tunnetta.

Naisten vertaisryhmien pääperiaatteena on se, että ryhmän jäsenet ja sen vetäjä ovat tasavertaisia keskenään. Jokaisella on oikeus osallistua ryhmän toiminnan ohjaukseen, pelisääntöjen luomiseen ja kuulluksi tulemiseen. Parhaimmillaan naiset voivat saada ryhmistä uusia ystäviä ja luoda naisten uuden sosiaalisen verkoston. (Palojärvi 2000, 43.)

Monelle maahanmuuttajanaiselle naisten oma ryhmä voi olla erinomainen tilaisuus vahvistaa omaa identiteettiään ja oppia ilmaisemaan oma mielipiteensä. Toisten maa-

hanmuuttajanaisten kanssa on mahdollista puhua avoimesti esimerkiksi poikaystävis-
tä, seurustelusta ja muista naisia koskettavista aiheista, joista omassa lähiyhteisössä ei
ehkä olisi sopivaa puhua. Luottamuksellisuus ja kannustava ilmapiiri ovat tärkeitä, jot-
ta aremmat ja hiljaisemmatkin naiset uskaltavat osallistua keskusteluun. Maahanmuut-
tajille naisten omat ryhmät ovat myös kulttuurisidonnaisista syistä tärkeitä esimerkiksi
uinnissa. Monet pakolaisnaisista ovat kokeneet väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyt-
töä kotimaassaan, joten tästäkin syystä monet naiset eivät halua olla vieraiden miesten
kanssa tekemisissä. Minna Säävälä (2008) on tutkinut Kosovon albaaninaisia ja hei-
dän käsityksiään naiseudesta, avioliitosta ja perheestä. Tutkimuksen mukaan naisiin
kohdistunut väkivalta ja häpäisy, tai niiden pelko on ollut yksi merkittävimmistä syistä
lähteä pakolaisiksi. (Säävälä 2008, 85.)

4.5 Vapaa-aika

Viranomaiset vastaavat kotoutumissuunnitelman tekemisessä tarvittavasta tuesta sekä
tarjoavat maahanmuuttajille koulutus- ja työllistymispalveluita. Maahanmuuttajan
vastuulla taas on osallistuuko hän näihin palveluihin. Kulttuurielämään ja muihin va-
paa-ajan harrastuksiin osallistuminen on ajateltu yksityiselämään kuuluvana asiana ja
siksi vapaa-ajan palveluiden tarjontaan ei ole liittynyt viranomaisten toimintaa ohjaa-
vaa lainsäädäntöä. Vapaa-ajan palveluiden kehittämistä on kuitenkin alettu tarkastella
maahanmuuttajien kotoutumisen näkökulmasta. (Laine 2009, 5.)

Vapaa-ajan käsite on voimakkaasti kulttuurisidonnainen. Se liittyy kiinteästi palkka-
työn yhteiskuntaan. Vapaa-aikaa on tästä syystä usein tarkasteltu työn vastakohtana,
sitä täydentävänä ja arkea ajallisesti järjestävänä. Sitä on alettu myös määrittelemään
yksityisestä elämänpiiristä käsin, jolloin korostetaan perheen ja läheisten ihmissuhtei-
den merkitystä tai yksilöllisyyttä. (Joronen 2009, 12.) Joronen (2009, 12) kertoo, että
esimerkiksi Valtosen (2004) mukaan vapaa-aika on paitsi ajan ja tilan hallintaa myös
ajatusten hallintaa, omasta määrittelyvallasta ja yksityisyydestä kiinni pitämistä.

Myren (1999) on tutkinut maahanmuuttajien liikuntaharrastuksia ja vapaa-ajan viet-
toa. Hän on pohtinut tutkimuksessaan myös liikunnan merkitystä maahanmuuttajien

elämässä ja kotoutumisprosessissa. Hän toteutti tutkimuksensa maahanmuuttajille suunnatun kyselylomakkeen ja haastattelun avulla sekä kyselyllä, joka oli tarkoitettu kuntien liikuntatoimelle ja uimahalleille. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Iranin ja Irakin kurdit, somalialaiset ja venäläiset sekä Venäjältä paluumuuttajina Suomeen tulleet.

Kaikkien Myrenin (1999, 89) haastatteluun osallistuneiden mielestä liikunnan harrastaminen oli tärkeää. Syyt harrastaa liikuntaa olivat muun muassa terveys, hyvä kunto, rentoutuminen ja ystävien tapaaminen. Monet haastateltavat mainitsivat myös, että he harrastivat liikuntaa, jotta heillä olisi ollut jotakin tekemistä. Ensisijalla maahanmuuttajien elämässä oli kuitenkin työ tai koulu, perhe ja ystävät. Monet maahanmuuttajat uskoivat harrastusten, kuten liikunnan auttavan ennakkoluulojen hälventäjänä, kielen opettajana ja sosiaalisten suhteiden rakentajana. Liikunnan uskottiin auttavan tutustumisessa suomalaisiin edellyttäen maahanmuuttajien ja suomalaisten yhteisiä ryhmiä. Maahanmuuttajille suunnatuista kyselylomakkeista kävi ilmi, että suurimmalla osalla maahanmuuttajista heidän tärkein ajanviettotapansa oli seurustella perheenjäsenten ja ystävien kanssa, erityisesti naiset ajattelivat näin. (Myren 1999, 88; 90; 96.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tausta

Olemme molemmat tehneet harjoitteluja maahanmuuttajien parissa ja harjoittelujen myötä innostus maahanmuuttajatyötä kohtaan on kasvanut. Olemme kiinnostuneita maahanmuuttajatyöstä ja monikulttuurisuudesta. Päätimme jo opintojemme alkuvaiheessa, että haluamme tehdä opinnäytetyömme maahanmuuttajiin liittyen. Meitä kiinnostaa myös erityisesti naiseus ja nuoruus elämänvaiheena. Työelämään siirtymistä ajatellen koemme tämän aiheen hyödylliseksi.

Tutkimuksemme alkoi ottamalla yhteyttä Avaimet onnistumiseen -projektin koordinaattori Anni Viinikaiseen. Tiedustelimme olisiko heillä tarvetta ja ideoita opinnäytetyölle. Avaimet onnistumiseen -projekti oli meille tuttu jo harjoittelun kautta ja saimme kokemuksellista tietoa projektin toiminnasta osallistumalla itse muutaman kerran sen ryhmien toimintaan. Idea opinnäytetyön tekemisestä projektille tuntui järkevältä, koska tunsimme projektin ja sen kohderyhmä vastasi kiinnostustamme. Viinikainen ehdotti meille muutamaa eri aihetta, joista sitten yhdessä pohtien päädyimme projektin arviointiin osallistujien näkökulmasta. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä vaikutti mielenkiintoiselta ja tutkimukseemme soveltuvalta.

5.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävät

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää miten Avaimet onnistumiseen -projekti on onnistunut tavoitteissaan osallistujien näkökulmasta. Opinnäytetyömme tehtävänä on syventää jo olemassa olevaa tietoa sekä olla osana projektin loppuarviointia ja sen myötä kehittämässä uuden Avara-projektin toimintaa. Haluamme myös syventää omaa osaamistamme maahanmuuttajatyössä. Halusimme saada vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten projekti on vaikuttanut nuorten maahanmuuttajien

- elämänhallinnan vahvistumiseen
 - osallisuuteen
 - sosiaalisen verkoston laajenemiseen
 - suomen kielen oppimiseen
 - vertaisryhmiin liittymiseen
- Miten sukupuolisensitiivinen työote on toteutunut projektissa ja miksi se on tärkeää?

5.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2005, 152) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksenamme oli tutkia projektin vaikutusta nuorten maahanmuuttajien elämään. Halusimme saada tutkimukseen osallistuneilta maahanmuuttajilta heidän aidot mielipiteensä ja ajatuksensa esille. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrä on tutkimuskohtainen. Vastauksia tarvitaan sen verran kuin on aiheen kannalta välttämätöntä. (Eskola & Suoranta 1998, 63.) Tutkimuksessamme haastateltavia oli lopulta kuusi, joka on tutkimuksellemme riittävä määrä naisnäkökulman ja naisten ryhmien tutkimista varten. Nuorten ryhmästä emme kuitenkaan saaneet tällä haastateltavien määrällä tarpeeksi tietoa, koska vain yksi haastateltavista oli osallistunut nuorten ryhmään.

Haastattelu oli melkein alusta asti selvä valinta tutkimusmenetelmäksi. Emme halunneet käyttää kyselylomaketta, koska sitä menetelmää on jo käytetty projektin väliarviointia tehdessä. Kyselylomakkeella ei olisi saatu niin syvällistä tietoa, johon haastattelu antaa mahdollisuuden, ja tarkoituksenamme oli syventää kyselylomakkeella jo saatuja tietoja. Haastattelussa voidaan esimerkiksi pyytää perusteluja esitetyille mielipiteille ja esittää lisäkysymyksiä. Kyselylomake ei myöskään ole yhtä joustava vaihto-

ehto kuin haastattelu. Suurimpana etuna haastattelussa pidetäänkin joustavuutta aineistoa kerätessä. (Mts. 193-194.) Haastattelija voi toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoja ja keskustella haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75).

Olettamuksenamme oli, että haastateltavien kielitaidossa voi olla suuriakin eroja, joten kaikki eivät olisi ymmärtäneet kyselylomakkeen kysymyksiä eivätkä olisi osanneet vastata niihin. Haastattelu on hyvä menetelmä silloin kun tutkittavan kielitaidossa on puutteita, koska se antaa mahdollisuuden selittää kysymyksiä eri tavoin ja tutkittavan on helpompi saada vastaus ymmärretyksi.

Valitsimme haastattelumuodoksi teemahaastattelun. Se on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto, jolle on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet tiedetään, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä (mts. 197). Maahanmuuttajataustaisia haastateltaessa kieli- ja kulttuurierojen vuoksi on hyvä, että haastattelussa voidaan joustaa tarpeen mukaan. Haastatteluja tehdessämme oli hyvä, että teemahaastattelu antoi meille luvan tehdä tarkentavia kysymyksiä ja vaihdella kysymysten järjestystä.

Teimme haastattelurungon (liite 1) projektin tavoitteiden ja väliarvioinnissa käytettyjen kyselylomakkeiden ja väliarvioinnin tulosten pohjalta. Otimme mukaan myös kysymyksiä liittyen sukupuolisensitiivisyyteen. Näiden pohjalta olivat muodostuneet myös tutkimuskysymyksemme. Lähetimme haastattelurungon tarkastettavaksi työelämän ohjaajallemme ja opinnäytetyömme ohjaavalle opettajalle.

Ensimmäinen haastattelu oli koehaastattelu, jossa testasimme haastattelurungon toimivuutta ja etenkin sen kielellistä ymmärrettävyyttä. Haastattelurunko osoittautui silloin hyväksi sellaisenaan, lukuun ottamatta muutamaa asteikkokysymystä, jotka jätimme pois kokonaan. Jatkossa jouduimme kuitenkin yksinkertaistamaan haastattelukysymyksiä. Koehaastateltavan kielitaito vaikutti kohtuullisen hyvältä. Haastattelurunkoon tuli vain pieniä muutoksia, joten otimme koehaastattelun mukaan aineistoon.

5.4 Tutkimusaineiston keruu ja käsittely

Tarkoituksenamme oli saada 6-10 projektiin osallistunutta maahanmuuttajanuorta haastateltaviksi. Laadimme Avaimet onnistumiseen -projektiin osallistuneille haastattelukutsun (liite 2). Teimme kutsun selkokielen periaatteita noudattaen. Selitimme kutsussa muun muassa miksi haluamme haastatella heitä ja kerroimme myös haastatteluiden luottamuksellisuudesta. Laitoimme kutsuun omat kuvamme, koska uskoimme, että olisimme olleet monelle projektiin osallistuneelle tuttuja harjoittelumme takia. Ajattelimme, että heidän olisi ollut helpompi ottaa yhteyttä meihin, jos he olisivat tunnistaneeet meidät. Sovimme, että Anni Viinikainen projektin edustajana lähettää kutsun projektiin osallistuneille, koska yhteystietoja ei saa luovuttaa ulkopuolisille. Hän lähetti kutsun noin 40:lle projektiin osallistuneelle sähköpostilla, johon oli kirjoittanut opinnäytetyöstämme esittelyn suomeksi ja englanniksi. Haastattelukutsu lähetettiin kaikille, joiden sähköpostiosoite oli tiedossa.

Emme saaneet yhtään haastateltavaa tai yhteydenottoa sähköpostilla lähetettyjen haastattelukutsujen perusteella. Odotimme pari viikkoa yhteydenottoja, mutta koska niitä ei tullut, Anni Viinikainen soitti ja lähetti tekstiviestin niille joiden puhelinnumero hänellä oli tiedossa. Näitä oli yhteensä seitsemän. Osa heistä oli samoja, joille oli lähetetty myös sähköpostiviesti. Näistä neljä kieltäytyi haastattelusta ja yksi perui jo sovittun haastattelun. Otimme itse yhteyttä muutamaan projektiin osallistuneeseen, koska olimme tavanneet heidät tutustuessamme projektin toimintaan ja meillä oli heidän yhteystietonsa. Saimme kolme haastateltavaa omien kontaktiemme kautta, kaksi Annin Viinikaisen soittojen ja tekstiviestien ansiosta sekä yhden hänen sattumalta tapaamansa projektiin osallistuneen. Ajattelimme, että saamme helposti kymmenen haastateltavaa, mutta haastateltavien saaminen osoittautui yllättävän vaikeaksi.

Tutkimusjoukkomme muodostui kuudesta 18-30-vuotiaasta maahanmuuttajanuoresta. Heidän keski-ikänsä on 23,5 vuotta ja he ovat olleet Suomessa 3,5-5 vuotta, keskimäärin 4,25 vuotta. Haastateltavat ovat kotoisin Afrikasta ja Aasiasta. He ovat kaikki pakolaisina Suomeen tulleita, vaikka se ei olekaan pääsykriteerinä Avaimet onnistumiseen -projektin ryhmiin. Haastateltavista viisi on naisia ja yksi on mies. Haastatelta-

vista suurin osa oli osallistunut naisille tarkoitettuihin uimaryhmään ja monikulttuuriin naistenryhmään. Yksi haastateltava oli osallistunut nuorten ryhmään ja yksi naisten keskusteluryhmään. Retkitoimintaan ja leireille oli osallistunut muutama haastateltava muun ryhmätoiminnan lisäksi.

Valmistauduimme haastatteluihin lukemalla muun muassa Ruusuvuoren & Tiittulan (2005) toimittamaa teosta *Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Luimme myös oman haastattelurunkomme moneen kertaan läpi ja mietimme miten kysymyksiä voisi selittää eri tavoin kieliongelmiin varalta. Teimme haastattelut Palapeli2-projektin tiloissa ja Jyväskylän ammattikorkeakoululla. Nämä haastattelupaikat valittiin siitä syystä, että ne olivat haastateltaville tuttuja ja niissä oli mahdollisuus rauhalliseen tilaan, jossa saimme olla keskeytyksettä ja kenenkään häiritsemättä. Loimme haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon ja mukavan muun muassa tarjoamalla haastateltaville mehua ja pientä purtavaa. Äänitimme haastattelut ja litteroimme ne sen jälkeen sanasta sanaan. Hirsjärven ym. (2005, 210) mukaan tallennettu laadullinen aineisto on yleensä tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sana sanalta. Litterointi voidaan tehdä joko kaikesta kerätystä aineistosta tai esimerkiksi teema-alueiden mukaan. Litteroimme koko kerätyn aineiston sanasta sanaan.

Haastattelut kestivät 30-90 minuuttia, keskimäärin noin 45 minuuttia. Suurin osa haastateltavista puhui paljon ja vastaili innostuneesti kysymyksiimme. Teimme kaikki haastattelut kahdestaan, mutta toisella meistä oli päärooli haastattelijana ja toisen tehtävänä oli auttaa selittämään vaikeita kysymyksiä, tehdä tarkentavia lisäkysymyksiä ja havainnoida sanatonta viestintää. Sanattomat vihjeet auttavat ymmärtämään vastauksia ja vastausten taustalla olevia motiiveja (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34). Osalla suomen kieli oli melko hyvää, mutta toisilla heikompa. Joidenkin haastateltavien kohdalla aikaa kului runsaasti sanojen selittämiseen. Yleisesti haastattelut sujuivat hyvin. Kuten tulosten esittelyssä näkyy, hyvä haastattelutekniikka ei toteutunut täydellisesti, koska jouduimme yksinkertaistamaan haastattelurungon kysymyksiä haastateltavien kielitaidon puutteen vuoksi. Jos olisimme haastatelleet valtaväestöön kuuluvia, olisivat haastattelurunkomme kysymykset toimineet varmasti sellaisenaan. Käyttämälämme haastattelutekniikalla saimme kuitenkin riittävästi tietoa tutkimustamme var-

ten.

5.5 Tutkimustulosten analysointi

Eskolan ja Suorannan (1998, 138) mukaan laadullista aineistoa analysoitaessa on tarkoituksena luoda aineistoon selkeyttä ja tämän avulla tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Aineisto pyritään tiivistämään ja luomaan selkeäksi ja mielekkääksi kokonaisuudeksi. Teimme litteroidusta aineistosta sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93). Kävimme aineistoa moneen kertaan läpi ja erotelimme sieltä tutkimuksemme kannalta olennaiset asiat. On tärkeää ensin löytää ja sen jälkeen erotella tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet (Eskola & Suoranta 1999, 176).

Teemoittelimme vastaukset tutkimuskysymystemme sekä muutaman muun projektin arvioinnin kannalta tärkeän aihealueen mukaisesti sen mukaan mitä kustakin teemasta oli sanottu. Yritimme löytää vastauksista sellaista mitä voisimme yleistää, eli etsimme aineistosta samankaltaisia vastauksia, mutta huomioimme myös eroavaisuudet. Käytimme analyysiin paljon aikaa ja toteutimme sen huolellisesti.

Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto on yleensä runsas. Usein kaikkea aineistoa ei ole tarpeen analysoida, eikä aina kaikkea edes pysty käyttämään hyödyksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135.) Litteroitua aineistoa oli noin 100 sivua, joten sen analysointi vei runsaasti aikaa. Aineistossa oli paljon mielenkiintoista, mutta tutkimuksen kannalta epäolennaista tietoa, jota meidän oli karsittava pois. Teemoittelu selvensi aineiston ja teimme siitä johtopäätökset. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2005, 213) mukaan tuloksia tulee selittää ja tulkita. Tulkinta tarkoittaa sitä, että analyysin tuloksia pohditaan ja niistä tehdään omia johtopäätöksiä.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

5.6.1 Laatu ja luotettavuus

Haastatteluaineiston luotettavuus on kiinni sen laadusta (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185). Tavoittelimme laadukasta tutkimusta suunnittelemalla etukäteen hyvän haastattelurungon. Olimme tutustuneet aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ennen sen laatimista ja tarkastutimme haastattelurungon opinnäytetyömme ohjaajilla. Ensimmäinen haastattelumme oli koehaastattelu, jonka jälkeen muokkasimme haastattelurunkoa vielä hieman. Myös tällä tavoittelimme laadukkuutta. Tutkimuksen laatua parantaa myös se, että haastattelu litteroidaan mahdollisimman nopeasti, erityisesti silloin jos tutkija itse sekä haastattelee että litteroi (mts. 185). Litteroimme haastattelut heti ne tehtyämme.

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli tutkimuksen kykyä antaa tuloksia, jotka eivät ole sattumanvaraisia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 216). Jos tutkimuksemme toistettaisiin, olisivat vastaukset varmasti samankaltaisia, mutta tulokset ovat aina riippuvaisia haastateltavista. Vastaukset olisivat olleet erilaisia esimerkiksi silloin, jos nuorten ryhmään osallistuneita olisi ollut enemmän, koska nuorten ryhmä oli niin erilainen kuin muut ryhmät ja siihen osallistui myös miehiä, joista olisimme voineet saada enemmän haastateltavia. Tutkimuksemme olisi muotoutunut hyvin erilaiseksi jos esimerkiksi valtaosa haastateltavista olisi ollut naisten sijaan miehiä.

Tutkimuksen arviointiin liittyy myös validius. Se tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä mitä on tarkoituskin mitata. (Mts. 216-217.) Uskomme, että teemahaastattelu oli oikea tapa tutkia, miten projekti on saavuttanut tavoitteensa. Muilla menetelmillä emme olisi saaneet niin syvällistä tietoa siitä. Laadullisessa tutkimushaastattelussa oletetaan, että haastattelu voi onnistua vain, jos haastattelija ja haastateltava ymmärtävät toisiaan (Rastas 2005, 79). Vielä tarkemmin olisimme pystyneet mittamaan projektin onnistumista, jos käytössämme olisi ollut tulkkeja. Vieraskielisille haastateltaville ei joka kysymys auennut niin syvällisesti kuin olimme ajatel-

leet. Välillä haastatteluissa ilmeni, etteivät haastateltavat osanneet kertoa suomeksi kaikkea mitä olisivat halunneet. Emme saaneet tulkkeja rahoituksen puuttumisen vuoksi.

Tutkimuksemme luotettavuutta saattoi heikentää se, että osa haastateltavista vaikutti jännittävän haastattelun nauhoittamista, vaikka jokainen antoi siihen luvan. Arvelimme jännityksen johtuvan siitä, että haastateltavat kokivat kielitaitonsa huonoksi. Pohdimme myös liittyykö pakolaisilla puheen äänittäminen epämiellyttäväksi koettuihin tilanteisiin. Yleensäkin haastattelutilanteet voidaan kokea epämiellyttäväksi, jos niistä on huonoja kokemuksia. Lisäksi haastattelun luotettavuus kärsii, jos haastateltava pyrkii antamaan sosiaalisesti suotavia vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Maahanmuuttajia haastateltaessa tulee ottaa huomioon, että sananvapaus ei ole kaikille itsestään selvä asia. Osa haastateltavista oli meille entuudestaan tuttuja, joka on sekä hyvä että huono asia. Tuttuus auttoi luottamuksen syntymisessä ja luulemme saaneemme rehellisiä vastauksia, joita kehotimme heitä antamaan. Maahanmuuttajien kohdalla usein tutulle haastattelijalle on helpompi kertoa henkilökohtaisia asioita. Voi myös toki olla, että henkilökohtaisia asioita olisi ollut helpompi kertoa, mikäli olisimme olleet heille vieraita ja jääneet vieraisiksi. Rastaan (2005, 92) mukaan sama sukupuoli voi edesauttaa sellaista avoimuutta, joka mahdollistaa puheen aroistakin asioista. Suurin osa haastateltavista oli kanssamme samaa sukupuolta, joten se saattoi auttaa haastateltavia puhumaan avoimemmin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus sen toteuttamisesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 217). Olemme kertoneet tutkimuksen toteuttamisesta selvästi ja totuudenmukaisesti sekä arvioineet kriittisesti siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Teimme tutkimuksen kahdestaan. Tämä auttoi varmistamaan tutkimuksen objektiivisuuden (Eskola & Suoranta 1998, 215). Useamman tutkijan yhteistyö auttaa analysoinnin teossa, koska siten siihen saa laajempaa näkökulmaa ja useampia tulkintoja. Koimme parityöskentelyn toimivaksi ja tehokkaaksi menetelmäksi.

5.6.2 Eettisyys

Kaikissa tutkimuksissa on otettava huomioon eettiset ratkaisut, varsinkin ihmisiä tutkittaessa. Erityisen monitahoiset eettiset ongelmat ovat haastatteluissa, jossa ollaan suoraan kontaktissa tutkittaviin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 19.) Eettiset kysymykset liittyvät esimerkiksi tutkimuslupaan, tutkimusaineiston keruuseen, tutkimuksen tiedottamiseen ja osallistumiseen (Eskola & Suoranta 1998, 52-53).

Pohdimme eettisiä kysymyksiä paljon, sillä maahanmuuttajia tutkittaessa monia asioita on otettava huomioon. Esimerkiksi kielivaikeuksien ja kulttuurierojen vuoksi on tärkeää, että pystyimme selittämään tutkimuksen tarkoituksen ja siihen liittyvät eettiset kysymykset haastateltaville. Kulttuurieroista johtuvat väärinkäsitykset voivat vaikuttaa jo ennen haastattelun alkua, esimerkiksi haastateltava voi suostua haastatteluun, vaikka ei ymmärrä mihin suostuu (Rastas 2005, 83). Tahdoimme välttää väärinkäsityksiä ja saada rehellisiä vastauksia pakottamatta. Tiedostimme, että erot tavoissa ymmärtää ja jäsentää maailmaa olisivat voineet nousta haastattelutilanteessa niin voimakkaasti esille, että emme olisi saavuttaneet asetettuja tavoitteitamme (Rastas 2005, 83). Emme kohdanneet haastattelujen aikana tällaisia vaikeuksia.

Kerroimme haastateltaville tutkimuksemme tarkoituksesta ja eettisyydestä. Selitimme miksi meille on tärkeää käyttää sanelukonetta ja kysyimme haastateltavilta lupaa äänittää haastattelut. Kerroimme myös, että heidän anonymiteettinsä säilyy eikä kukaan meidän lisäksemme saa kuulla äänitetyjä haastatteluja eikä nähdä litteroitua aineistoa. Haastateltavat olivat tietoisia siitä, että heitä ei voi tunnistaa valmiista oppinäytetyöstämme eikä haastateltavien tunnistetietoja tule olemaan missään julkaistavassa materiaalissa. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista, eikä kaikkiin kysymyksiin tarvinnut vastata.

Kuuntelimme äänitetyt tiedostot ilman, että kukaan ulkopuolinen olisi kuullut niitä. Litteroinnin jälkeen hävitimme äänitetyt tiedostot asianmukaisesti. Analysoinnin ja tulosten esittämisen jälkeen hävitimme myös litteroidut tekstit. Tutkimuksemme osallistuneiden nimiä tai muita henkilötietoja ei ole missään tallessa tai esillä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastattelujen avulla saimme runsaasti tietoa Avaimet onnistumiseen -projektin toiminnasta osallistujien näkökulmasta. Olemme esittäneet tutkimustulokset teemoittain tutkimuskysymysten ja muiden projektin arvioinnin kannalta tärkeiden teemojen mukaisesti. Tulokset on esitettävä niin, että lukija voi helposti havaita tärkeimmät tulokset. Tarkastelun on oltava totuudenmukainen, looginen ja selkeä esitys. Tuloksista tehtävät päätelmät voidaan esittää jo tulosten yhteydessä, kuten me olemme tehneet.

(Liukko & Perttula 2009, 16-17.)

Maahanmuuttajanuorten elämänhallinnan vahvistuminen on tärkeä osa projektin tavoitteita ja se näkyy myös tutkimustuloksissa. Taulukkoon 1 olemme koonneet tärkeimpiä tutkimustuloksia elämänhallinnan kannalta jäsennehtynä.

TAULUKKO 1. Tutkimustulokset elämänhallinnan mukaan

Sisäinen elämänhallinta	Identiteetin vahvistuminen Tuki omalle identiteetille naisena Itsetunnon ja rohkeuden lisääntyminen toiminnan kautta
Ulkoisen elämänhallinta	Sosiaalisen verkoston laajeneminen Uimataito ja muut uudet taidot Suomen kielen kehittyminen Tietoisuus harrastusmahdollisuuksista Omien taitojen käyttäminen ja oman osaamisen esille tuominen

Seuraavissa luvuissa tarkastelemme teemoittain tutkimuksen tuloksia.

6.1 Toimintaan osallistuminen

Taulukkoon 2 olemme koonneet haastateltavien osallistumisen Avaimet onnistumiseen –projektin eri ryhmiin.

TAULUKKO 2. Haastateltavien osallistuminen Avaimet onnistumiseen -projektin ryhmiin

RYHMÄT	OSALLISTUJAT
Uintiryhmä	5
Monikulttuurinen naistenryhmä	4
Nuorten ryhmä	1
Naisten liikuntaryhmä	5
Naisten keskusteluryhmä	1
Leirit	2
Retkitoiminta	1

Kaikki haastattelemamme naiset osallistuivat uimaryhmään ja liikuntaryhmään. Nuor-

ten ryhmään oli osallistunut vain yksi haastateltava, joka oli tutkimusjoukkomme ainoa mies. Neljä haastateltavaa osallistui Glorian monikulttuuriseen naistenryhmään. Yksi oli osallistunut Kristillisen opiston keskusteluryhmään, yksi retkitoimintaan ja kaksi leirille. Suurin osa haastateltavista oli osallistunut moneen eri ryhmään ja toimintaan. Haastatteluissa ilmeni, että heidän oli vaikeaa muistaa mihin toimintaan he olivat osallistuneet, koska ryhmiä oli niin paljon. Keskityimme analyysissamme naisten liikunta-, ja uimaryhmään sekä monikulttuuriseen naistenryhmään, koska suurin osa haastateltavista oli osallistunut näihin kolmeen ryhmään. Syynä on myös se, että monet haastateltavat käsittivät nämä kolme ryhmää samaksi toiminnaksi, joten heidän oli helpompaa kertoa yleisesti kokemuksiaan näistä kaikista ryhmistä. Haastateltavien saattaa myös olla vaikeaa yhdistää mikä toiminta kuuluu Avaimet onnistumiseen - projektiin ja mikä ei, koska alkuvaiheessa maahanmuuttajille on tarjolla monen eri tason toimintaa Jyväskylässä. Kun kysyimme missä ”Annin ryhmässä” he olivat olleet mukana, oli muistaminen helpompaa.

Kaikki haastateltavat ovat tulleet mukaan toimintaan noin kaksi vuotta sitten ja jatkaneet sitä projektin päättymiseen saakka, lukuun ottamatta yhtä nuorten ryhmäläistä, joka oli toiminnassa mukana yhteensä neljän kuukauden ajan. Toimintaan osallistumista haittasivat joskus lastenhoitajan puuttuminen, muut kotiasiat ja kiireet opiskelussa.

Syitä toimintaan mukaan lähtemiseen oli muun muassa uteliaisuus, kavereita tai tuttuja oli mukana toiminnassa, kiinnostus tanssiin ja liikuntaan, ryhmä oli vain naisille, haluttiin jotakin tekemistä ja harrastuksia vapaa-ajaksi, sekä mahdollisuus tavata erilaisia ihmisiä. Suurin osa haastateltavista lähti mukaan toimintaan, koska he tunsivat jo ryhmässä mukana olevia ja he halusivat jotakin vapaa-ajan toimintaa. Monet kokivat toimintaan lähtemisen helpompana, kun toiminnassa oli mukana tuttuja. Maahanmuuttajanuoret haluavat harrastaa vapaa-ajallaan, mutta heidän saattaa olla vaikeaa löytää tekemistä valtaväestölle suunnatusta toiminnasta ja siihen lähtemiseen voi olla suuri kynnyks esimerkiksi kielitaidon vuoksi. Haastateltavat kokivat liikunnan tärkeäksi harrastukseksi ja ymmärsivät sen merkityksen hyvinvointiinsa. Myös se, että toiminta oli suunnattu pelkästään naisille, motivoi joitakin lähtemään mukaan. Jotkut ei-

vät olisi voineet tulla mukaan, jos miehiä olisi ollut paikalla.

V: No mä halusin jotain uus tehdä, tai niinku mä ainaki tykkään kokeilla vaikka mitä, jos mulla on ainaki vapaa tai mulla ei oo niiku mitää toimintaa ja minulla tuli joku juttu niin kyllä mä osallistun. Varsinkin jos se on semmonen mielenkiintoinen niinku tuo liikuntaryhmä ja oli erilaiset ihmiset eri maista. (Haastateltava 1)

V: No ku ensi se tuli että meistä piti siellä niinku vähän hauskaa mukana ja se on niinku koko ryhmä on niinku naiset kanssa. Ja mä itse asiassa niinku tykkään, mä pidän liikunta, esimerkiksi tanssiminen. (...) pitää niinku liikkua vähän tai niinku ei ole hyvä istua kotona ja ei mitään tehdä ja istua kotona niin sitten koulun jälkeen piti niinku saada joitain harrastuksia kun mulla ei ollut harrastuksia että niinku piti aina lähteä sinne. (Haastateltava 4)

Suurimman osan mielestä toimintaan oli helppo tulla mukaan. Tunne siitä, että ryhmässä oli samassa elämäntilanteessa olevia ihmisiä, helpotti sinne lähtemistä. Se, että toiminta oli ilmaista, oli myös merkittävä asia mukaan lähtemisessä. Usein maahanmuuttajat ovat pienituloisia, eikä rahan käyttö perheenjäsenten välillä ole aina tasa-puolista. Siksi on hyvä, että toiminta on ilmaista, jotta mukaan lähteminen ei ole ainaakaan kiinni siitä, että ei ole rahaa. Jotkut haastateltavista kuitenkin sanoivat, ettei ryhmään ollut niin helppoa tulla vaikean kielen ja erilaisen kulttuurin vuoksi. Yksi haastateltavista ei kokenut ryhmän aloittamista mitenkään erikoisena.

Haastateltaville toimintaan lähteminen oli helppoa, koska se järjestettiin keskeisellä paikalla kaupunkia. Maahanmuuttajille suunnattuun toimintaan oli luonnollista lähteä mukaan. Projektikoordinaattori oli joillekin entuudestaan tuttu, koska projekti tekee yhteistyötä muiden maahanmuuttajatyötä tekevien tahojen kanssa Jyväskylässä. Osallistujat olivat saattaneet nähdä hänet joissain tapahtumissa, mikä helpotti entisestään toimintaan mukaan lähtemistä.

V: No ainaki jos mä oon menossa johonkin niinku maahanmuuttajien ryhmään, nii ei mua jännitä ollenkaan, mut jos mä oon menossa suomalaisten kans jännittää. [vaivaantunutta naurua]

H: Joo aivan. Miks se on sit silleen?

V: No en mä tiiä (..) ehkä koska nää maahanmuuttajat ovat semmoset niinku avoimia ja tietää mikä on niinku olla ulkomailla enemmän kun nää suomalaiset. (Haastateltava 1)

Kysymystä siitä miten työntekijät ja ryhmän jäsenet ottivat heidät vastaan, oli haastateltavien vaikeaa ymmärtää, vaikka selitimme kysymystä eri tavoin. Suurin osa kertoi kuitenkin, että muut ryhmäläiset ja projektin vetäjät olivat ystävällisiä heitä kohtaan ja vastaanotto oli ollut hyvä. Projektikoordinaattoria pidettiin huolehtivana ja helposti lähestyttävänä. Häntä pidettiin myös aidosti kiinnostuneena omasta työstään ja toimintaan osallistujista. Ohjaajalla onkin yleensä suuri merkitys toisilleen entuudestaan tuntemattomien ihmisten ryhmätoiminnan onnistumisessa. Haastateltavien vastausten perusteella ohjaaja oli osannut hoitaa työnsä hyvin.

Puolet haastateltavista oli kuullut toiminnasta ystäviltään ja puolet oli kuullut siitä projektin ohjaajilta, kun he olivat käyneet kertomassa toiminnasta ja esitelleet projektiaan koulussa tai kurssilla. Haastateltavien mielestä ”puskaradio” toimi hyvin, eikä toiminnasta ollut välttämätöntä tiedottaa enemmän. Jotkut haastateltavista kuitenkin arvelivat, että esimerkiksi lehti-ilmoitus olisi voinut saavuttaa joitakin sellaisia maahanmuuttajanuoria, jotka ovat kotona, eivätkä saa muuta kautta tietoa. Erään haastateltavan mielestä ilmoitus koulun seinällä olisi voinut tuoda lisää suomalaisia ryhmiin. Maahanmuuttajien keskuudessa tieto ja mielipiteet toiminnasta leviävät nopeasti, mutta suomalaisten mukaan saamiseksi laajempi tiedottaminen olisi ollut tarpeen.

6.2 Sosiaalinen verkosto ja vertaistuki

Avaimet onnistumiseen -projektin ryhmien ansioista osallistujien sosiaalinen verkosto oli laajentunut merkittävästi. Kaikki haastateltavat olivat tutustuneet ryhmässä uusiin ihmisiin ja olivat saaneet ryhmistä uusia ystäviä. Monet pitivät ryhmässä tapaamiinsa ihmisiin yhä yhteyttä. Projekti antoi maahanmuuttajanuorille hyvän tilaisuuden muodostaa ystävyysuhteita. Esimerkiksi naisten ryhmässä monilla osallistujilla oli hyvin samankaltainen elämäntilanne. He pitivät mielenkiintoisena myös sitä, että ryhmän osallistujat tulivat eri maista. Eri maiden kulttuureja ja tapoja vertailtiin keskenään ja niistä syntyi runsaasti keskustelua. Keskustelun avulla nuoret huomasivat, kuinka samankaltaisia heidän elämäntilanteensa ovat ja saivat toisiltaan vertaistukea. Keskustelujen kautta oli mahdollisuus peilata omia arvoja, asenteita ja identiteettiään.

H: Oletko sä saanut siellä ryhmässä ihan ystäviä?

V: Joo, kyllä. Me olimme maahanmuuttajia, mutta joka maa oli vähän eri. Mutta (..) ennen me emme tiedä kuka hän on, minkä maalainen hän on. Sitten sen jälkeen me tulemme tuttavii ja kavereita ja ystäviä, joo. (Haastateltava 5)

Ryhmiiin osallistujat eivät solmineet ystävyysuhteita monenkaan suomalaisen kanssa, vaikka olisivat sitä toivoneet. Monet olivat kuitenkin tutustuneet ryhmissä suomalaisiin työharjoittelijoihin. Kaikki toivoivat, että ryhmissä olisi ollut enemmän suomalaisia, muitakin kuin ohjaajia ja työharjoittelijoita. Siitä olisi ollut haastateltavien mukaan hyötyä suomen kielen ja kulttuurin oppimisessa. Jos suomalaisia olisi ollut enemmän mukana, se olisi hälventänyt molemminpuolisia ennakkoluuloja ja suomalaisetkin olisivat voineet oppia jotakin maahanmuuttajilta, esimerkiksi heidän kulttuureistaan ja arjestaan. Aikaisemmin mainitun Myrenin (1999) tutkimus antoi samankaltaisia tuloksia, joiden mukaan harrastukset, esimerkiksi liikunta auttoivat vähentämään ennakkoluuloja, opettamaan kieltä ja solmimaan sosiaalisia suhteita suomalaisiin.

Haastateltavat epäilivät, että suomalaiset eivät tiedä missä maahanmuuttajat kokoontuvat ja miten toimintaan voisi lähteä mukaan vai voiko valtaväestön edustaja siihen ylipäättään osallistua. Monikulttuurisuuden käsitettä ei ehkä ymmärretä, vaan ajatellaan, että se tarkoittaa maahanmuuttajien keskinäistä toimintaa. Haastateltavat kertoivat, että maahanmuuttajilla on ennakkoluuloja myös toisiaan kohtaan ja tällainen toiminta on auttanut hälventämään niitä. Maahanmuuttajien on helpompi kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan, kun heillä on suhteita valtaväestön kanssa. Koska identiteetin etsiminen kahden kulttuurin välillä voi olla vaikeaa maahanmuuttajanuorelle, olisivat valtaväestön nuoret helpottaneet suomalaiseen nuoruuteen ja nuorisokulttuuriin tutustumista.

H: Olisiko pitänyt olla enemmän suomalaisia nuoria, olisiko ollut hyvä?

V: Kyllä, kyllä. Se on mun ihan toivomus. Ihan kielisen taito, ja sitten vähän rohkeutta, että tutustutaan että ihan (...).

H: Joo.

V: Koska (..) elikä (..) Se oiskin aika parempi, tai aika mukava. Vähän sekoitetaan, vähän ollaan enemmän yhdessä. Kyllä semmonen ryhmä, semmonen ryhmä tai ihan Annin projekti, se auttaa ihan kovasti.

(Haastateltava 3)

H: olisko ollut hyvä että olisi ollut enemmän suomalaisia?

V: no joo mun mielestä olisi hyvä, jos sielläkin suomalaisia koska niinku tarvitaan puhua niinku yhdessä ja niinku opeta niinku sellasia uusia juttuja esim kulttuuri ja kieli ja näin. Olisi kiva. (Haastateltava 6)

Vertaistuki toisilta nuorilta maahanmuuttajilta koettiin tärkeäksi. Maahanmuuttajilla saattaa olla raskaita kokemuksia, joita vain toinen saman kokenut ymmärtää. Kokemusten jakamisella voi olla eheyttävä vaikutus. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että oli hyvä kun toiminta oli suunnattu vain nuorille. Muutamalle haastateltavalle sillä ei ollut merkitystä. Jos toiminnassa olisi ollut mukana vanhempia ihmisiä, monet haastateltavat eivät olisi voineet puhua yhtä avoimesti, koska monien kulttuuriin kuuluu vanhempien kunnioittaminen ja tietynlainen häveliäisyys vanhempien seurassa. Nuorten kesken oli helppo puhua lähes kaikista asioista. Kuitenkin se, että maahanmuuttajille oli oma ryhmä, nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena asiana. Toisaalta maahanmuuttajilta sai vertaistukea ja heidän seurassaan uskalsi puhua enemmän ja avoimemmin, mutta toisaalta taas suomalaisten mukana olo olisi ollut tärkeää, jotta olisi voitu tutustua puolin ja toisin ja opittu suomen kieltä ja kulttuuria.

H: No millaista hyötyä sulle oli siitä että nuorilla maahanmuuttajilla oli ihan tämmönen oma ryhmä?

V: Oma ryhmä? Se ei oo mitenkään hyvä idea, varsinkin se ei auttaa niinku heitä, tai miten sanotaan, integroimaan hyvin suomalaisessa yhteiskunnassa. Sitten ehkä niille tai niinku vähän semmoinen teidän oma, omaryhmä ollaan vaan semmonen niinku omassa ryhmässä, ei niinku suomalaisten kanssa, eikä yritetä yritetä niinku vähän olla niinku muiden kanssa vuorovaikutuksessa.

H: Aivan. No mitä hyvää siin oli?

V: Hyvää jo se antaa rohkeus, ainakin mun kannalta se oli semmonen että niinku, niinku ei ollut mitään pelkää mitenkään miten mä puhun, tai semmonen tai niinku joo. Joo mulla on niinku rohkeus puhua suomeks [naurahdus], varsinkin kun se oli pakko koska oli niinku muitakin eri niinku eri maasta ja joo se siihen antoi rohkeus oikeesti. (Haastateltava 1)

H: Kun sanoit siitä että oli hyvä että nuorilla oli se oma ryhmä, niin millaista hyötyä sinulle siitä oli?

V: Se on ihan eri asia kun ollaan, esimerkiksi ainakin meidän on (...) Kun puhutaan jostain asiasta, ihan asiasta, ihan ihmisten kanssa. Jos hän on äiti tai joku vanha ihminen, se on ihan eri asia. Ei voi puhuta ihan kaikista hänen kanssaan. Mutta kun on ihan saman ikäinen, se on taas aika mukava tai parempi että ihan harrastuksessa ollaan ihan sa-

massa (..) ikäisien kanssa. Tai voitais ihon puhua ihan reilusti, että ihan mistä vaan. Mutta äitien kanssa ainakin mä yritän että olla vähän kohtelias ja kunnioittaa heitä. (Haastateltava 3)

Haastateltavien oli vaikea ymmärtää kysymystä siitä millaista tukea ja mahdollisia neuvoja he saivat toisilta osanottajilta ryhmässä. Haastateltavat kertoivat, että oli hyvä jutella muiden saman kokoneiden kanssa esimerkiksi ulkomailla asumisesta. Vertais-tuen merkitys tuli tämänkin kysymyksen kohdalla ilmi, mutta osallistujat saivat toisiltaan myös esimerkiksi ruokaohjeita, kauneudenhoitovinkkejä ja muita konkreettisia neuvoja.

V: Oikeesti me puhuimme paljon, mutta mä uskon, että varmaan kaikesta, varsinkin niinku ulkomailla olemisesta ja kaikesta siihen liittyvät jutut ja asiat puhuimme.

H: Muista ryhmäläisistä oli siis tukea sillä tavalla vai?

V: Joo. (Haastateltava 1)

Suurimman osan mielestä ryhmässä olisi voinut olla enemmänkin osanottajia. Ainoastaan uintiryhmään ei olisi mahtunut enempää ja siellä olikin jo aika täyttä. Kuitenkin isommat tilat olisivat mahdollistaneet myös isomman ryhmän. Hyväksi puoleksi pienessä ryhmässä mainittiin, että silloin kaikkiin tutustui paremmin. Varsinkin liikunta-ryhmään olisi kaivattu enemmän osanottajia. Isompi ryhmä antaa mahdollisuuden toteuttaa monipuolisempaa toimintaa erityisesti liikunnassa. Haastateltavat olisivat halunneet myös tutustua vielä useampaankin ihmiseen.

H: No entäs millanen se ryhmän koko oli, oliko se sopiva se ryhmäkoko?

V: Ryhmäkoko oli sopiva. Eli saa niinku tuntea kaikki ketkä olivat siellä.

H: Et kaikkiin tutustuit?

V: Joo tutustuin, on pakko kun on semmonen pieni ryhmä.

(Haastateltava 1)

6.3 Vapaa-aika ja harrastukset

Haastateltavat kokivat saaneensa ryhmien kautta uusia harrastuksia, vaikka he eivät ole ryhmien päätyttyä jatkaneet harrastuksiaan. Merkittäviä olivat olleet etenkin uinti ja tanssi. Uinti oli ollut kaikille uimaryhmään osallistuneille uutta, mutta tanssi taas sellaista, jota he olivat jo kotimaassaan harrastaneet. Haastateltavien on vaikeaa ha-

keutua valtaväestölle suunnattuihin harrastusryhmiin ja monet toivoivat, että ”Annin ryhmä” jatkaisi ja he saisivat jatkaa harrastustaan.

Haastateltavat olivat saaneet tietoa ryhmien ohjaajilta vapaa-aikaan liittyen. Muutamat heistä mainitsivat, että projektin vetäjä tiedotti esimerkiksi tulevista tapahtumista ja juhlista sekä muusta projektin ulkopuolisesta toiminnasta.

Kaikilla haastattelemissamme nuorilla maahanmuuttajilla oli päivisin ohjelmaa koulun tai työharjoittelun merkeissä, mutta vapaa-ajalle ei ollut tarpeeksi ohjelmaa. Järjestöt tekevät tärkeää kotouttamistyötä ja ne järjestävätkin erityisesti vapaa-ajan toimintaa. Kotoutumisen kannalta olisi tärkeää, että valtaväestö ja maahanmuuttajat toimisivat vapaa-ajalla yhdessä. Projektia olisikin kehitettävä siten, että suomalaisia saataisiin enemmän mukaan toimintaan. Kotoutumissuunnitelmaan ei tällä hetkellä kuulu vapaa-ajan toiminnot, mutta olisi tärkeää, että ne otettaisiin sitä laatiessa kuitenkin huomioon.

Erityisesti lapsettomilla haastateltavilla oli vapaa-aikaa, johon he kaipasivat paljon toimintaa, mihin projekti osaltaan vastasi. Perheellisille haastateltaville projektin ryhmät toivat kaivatun lepotauon lasten hoidosta ja kodin arjesta. Monissa kulttuureissa ajatellaan naisen paikan olevan kotona, joten ryhmä tarjosi perheellisille nuorille mahdollisuuden osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan.

H: Oletko sä sitten tän ryhmän avulla löytänyt uusia harrastuksia tai uutta tekemistä vapaa-aikaan?

V: Joo. Laajavuori ja sitten hiihtää. Kun oli, kun minä olin nuorten ryhmässä, ja sitten ensimmäinen kerta hiihtänyt. (Haastateltava 2)

H: Joo. Ni oletko sä löytänyt uusia harrastuksia tai jotain uutta tekemistä näitten ryhmien avulla?

V: Joo, uinti. Ennen mä en osaa mutta nyt mä tykkään paljon uintia ja sekin (..) jumppa.

H: Käytkö sä vieläkin jossain jumppaamassa?

V: Ei tällä hetkellä.

H: Mutta kävisitkö jos olis Annin järjestämä joku jumppa niin lähtisitkö sä mukaan?

V: Joo, kyllä. (Haastateltava 5)

6.4 Suomen kielen oppiminen

Haastateltavat kertoivat suomen kielen kehittyneen ryhmissä. Yhteisenä kielenä ryhmäläisten välillä oli vain suomen kieli, joten sitä piti puhua ryhmissä paljon. Monet haastateltavat sanoivat, että ryhmissä oli helppo puhua suomea, eikä sitä tarvinnut jännittää, koska muutkaan eivät osanneet sitä täydellisesti. Toisaalta ilmeni myös, että maahanmuuttajien kesken suomen kieli ei kehity niin hyvin kuin suomalaisten parissa, koska maahanmuuttajat eivät käytä niin rikasta kieltä. Monet kertoivat kuitenkin oppineensa paljon uusia sanoja. Osa haastateltavista arveli puhuvansa suomea rohkeammin ryhmän ansiosta. Tämä näkyi esimerkiksi koulussa, jossa puhuminen ei jännittänyt enää niin paljon. Projekti on ollut vaikuttava tekijä osallistujien suomen kielen oppimisessa, joka on yksi kotoutumisen tärkeimmistä puolista. Suomen kieli auttaa lisäämään maahanmuuttajan osallisuutta ja elämänhallinnan vahvistumista ja näin maahanmuuttaja pääsee osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Maahanmuuttajat kokevatkin yleensä itse puutteellisen suomen kielen olevan suurin este osallistumiselle.

H: No miten sun mielestä sun suomen kieli on tän ryhmän ansiosta kehittynyt?

V: Verrattuna kouluun niinku koulussa en mä puhu paljon joo ja siellä ryhmässä puhun ihan vapaasti, koska mä tiedän ei kukaan sano miten tuo sanoo ja niinkun kaikki ei kukaan voi sanoa että tuo nyt sanoi väärin tai semmonen.

H: Niin siellä ei haittaa?

V: Joo tai niinku uskaltaa puhua kun kaikki on, niinku opiskelee kieltä ja kaikki tietää miten vaikee kieli se on. (Haastateltava 1)

H: No miten sun suomen kieli on kehittynyt toiminnan ansiosta (..) onko auttanut?

V: No vähän joo se on auttanut koska mä löysin siellä ystäviä sitten mä puhun niiden kanssa jos mä löysin niinku joskus kadulla tai jossain mä puhun niiden kanssa, tai puhelimestakin, niin se on auttanutkin.

H: Puhutte suomea keskenään sun kavereitten kanssa?

V: Joo. (Haastateltava 6)

H: Joo. No puhuitko sitä suomea rohkeammin kuin ennen ryhmää?

V: Kyllä. Semmosissa paikoissa ainakin ollaan vähän rohkeampi kuin luokassa tai jossain muualla. (Haastateltava 3)

6.5 Toiminnan hyödyt

Kaikkien mielestä toiminta oli ollut mielenkiintoista ja hyödyllistä. Ryhmissä oli opittu paljon uusia asioita, kuten ruuan valmistusta. Myös muihin Jyväskylän maahanmuuttajiin oli mukava tutustua, koska kaikki eivät tunne toisiaan entuudestaan. Toiminta koettiin mielenkiintoiseksi, koska monet haastateltavat kertoivat olevansa sosiaalisia ja pitävänsä muiden ihmisten seurasta. Rohkeus toimia ryhmässä lisääntyi, ja vieraan kielen puhuminen alkoi tuntua helpommalta. Tämän ansiosta on matalampi kynnys myös hoitaa muita asioita, joihin tarvitaan suomen kieltä. Elämä tuntuu merkityksellisemmältä, kun kielitaidon ansiosta pystyy osallistumaan useampaan toimintaan ja tämä lisää myös elämänhallinnan tunnetta.

Osa haastateltavista sanoi, että toiminnasta on ollut hyötyä työ- tai opiskelupaikkaa ajatellen, mutta eivät osanneet selittää miksi. Yhtenä hyötynä nähtiin suomen kielen kehittyminen, joka on tärkeää tulevaisuutta ajatellen. Yksi haastateltavista kertoi toiminnan ansiosta olevansa kiinnostunut toimimaan jonakin päivänä ohjaajana maahanmuuttajille. Hän totesi projektin ohjaajan olevan hyvänä esimerkkinä hänelle.

H: Niin totta joo no onko sulle ollut tästä toiminnasta sitten hyötyä sun opiskelua ajatellen tai opiskelupaikkaa ajatellen?

V: Joo joo tuli mieleen että tää ois tosi kiva semmonen jos mun työpaikaks että jos mä joskus tulevaisuudessa teen joku sama toiminta (Haastateltava 1)

H: Että onko auttanut mitenkään opinnoissa se että sä olet käynyt siellä liikuntaryhmässä?

V: Ainakin kieli, se on aika tärkeä.

H: Kyllä.

V: Se auttoi ihan hyvin, koska (...) koska siellä ryhmässä ainakin mä olin ihan rohkeasti voitais puhua. Että se oli ihan meille ihan (...) harjoitus. Ja se oli aika mukava. Hyvä. Tärkeä. (Haastateltava 3)

Ryhmien ajat ja paikat olivat pääasiassa sopivia haastateltaville. Erityistä kiitosta sai uintiryhmän kokoontuminen Telkänpesän palvelutalossa, koska paikka on sellainen, jonne ulkopuoliset eivät voi nähdä eikä tulla häiritsemään. Tämä oli tärkeää etenkin musliminaisille. Muut ryhmät kokoontuivat pääasiassa keskustassa, jonne oli helppo löytää. Vasta vähän aikaa maassa olleelle ympäristö ei välttämättä hahmotu vielä ko-

vin hyvin, joten on tärkeää, että kokoontumispaikka on helposti löydettävissä, jotta osallistuminen ei esty ainakaan vaikean sijainnin vuoksi. Toiminta oli pääasiassa painottunut iltaan, jotta mahdollisimman moni voisi osallistua siihen. Aamuisin monet olivat esimerkiksi koulussa tai työharjoittelussa eivätkä olisi voineet osallistua toimintaan.

H: No olivatko ne ryhmien ajat ja paikat sinulle sopivia?

V: Oli, kyllä. Ainakin se uintin paikka (...) elikä me pyydettiin, että olla semmoinen paikka, joka ei näky ulkona, eikä muut nähdä sen sisään.

H: Joo.

V: Koska ollaan muslimi, sen takii meillä on se. Ja se oli ihan sopiva. Ja meidän aikana ei ketään tullut siihen esimerkiksi ulkopuolelta. Se oli aika tärkeä meille, tosi tärkeä. (Haastateltava 3)

Monet haastateltavat kertoivat kaiken olleen hyvää toiminnassa ja mainitsivat erityisesti uinnin ja liikunnan parhaaksi toiminnaksi ryhmässä. Mukavaa oli myös uusiin ihmisiin tutustuminen, jutteleminen ja toisten nuorten kanssa yhdessä oleminen. Haastateltavat eivät olleet kovin kriittisiä toimintaa kohtaan ja ainoat negatiiviset kommentit liittyivät pieniin konkreettisiin asioihin. Ryhmä oli auttanut vähentämään maahanmuuttajien ennakkoluuloja toisiaan kohtaan. Haastateltavat osasivat kertoa muutamia kehittämisideoita ryhmien toimintaan. Monet mainitsivat uimaryhmän altaan olleen liian pieni ja matala. He olisivat kaivanneet allasta, jossa olisi ollut enemmän tilaa uida. Myös tanssiin ja liikuntaan olisi haluttu suuremmat tilat. Muutama haastateltava kertoi tässäkin yhteydessä, että suomalaisia olisi tarvittu mukaan ryhmiin.

H: No mitä hyvää sitten näissä ryhmissä ja toiminnassa on ollut?

V: Niin kun ihmisten kannalta vai?

H: Niin niinku niin sinun kannalta mitä hyvää?

V: No hyvää se että tutustuin muihin ja vähän niinku miten sanotaan (..) kaveri tai ystäväverkko on vähän laajentunut ja tiesin muista kulttuureista enemmänkin. Ja ei oo enää mitenkään sellainen ennakkoluuloinen. (Haastateltava 1)

H: Joo. No olisinkin seuraavaksi kysynyt että mitä huonoa ryhmissä tai siinä toiminnassa oli? Tai jotain parannettavaa?

V: Parannettavaa. Parannettavaa vois olla se että, jos ol (..) olla vähän enemmän suomalaista siellä. Ihan (...) nuoret. Suomalaiset nuoret. Aika mukava jos olla heidän kanssa tai meidän kanssa se ryhmässä. Eikä vaan opettajat. (Haastateltava 3)

Haastateltavat kertoivat että heiltä olisi jääneet monet ystävyysuhteet solmimatta, jos ryhmää ei olisi ollut. Vapaa-ajalla heillä olisi ollut paljon tylsempää, sillä ilman projektin toimintaa, heillä ei olisi ollut mitään tekemistä. Koska Suomessa on niin paljon vesistöjä, myös uimataitoa pidettiin välttämättömänä. Muslimille ei olisi ollut mitään muuta vaihtoehtoa oppia uimaan, kuin suljetussa ryhmässä. Toimintaa pidettiin ylipäänsä tärkeänä, ja kaikki olivat tyytyväisiä, että olivat osallistuneet siihen ja toimintaa oli tarjottu heille.

H: No jos noita kahta ryhmää ei olisi ollut, niin olisko sun elämästä jäänyt puuttumaan jotain?

V: Kyllä. Ainakin se uinti. Me ajatellaan että Suomessa on aika tärkeä, uinti. Pitäisi osata. Ja meillä onkin se tosi vaikea, koska emme voi mennä ihan (...) järville tai ihan muualle paikalle ihan oppimaan (...) ihan uimaan. (Haastateltava 3)

H: Jos tätä ryhmää ei ois ollut, niin oisko sun elämästä jäänyt puuttumaan jotain?

V: No (...) joo mun mielestä niinku ei ollut niin paljon kavereita kun mä tunnen nytten. (Haastateltava 6)

Kysymys siitä onko ryhmä antanut taitoja arkielämän ongelmien ratkaisemiseen, oli haastateltaville vaikea. Monet kokivat arjen ongelmien unohtamiseen hyvänä keinona ryhmien tarjoaman liikunnan. Liikunta auttoi hetkeksi unohtamaan arjen huolet ja siten jaksamaan paremmin. Liikunta antaa muutakin kuin pelkkää fyysistä harjoitusta. Liikunnan kautta voi saavuttaa kokonaisvaltaisen hyvän olon.

H: No onko nää ryhmät antanut sulle jotain taitoja, niinku ongelmanratkaisutaitoja ihan arkielämään?

V: No (...) joo. Kyllä, kun (...) kun olen väsynyt, ihan opiskelun jälkeen, ihan koko (...) yks kovan päivän jälkeen mä olin heidän kanssa. Kuuntelin musiikki ja ihan tanssittiin tai teki ihan se aerobic. Se oli aika mukavaa. Mä unohdin kokonaan sen koko (...) vaikea päivä. (Haastateltava 3)

Suurimman osan mielestä heidän itsetuntonsa oli parantunut ryhmän ansiosta ja se näkyi muun muassa rohkeampana suomen kielen puhumisena. Ryhmätoiminnan ja uusien taitojen oppimisen ansiosta moni haastateltavista kertoi olevansa nyt rohkeampi muutenkin. Osa ei halunnut, eikä osannut selittää miksi itsetunto oli parantunut. Kysymys itsetunnon parantumisesta oli joillekin liian henkilökohtainen ja vaikea ymmär-

tää jo ehkä kielitaidon takia tai sen vuoksi, että koko käsite saattoi puuttua oman äidinkielen sanavarastosta.

H: No ootko sä tän ryhmän ansiosta sitten tai tän toiminnan ansiosta yleensä kun oot ollut siinä mukana niin ootko sä varmempi itsestäsi tai onko sun itsetunto parantunut?

V: Joo varsinkin ton kielen käytöstä. (Haastateltava 1)

H: Oletko niiden ryhmien ansioista varmempi itsestäsi? Tai onko sun itsetunto parantunut?

V: Mm (..) joo. Siellä ainakin vähän (..) olin rohkeampi. (...) Ei ollut mitään pelkoa. (...) Ainakin, kielitaidostakin. Ja (..) ihan uintistakin. Ja aerobicistakin se ujo (..) sekin on (...) vähenee. (Haastateltava 3)

6.6 Osallisuus ja vaikuttaminen

Haastateltavien mielestä oli mukavaa tuoda ryhmään omaan kulttuuriinsa liittyvää tekemistä. He esimerkiksi opettivat toisilleen oman maan tansseja ja kertoivat maastaan. Jotkut myös kertoivat opettaneensa oman maansa ruuan valmistamista. Haastateltavat kokivat tärkeänä sen, että saivat esitellä kotimaataan ja kulttuuriaan monin eri tavoin. Haastateltavat pitivät siitä, että muut olivat kiinnostuneita heidän kulttuuristaan ja olivat valmiita kuuntelemaan toistensa tarinoita. Jotta kotoutuminen onnistuu, on maahanmuuttajan säilytettävä omaa kulttuuriaan ja omaksuttava myös ympäröivän yhteiskunnan normeja ja tapoja. Ryhmä antoi tähän hyvän mahdollisuuden.

Haastateltavat olivat keskustelleet paljon kulttuureistaan. He olivat puhuneet muiden ryhmäläisten kanssa muun muassa seurustelusta, avioliitosta, ruuasta ja uskonnosta sekä pohtineet kulttuuriensa eroja ja yhtäläisyyksiä näissä asioissa. Ryhmä oli ehkä ainoa paikka nuorille keskustella näistä asioista. Monet uimaryhmässä mukana olleet mainitsivat, että erityisesti saunassa puhuttiin paljon eri kulttuureista. Kaikki pitivät tällaista keskustelua hyvänä ja tärkeänä asiana.

H: Keskustelitko sää tai kerroitko sää omasta kulttuurista?

V: Joo ainakin siellä saunassa [naurua] uimavuorossa kun olimme saunassa puhuimme paljon.

H: Eli ei ollut pelkkää uintiakaan se ryhmä, siellä sai jutellakin?

V: Joo! [huudahdus]Ruuasta ja suhteista me ainakin puhuimme. (Haastateltava 1)

H: Millasia asioita sä sitten opit muista kulttuureista, et kertoko muutki sitten omista kulttuureistaan jotain juttuja?

V: Joo, ainakin nää suurin osa näiden, tai niinku afgaanit ja iranit niiden kulttuuri oli oikeesti semmonen vähän lähellä kun mejän. Ainakin kun ne kertoi jotain niinku on yhteinen mejän kulttuuri, vaikka mä ihmettelen ne on siellä ja me ollaan tuolla. (Haastateltava 6)

Kaikki kertoivat saaneensa ehdottaa jotain tekemistä ryhmään ja vaikuttaa sen toimintaan mielipiteillään. Suurin osa sanoi, että heillä olisi ollut mahdollisuus itsekin päästä ohjaamaan ryhmää. Maahanmuuttajat voivat usein kokea, että eivät voi vaikuttaa omaan elämäänsä. Ryhmässä heillä oli mahdollisuus vaikuttaa, saada tietoa ja tehdä päätöksiä. He olivat halukkaita vaikuttamaan asioihin. Muutama oli ohjannut tanssia tai oman maan ruuan valmistusta muille ryhmäläisille. He kokivat mukavana, että sai itse opettaa muita, vaikka aluksi monia oli vähän jännittänyt.

Vähäinenkin mahdollisuus osallisuuteen vahvistaa maahanmuuttajanuorten tunnetta siitä, että voi vaikuttaa. Se voi myös vahvistaa maahanmuuttajanuoren kykyä osallistua yhä enemmän ja toimia täysivaltaisesti yhteiskunnan jäsenenä. Myös projektin avulla parantunut kielitaito ja sosiaalisen verkoston laajeneminen parantavat maahanmuuttajanuorten mahdollisuuksia muuhun osallisuuteen.

H: Oliko se kivaa päästä opettamaan tanssia?

V: Joo se oli kivaa joo. Mutta ensin, aluksi oli vähän niinku jännittävää mut se (..) kun mä alotin lähti ihan helposti. (Haastateltava 4)

Haastateltavilta oli kysytty palautetta joko suullisesti tai kirjallisesti. He kokivat hyvänä, että saivat sanoa mielipiteensä. Haastateltavat kokivat saavansa näin vaikuttaa toimintaan. Palautteen antaminen koettiin kuitenkin hieman hankalaksi, koska se piti antaa suomeksi.

6.7 Naiseus ja sukupuolisensitiivisyys

Kaikki naiset pitivät hyvin tärkeänä sitä, että ryhmät olivat vain naisille. Yhtä naista ei olisi haitannut miesten läsnäolo, mutta hänkin koki sen tärkeäksi, koska arveli, että kaikki eivät olisi tulleet mukaan toimintaan, jos se olisi ollut yhteistä miesten kanssa.

Naiset kokivat kyllä normaalina sen, että esimerkiksi koulussa on myös miehiä, mutta vapaa-ajan toimintaan he eivät miehiä halunneet. Monet maahanmuuttajanaiset ovat tottuneet siihen, että miesten kanssa ei ole edes sallittua viettää vapaa-aikaa. Joillekin miesten läsnäolo olisi ollut ehdottomasti kiellettyä uskonnon vuoksi. Haastateltavien mielestä on mukavaa, että saa olla välillä vain naisten kesken. Monet maahanmuuttajanaiset ovat tottuneet kotimaassaan naisten tiiviiseen verkostoon, keskinäiseen apuun ja asioiden jakamiseen, joten projektin toiminta tarjosi heille kaivattua yhteisöllisyyttä naisten kesken.

Miesten läsnäololle ei nähty mitään hyvää syytä, koska naisille on haastateltavien mukaan täysin omat jutut ja mielenkiinnon kohteet. Kun toiminnassa ei ole mukana miehiä, on helpompi olla avoimempi, eikä ilmapiiri ole niin jännittynyt. Naisten mielestä myös miesten luonne-erot naisiin verrattuna vaikuttavat siihen, että yhteistyö heidän kanssa olisi ollut hankalaa. Muutamat vastaajista mainitsivat myös, että miehet ovat rajumpia liikuntaharrastuksissa, joten yhteinen liikuntaryhmä olisi ollut huono idea. Haastatteluun osallistunut mies ei olisi kaivannut miesten omaa ryhmää, vaan piti hyvänä, että toiminnassa on mukana miehiä ja naisia, koska piti sitä normaalina.

Sukupuolisensitiivisyys ottaa huomioon naisten ja miesten erityistarpeet. Naisten ryhmissä on mahdollisuus tukea heidän elämänhallintansa vahvistumista ja osallisuutensa, ehkäistä syrjäytymistä ja mahdollistaa heidän voimaantumisen. Naisten omat ryhmät ovat tilaisuus oppia tekemään itsenäisiä päätöksiä ilman miesten puuttumista niihin ja tämä voi osaltaan lisätä elämänhallinnan tunnetta. Kuten usein maahanmuuttajatyössä, on Avaimet onnistumiseen -projektissakin sukupuolisensitiivisyys otettu huomioon erityisesti naisten huomioimisena. Tämä on ollut kaikille naisille erittäin merkityksellistä. Jos mies hoitaa yleensä yhteydet uuteen yhteiskuntaan, on tästäkin syystä tärkeää tarjota naisille mahdollisuus osallistua.

H: Olisitko halunnut että ryhmässä olisi ollut vain miehiä? Tai oliko hyvä että oli miehiä ja naisia?

V: Saa olla kaikki.

H: Joo.

V: Mä haluan kaikki. Naisia myös ja miehiä myös, ja sitten se on parempi. Koska se on normaalimpi. (Haastateltava 2)

H: Olisitko mennyt jos siellä olisi ollut myös poikia ja tyttöjä, molempia? Olisitko silloin mennyt?

V: No, ainakin uintiryhmä en, koska olen muslimi ja meillä pitäisi olla semmonen hijabi, mikä (..) pukeutumisessa. Se on rajaus. Sitä (..) en voi. Vielä meillä on semmonen ajatus, että (...) meillä on semmonen eroja, miesten ja naisten. Ja (...) elikä me ollaan vielä rauhassa enemmän kun ollaan ihan naisten kanssa. (Haastateltava 3)

H: Oliko hyvä että naisilla oli oma ryhmä? Vai olisiko voinut olla myös miehiä?

V: Miks pitäis miehiä kans? Naisilla on niinku aina omatunto (...) kun he ovat niinku yhdessä, ne oppii toisensa uutta asioita tai niinku. Ne ottaa ihan niin toisen mallii tai mitä on hyvää niinku. Tai en mä osaa selittää mutta se on hyvä.

H: Niin et ei olisi hyvä jos olisi miehiä kans?

V: Mun mielestä ei mitään sinne hyötyä oo miehiä, miesten kanssa. Kun (..)en tiiä (...) jos niinku (..) ehkä niinku jos meillä (..) yhteistyötä piti olla miksi ei. Mutta jos ei niin mitään hyötyä tai ei mikään tärkeä asia. (Haastateltava 4)

6.8 Ohjaus

Ohjaajia pidettiin mukavina ja ohjausta hyvänä. Haastateltavat eivät keksineet mitään parannettavaa heidän toiminnassaan tai eivät ainakaan maininneet jos sellaista olisi ollut. Ohjaajat olivat haastateltavien mielestä ystävällisiä, auttavaisia ja ymmärtäviä. Ohjaajat koettiin enemmänkin ystäviksi kuin opettajiksi. Ohjaaja oli antanut tietoa haastateltaville esimerkiksi muista vapaa-ajan toiminnoista ja tapahtumista. Ohjaajalta olisi ollut mahdollista saada apua ja tukea myös arkielämän hallintaan, mutta sellaista apua haastateltavat kokivat saavansa jo muualta.

Ohjaajia oli helppo ymmärtää, koska he puhuivat selkeää suomen kieltä. Ohjaajalta sai aina kysyä jos ei ymmärtänyt mitä hän tarkoitti. Haastateltavat eivät kaivanneet enempää ohjausta tai neuvoja ohjaajilta, mutta yksi nuorten ryhmäläinen olisi halunnut oppia ryhmässä enemmän suomen kieltä. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että jos he olisivat tarvinneet jotakin tietoa, ohjaajat olisivat heitä neuvoneet.

H: No mikä sen ohjaajan toiminnassa oli hyvää?

V: Se oli hyvä että (..) he olivat ihan opettajia, mutta enemmän he olivat

ihan ryhmässä. Enemmän me oltiin ihan ystävällinen ryhmä. Kaikki olivat ihan keskenään. Ei ollut mitään rajoja, että hän on opettaja tai hän on afrikkalainen tai hän on suomalainen. Ei ollut mitään, ihan kaikki oli ihan yhdessä.

H: Joo.

V: Se on aika mukavaa. (Haastateltava 3)

H: No oliko Annia helppo ymmärtää?

V: Joo. Puhui selkeä. Ja Hän oli tosi kiva. Niin niinku hän ei toimi meille pelkkä hän on niinku ohjaaja, vaan hän toimi että hän on niinku meidän ystävä. Tosi ystävällinen ihminen. (Haastateltava 4)

6.9 Muuta palautetta

Haastateltavat antoivat positiivista palautetta ryhmistä ja toivoivat toiminnan jatkuvan.

Melkein jokainen haastateltava halusi kiittää ryhmien ohjaajia ja toivoi kovasti, että toimintaa olisi myös seuraavina vuosina. Uimaryhmä sai monilta erityistä kiitosta.

Uimataidon oppiminen oli varmasti ollut hyvin merkittävä kokemus.

H: Haluatko sä antaa jotain palautetta vielä näistä ryhmistä?

V: Mm (...) ei oo mitään muita, vaan mä toivotan, ollaan enemmän (...) hänen ryhmässä ja saadaan ehkä hänen kautta ystäviä, suomalaisia tyttöjä. (Haastateltava 3)

H: Haluatko antaa vielä jotain muuta palautetta? Siitä ryhmästä. Sanoa jotain.

V: No mä sanon kiitos Annille ja mikä oli. Kaikki no, työntekijälle. Toivon tulee meille jotakin talvi, nyt tällä hetkellä meillä ei mitään. Vähän tylsää ja niin.

H: Toivot vielä että jatkuis?

V: Joo

H: Joo. Miksi se olisi tärkeää, että jatkuisi tämä toiminta vielä?

V: Noo, ihan tylsää meille, ei mitään, tekee jotakin kotona ei mitään harrastaa tai jotakin, joo. (Haastateltava 5)

7 POHDINTA

Halusimme tuoda tutkimuksellamme esille Avaimet onnistumiseen -projektiin osallistuneiden maahanmuuttajanuorten mielipiteet ja arviot projektin onnistumisesta. Tutkimustuloksemme osoittavat, että Avaimet onnistumiseen -projekti on ollut tarpeellinen ja merkittävä nuorille maahanmuuttajille. Se on tarjonnut maahanmuuttajanuorille avaimia onnistumiseen ja ollut tärkeänä osana maahanmuuttajanuorten kotoutumista Suomeen. Merkityksellisimpiä asioita, joita projekti on tuonut maahanmuuttajanuorten elämään, ovat olleet ystävyysuhteiden luominen, uimataidon oppiminen, suomen kielen oppiminen ja rohkaistuminen sen puhumisessa sekä harrastuksien saaminen vapaa-aikaan.

Kaikki haastateltavat kertoivat suomen kielen vahvistuneen ja rohkeuden sen puhumisessa lisääntyneen projektin ansiosta, joten pidämme sitä yhtenä tärkeimmistä projektin saavutuksista. Projektissa on opittu käyttämään suomea arkisissa tilanteissa ja puhuttu sitä rohkeammin. Tämä tukee kielikursseilta saatuja taitoja. Projektin tarkoituksena ei ole järjestää kielen opetusta, vaan osallistujat oppivat sitä muun toiminnan ohella. Tällainen suomen kielen oppiminen auttaa varmasti työ- tai opiskelupaikan saamisessa, mikä on yleensä tärkeä osa ulkoista elämänhallintaa.

Maahanmuuttajanuoret ovat saaneet projektin ryhmässä keskustella avoimesti mieltä askarruttavista asioista. Haastateltavat kertoivat erityisesti saunan olleen paikka, jossa syvällistä keskustelua oli syntynyt. Saunominen on usein olennainen osa suomalaisten elämää ja sillä on aivan erityinen merkitys. Myös maahanmuuttajille se vaikuttaa olleen merkittävä kokemus. Saunominen ei ole pelkästä puhtaudesta huolehtimista, vaan se antaa ihmisille kokonaisvaltaista hyvinvointia. Uintiryhmä on antanut siis varmasti maahanmuuttajanuorille muutakin kuin uimataidon. Myös vanhusten parissa työskennellessämme olemme huomanneet, että sauna on paikka, jossa on helppo puhua intiimeistäkin asioista ja tuntee henkistä läheisyyttä. Saunan merkitys tulisi huomioida kaikessa sosiaali- ja terveysalan työssä.

Projekti on tutkimustuloksiemme perusteella päässyt suurimpaan osaan tavoitteistaan hyvin. Maahanmuuttajien näkökulmasta projekti on ollut onnistunut ja he ovat olleet tyytyväisiä siihen. Heidän ehdottamansa muutamat kehittämisideat olisi hyvä ottaa huomioon uutta projektia suunniteltaessa. Tutkimuksemme vahvistaa myös sen, että sukupuolisensitiivisen työn tekeminen on tärkeää ja maahanmuuttajat kaipaavat naisten omia ryhmiä. Monelle maahanmuuttajanaiselle naisten keskinäinen toiminta on itsestään selvää, eikä miehiä haluta mukaan toimintaan. Naiset kokevat tällaisen toiminnan tutuksi ja turvalliseksi, esimerkiksi siksi, koska naisten yhteisö on usein monissa kulttuureissa niin tiivis.

Vapaa-aika on tärkeä osa kaikenikäisten maahanmuuttajien kotoutumista. Onnistunut kotoutuminen vaatii myös mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Vapaa-ajan toiminta tarjoaa mahdollisuuden solmia ystävyysuhteita, oppia suomen kieltä todellisessa ympäristössä ja tutustua suomalaisten nuorten arkeen opiskelun tai työn ulkopuolella. Maahanmuuttajan rohkeus, itsetunto ja optimismisuus lisääntyvät ja he tuntevat voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä. Tämä vaikuttaa maahanmuuttajan sisäisen elämänhallinnan vahvistumiseen. Vapaa-ajan toiminta auttaa lisäämään maahanmuuttajien omaa aktiivisuutta, mikä on myös tärkeä osa kotoutumisen onnistumista. Kolmannen sektorin merkitys kotoutumisen kannalta tiedostetaan, mutta sitä ei hyödynnetä välttämättä tarpeeksi. Avaimet onnistumiseen -projektin kaltaiset vapaa-ajan toimintaan keskittyneet projektit tulisi ottaa mukaan maahanmuuttajien kotoutumisohjelmaa laatiessa.

Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä toiminnalliset menetelmät ovat osoittautuneet projektinkin perusteella hyviksi. Toiminnan lomassa opitaan tärkeitä elämäntaitoja, esimerkiksi sosiaalisia taitoja ja suomen kieltä. Muun muassa liikunta on ollut projektissa yksi toimiva menetelmä, josta maahanmuuttajanuoret pitivät.

Tutkimuksestamme kävi ilmi, että kaikki haastattelemamme maahanmuuttajanuoret toivoivat mukaan enemmän suomalaisia nuoria. Heille olisi ollut tärkeää tutustua valtaväestön nuoriin ja saada heistä ystäviä. He toivoivat molemminpuolista ennakkoluulojen hälvenemistä. Mietimme miksi maahanmuuttajien ja valtaväestön nuorten on niin vaikeaa löytää toisensa. Monikulttuurinen toiminta saatetaan käsittää vain maa-

hanmuuttajille tarkoitetuksi. Monikulttuurisuutta pitäisi tuoda lähemmäs valtaväestöä.

Saimme tutkimukseemme lopulta vain kuusi haastateltavaa, vaikka olimme ajatelleet saavamme kymmenen haastateltavaa helposti. Pohdimme miksi maahanmuuttajilla oli niin suuri kynnys lähteä mukaan haastatteluun ja mitä he ylipäättään ajattelevat haastattelusta. Kieltäytymisen syyksi maahanmuuttajat mainitsivat sen, että heillä ei ollut aikaa, osa lupasi miettiä asiaa, mutta ei ottanut yhteyttä ja osa arveli kielitaitonsa liian heikoksi haastatteluun. Esimerkiksi pakolaiset ovat joutuneet erilaisiin haastattelutilanteisiin, joista heille on jäänyt huono tunne. Myös anonyymiys saattoi mietityttää joitakin osallistujia. Sananvapaus ei ole kaikille itsestään selvä asia, joten sekin saattoi lisätä kynnystä osallistua haastatteluun. Mietimme olisiko teemahaastattelun rinnalla tai vaihtoehtona ollut hyvä olla ryhmähaastattelu, mutta tulimme siihen tulokseen, että ryhmässä olisi ollut vaikeampaa olla avoin ja kertoa henkilökohtaisia asioita. Emme voineet ottaa miesnäkökulmaa tarpeeksi esille tutkimuksessamme, koska saimme vain yhden mieshaastateltavan. Muuten haastateltavien vähyyks ei haitannut, koska saimme runsaasti tietoa näiltä kuudelta. Tosin kaikkia osapuolia ajatellen tulokki olisi ollut tarpeellinen, koska siten olisimme saaneet vielä tarkempaa tietoa ja olisimme varmistuneet siitä, että kaikki saavat varmasti sanoa kaiken haluamansa ja ymmärtävät täysin kysymyksemme.

Tunsimme osan haastateltavista sekä olimme myös useimman haastateltavan kanssa samaa sukupuolta ja samaa ikäluokkaa, mikä auttoi heitä luottamaan meihin ja olemaan luontevia seurassamme. Tämä on vaikuttanut myös siihen, että saimme heiltä rehellisiä vastauksia ja he olivat valmiita kertomaan meille paljon asioita. Voi tietenkin olla, että he saattoivat kaunistella joitakin vastauksiaan, mutta tämä tuntuu melko epätodennäköiseltä. Arviot Avaimet onnistumiseen -projektista olivat pääosin positiivisia, jonka uskomme olevan haastateltavien rehellinen näkemys.

Haastattelurungossamme oli muutamia kysymyksiä, joihin tutkimukseen osallistuneiden oli vaikeaa vastata. Yksi näistä kysymyksistä koski itsetuntoa. Itsetunto saattaa olla käsitteenä maahanmuuttajille vieras eikä sitä ymmärretä samalla tavoin kuin yhteiskunnassamme se yleensä käsitetään. Pohdimme myös oliko kysymys liian henkilöko-

tainen ja siksi hankala.

Opinnäytetyömme on ajankohtainen, koska projektilla oli tarve syvällisemmälle tiedolle nyt sen päättyessä ja projektin loppuraportointia tehdessä. Opinnäytetyötämme hyödynnetään loppuraportoinnissa ja se tulee olemaan mukana kehittämässä uutta Avara-projektia, jossa keskitytään erityisesti monikulttuurisuuteen ja nuorten maahanmuuttajien ja valtaväestön yhteistyön lisäämiseen. Uusi projekti tulee varmasti vastaamaan tutkimustuloksistamme ilmenevää tarvetta, jonka mukaan maahanmuuttajanuoret kaipaavat lisää kontakteja valtaväestön nuoriin ja toimintaa heidän kanssaan. Avaimet onnistumiseen -projektista ei ole tehty tätä ennen opinnäytetyötä.

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi alussa hitaasti. Opinnäytetyömme alustava aihe alkoi muotoutua jo syyskuun alussa 2008. Silloin tiesimme että haluamme tehdä opinnäytetyön nuorista, maahanmuuttajista ja naisista. Silloin ei kuitenkaan ollut vielä selvää kenelle opinnäytetyön tekisimme. Helmikuussa 2009 olimme yhteydessä monikulttuurinen perhekahvila Monimessistä vastaavaan henkilöön tarkoituksenamme tehdä opinnäytetyö Monimessiin. Kahden palaverin jälkeen kuitenkin hylkäsimme aiheen, koska aikataulu sen tekemiseen olisi ollut liian tiukka. Huhtikuun alussa lähdimme kuudeksi viikoksi työharjoitteluun Tartoon ja opinnäytetyöprosessi oli harjoittelun ajan tauolla.

Varsinainen aiheemme alkoi muotoutua toukokuussa 2009. Ohjauspalaverissa hahmottelimme opinnäytetyön aiheita ja pohdimme eri mahdollisuuksia toteuttaa opinnäytetyömme maahanmuuttajiin liittyen. Päädyimme ottamaan yhteyttä Avaimet onnistumiseen projektin koordinaattori Anni Viinikaiseen, sillä olimme molemmat tutustuneet projektin toimintaan ja se vastasi hyvin sitä aiheita jota olimme jo edellisellä syksynä pohtineet.

Kesäkuun 2009 alussa lähetimme Avaimet onnistumiseen -projektin koordinaattori Anni Viinikaiselle sähköpostia. Saimme häneltä vastauksen, jossa oli ideoita opinnäytetyön aiheeksi. Kesän aikana pidimme vielä palaverin ohjaavan opettajan kanssa sekä Annin kanssa. Kesäkuussa aiheemme myös tarkentui ja aloimme suunnittelemaan sitä. Elokuussa 2009 aloitimme varsinaisen tiedonkeruun ja aiheeseen tutustumisen kirjalli-

suuden ja projektimateriaalin kautta.

Syyskuussa 2009 pidimme palaverin ohjaajiemme kanssa. Syyskuussa myös aihe-suunnitelma valmistui. Lokakuussa 2009 haastattelukutsu saatiin valmiiksi ja lähetettiin tarkistettavaksi ohjaavalle opettajalle ja projektikoordinaattorille. Haastattelukysymykset muotoilimme lokakuun aikana ja haastattelukutsu lähti projektiin osallistuneille marraskuun 2009 alussa. Silloin aloimme kirjoittaa myös teoriaa. Teimme haastattelut ja litteroimme ne marraskuun aikana. Joulukuussa 2009 kirjoitimme teorian valmiiksi ja teimme aineistosta sisällönanalyysin. Tammikuussa 2010 viimeistelimme opinnäyteyötämme ja esitimme sen. Koimme hyvänä sen, että intensiivivaihe opinnäytetyöprosessissa oli lyhyt ja hyvin tiivis, koska siten saimme keskittää kaikki voimavaramme opinnäytetyön tekemiseen, eikä aihe päässyt unohtumaan tai keskittyminen herpaantumaan.

Opinnäytetyöprosessimme on vaatinut meiltä paljon työtä ja aikaa. Olemme saaneet paljon tietoa maahanmuuttajista, monikulttuurisuudesta ja naiseudesta joka on syventänyt jo aikaisempaa osaamistamme. Käsite sukupuolisensitiivisyys oli meille uusi. Sukupuolisensitiivisyydestä oli vaikea löytää tietoa, koska se lienee uusi käsite myös kirjallisuudessa, vaikka sukupuolinäkökulma ja sen painottuminen naisnäkökulmaan onkin tutkimuksessa tuttua. Maahanmuuttajiin liittyvät elämähallinnan haasteet ovat osoittautuneet hyvin monimuotoisiksi, kuten elämänhallinnan käsite yleensäkin. Opinnäytetyöprosessimme aikana olemme tulleet yhä varmemmiksi siitä, että haluamme työskennellä tulevaisuudessa nuorten maahanmuuttajien parissa ja opinnäytetyöstämme on hyötyä sitä ajatellen.

Vaikka opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisaa, olemme kohdanneet myös monenlaisia haastavia tilanteita. Esimerkiksi haastateltavien saamisen vaikeus yllätti meidät ja jouduimme näkemään paljon vaivaa heidän saamisekseen. Emme olleet kumpikaan tehneet haastatteluja tätä ennen, joten tilanne oli molemmille uusi ja jännittävä. Haastattelut sujuivat kuitenkin hyvin. Haasteena oli myös haastateltavien kielitaito ja oma kykymme selittää asioita mahdollisimman monipuolisesti. Oli hyvä, että selkokielen käyttö ja maahanmuuttajat asiakasryhmänä olivat meille tuttuja jo harjoittelustamme.

Opimme, että haastatteluihin tulee valmistautua ja itse tilanteessa on oltava rohkea kyselemään lisäkysymyksiä ja viemään haastattelua eteenpäin. Haastattelu on vuorovaikutusta. Sekä haastateltavan, että haastattelijan ennakkoluulot, asenteet ja sen hetkinen viireystila vaikuttavat haastattelun sujumiseen. Huomasimme myös, että kehon kielellä on vaikutusta haastattelun sujumiseen. Kädet puuskassa istuva haastattelija vaikuttaa uhkaavalta ja välinpitämättömältä. Suurena haasteena opinnäyteyössämme oli myös sen teoriaosuuden rajaaminen. Elämänhallinta käsitteenä on niin laaja ja monimuotoinen, että sen esittely ja käyttö on haastavaa.

Kahdestaan työskenteleminen on ollut hyvä tapa, koska se on antanut meille mahdollisuuden keskustella, saada tukea ja pohtia yhdessä. Työskentelimme sekä itsenäisesti että yhdessä. Jaoin joitain teoriaosuuksia, joiden kirjoittamisesta toisella oli päävastuu. Teimme myös litteroinnit erikseen. Muuten olemme tehneet kaiken yhdessä. Kahdestaan työskentelyssä on myös omat haasteensa, koska välillä on päädyttävä kompromisseihin. Joskus näkemyksemme ovat olleet hyvin erilaisia, mutta se on opettanut meitä perustelemaan omat näkökantamme. Aikataulujen sovittaminen on ollut joskus myös haastavaa, mutta yhteistä aikaa on kuitenkin löytynyt tarpeeksi. Koimme yhteistyömme sujuneen hyvin ja joustavasti.

Jatkotutkimushaasteena olisi mielenkiintoista, jos nuorten ryhmää ja sen vaikuttavuutta tutkittaisiin tarkemmin, koska emme itse keskittyneet siihen. Toteuttaessamme omaa tutkimustamme, totesimme yhden miespuolisen haastateltavan tuovan hyvin vähän miesnäkökulmaa esille. Tutkimuksemme tarkoitus olikin tuoda naisnäkökulma esiin, joten jatkotutkimushaasteena voisi olla miesnäkökulmaan keskittyminen. Naisuutta tutkiessamme mietimme miten avioliiton kautta Suomeen muuttaneita naisia voisi saada enemmän mukaan toimintaan. Pakolaiset kuulevat toiminnasta usein esimerkiksi heille järjestettävillä kursseilla, mutta vaarana on, että kotona olevat suomalaisten miesten vaimot eivät saa tietoa toiminnasta. Avioliiton kautta Suomeen tulleet eivät ole välttämättä edes suomen kursseilla, jos aviomiehet tai joku muu ei heille niistä kerro. Maahanmuuttajatyön kentällä kuulemamme perusteella on valitettavan usein niin, että suomalaiset miehet eivät edes halua päästää vaimojaan kodin ulkopuolelle. Tässä olisikin hyvä tutkimusaihe siitä, miten avioliiton takia muuttaneet saataisiin

osallistumaan toimintaan.

Opinnäytetyömme ei olisi onnistunut ilman monen tahon tukea. Tahdomme erityisesti kiittää haastateltaviamme, Avaimet onnistumiseen -projektin projektikoordinaattori Anni Viinikaista, Avaimet onnistumiseen -projektia, sekä ohjaavaa opettajaamme Marja-Liisa Kokkoa. Kiitokset myös Jyväskylän ammattikorkeakoululle ja Palapeli2-projektille sekä niiden henkilökunnalle yhteistyöstä opinnäytetyömme tekemisessä.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Suomen mielenterveysseura ja Sairaanhoidajien koulutussäätiö.
- Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. A. Alitolppa-Niitamo., I. Söderling & S. Fågel. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu, 37-52.
- Alitolppa-Niitamo A. & Söderling, I. 2005. Johdanto. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. A. Alitolppa-Niitamo, I. Söderling ja S. Fågel. Helsinki: Väestöliitto, 7-12.
- Anttila, K., Hirvelä, M., Jaatinen, T., Polviander, M., ja Puska, E-L. 2005. Sairaanhoido ja huolenpito. 3.-4. p. Helsinki: Wsoy.
- Anttila, R. Eronen, S. Kallio, M., Kanninen, K., Kauppinen, L. Paavilainen P. & Salo, S. 2005. Persoona 2. Kehityopsykologia. Helsinki: Edita.
- Anttonen E. 2006. Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä. Ammattikorkeakoulun kehittäjäverkoston verkkolehti. Viitattu 3.11.2009. <http://ojs.seamk.fi/>, KeVer, julkaisusta, arkisto, kever 3/2006, artikkelit ja puheenvuorot.
- Arvot. n.d. Suomen Setlementtiliitto. Viitattu 10.12.2009. <http://www.setlementti.fi/>, setlementtiliitto ry, setlementtiliike.
- Auvinen, A. 2000. Naisten ryhmät – nainen ryhmässä. Teoksessa Omin ehdoin. Naisten oma-apuryhmien opas. Toim. A. Auvinen. Helsinki: Kansalaisareena, 27-29.
- Avara-hankesuunnitelma. 2009. Avara-projektin hankesuunnitelma.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Frisk, O & Tulkki, H. 2005. 1.p. Kulttuuriavain. Helsinki: Otava.
- Forsander, A., Ekholm, E. & Saleh, R. 1994. Monietninen työ: haaste ammattitaidolle. Helsinki: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Gretchel, A., Honkasalo, V., Kiilakoski, T., Hanhivaara P. & Herranen J. n.d. Osallisuuden merkitys lapsen ja nuoren hyvinvoinnille – tulkintoja tarinoiden pohjalta. Tutkijoiden koulutusmateriaali. Opetusministeriön julkaisuja. Viitattu 15.12.2009.

www.minedu.fi/.../lapset.../lapsenoikeudet/Tutkijoiden_koulutusmateriaali_ja_tulkinnat_Txllx_lapsi_ja_nuori.pdf.

Gretchel, A. 2002. Johdanto. Teoksessa *Lapset nuoret ja aikuiset toimijoina, Artikkeleja osallisuudesta*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 7-10.

Hankesuunnitelma. 2006. Avaimet onnistumiseen -hanke 2007-2009. Maahanmuuttajanuorten toiminnallisen ohjaustyön kehittäminen.

Hankesuunnitelma. 2006. Avaimet onnistumiseen -projektin hankesuunnitelma.

Harinen, P. 2005. Nuoret monikansallistuvassa ja -kulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa *Erilaiset ja samanlaiset: nuorisobarometri 2005*. Toim. T-A. Wilska. Helsinki: Nuorisoasian neuvottelukunta, 98-110.

Harinen, P. ja Niemelä, H. 2005. Nuorten maahanmuuttajien elämää ja kokemuksia. Teoksessa *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*. Toim. S. Paananen. Helsinki: Tilastokeskus, 157-171.

Heikkilä, E. 2005. Monikulttuuriset avioliitot tilastoissa ja arjen elämässä. Teoksessa *Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin*. Toim. A. Alitoppa-Niitamo, I. Söderling ja S. Fågel. Helsinki: Väestöliitto, 24-36.

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. p. Helsinki: Tammi.

Hirstiö-Snellman, P & Mäkelä, M. 1998. Maahanmuuttajat sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaina. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 1998: fin. Viitattu 12.12.2009.
http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/sel98_12/all98_12.htm

Joronen, T. 2009. Johdanto. Johdatus kirjan teemoihin. Teoksessa *Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla*. Toim. T. Joronen. Tutkimuksia: Helsingin kaupungin tietokeskus, 10-57. Viitattu 15.12.2009.
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_10_20_Tutk_4_Joronen.pdf.

Joronen, T. 2008. Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset, haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa *Maahanmuuttajanaiset, kotoutuminen, perhe ja työ*. Toim. T. Martikainen & M. Tiilikainen. Helsinki: Väestöliitto, 285-311.

Juntto, A. 2005. Maahanmuuttajien asuminen – integroitumista vai segregoitumista? Teoksessa *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*. Toim. S. Paananen. Helsinki: Tilastokeskus, 43-58.

Jyvälän Nuoret. n.d. Jyvälän Setlementti ry. Viitattu 9.12.2009. <http://www.jyvala.fi/>, Jyvälän Nuoret ry.

Jyväskylän kaupungin, Jyväskylän maalaiskunnan, Laukaan ja Muuramen monikulttuurisuusohjelma. 2006. Toim. J. Nurminen & K. Turtiainen. Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja.

Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Lasten ja nuorten kunta. Toim. A. Gretchel & T. Kiilakoski. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 8-20.

Kotouttaminen. 2009. Sisäasiainministeriön verkkosivut. Viitattu 10.11.2009. <http://intermin.fi>, maahanmuutto, kotouttaminen.

Kotoutumiskoulutus. 2009. Sisäasiainministeriön verkkosivut. Viitattu 10.11.2009. <http://www.intermin.fi>, maahanmuutto, kotouttaminen, kotoutumiskoulutus.

Koponen, R-L. 2007. Asiakastyön sisältö ja menetelmät turvapaikkaprosessissa: Maahanmuuttaja nuori ja koulunkäyntiin liittyvät haasteet. Teoksessa vastaanotosta kotoutumiseen: Perustietoa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten kanssa työskenteleville. 46-52. <http://www.mol.fi>, työ- ja elinkeinotoimistot, julkaisut, julkaisuarkistot, työhallinnon julkaisu –sarja.

Kosonen, L. 2000. Maahanmuuttajanuorten tukeminen käytännössä. Teoksessa Monikulttuurinen Suomi: Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Toim. K. Liebkind. Helsinki: Gaudeamus, 149-157.

Laine, M. 2009. Esipuhe. Teoksessa Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Toim. T. Joronen. Tutkimuksia: Helsingin kaupungin tietokeskus, 5-9. Viitattu 15.12.2009 http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_10_20_Tutk_4_Joronen.pdf.

Liukko, S & Perttula, S. 2009. Opinnäytetyön raportointi. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

L9.4.1999/493. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 2.12.2009. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 1999.

L22.12.2006/1269. Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 3.12.2009. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, säädökset alkuperäisinä, 2006, 1300-1251.

L 27.1.2006/72. Nuorisolaki. Viitattu 10.12.2009. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 2006.

- Maahanmuutto. n.d. Julkishallinnon verkkopalvelut. Viitattu 10.11.2009. <http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/>, aiheet, maahan- ja maastamuutto, maahanmuutto.
- Marjeta, M. 1998. Kotimaassa tiedettiin kuka minä olen. Selvitys maahanmuuttajien kotoutumisesta. Moniste 48/1998 Opetushallitus. Viitattu 3.12.2009. www.oph.fi, julkaisut ja oppimateriaalit, maksuttomat julkaisut.
- Martikainen, T & Tiilikainen, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset: Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. T. Martikainen & M. Tiilikainen. Helsinki: Väestöliitto, 15-37.
- Mikkonen, A. 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Teoksessa Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu, 53-71.
- Mikä ihmeen settlementti. n.d. Jyväskylän Settlementti ry. Viitattu 10.12.2009. <http://www.jyvala.fi/>, Jyväskylän historiaa.
- Myren, K. 1999. Pois paitsiosta – maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajan vietto Suomessa. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja edistämissäätö.
- Nuorten osallisuus. n.d. Itä-Suomenläninhallituksen internetsivusto. Viitattu 2.12.2009 <http://www.intermin.fi/lh/ita/sivistys/home.nsf/>, nuorisotoimi, nuorten osallisuus.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.
- Nylund, M. 1996. Suomalaisia oma-apuryhmiä. Teoksessa välittävät verkostot. Toim. A-L Matthies, U. Kotakari & M. Nylund. Tampere: Vastapaino, 193-206.
- Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemuksen ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Toim. M. Nylund & A. B. Yeung. Tampere: Vastapaino, 194-213.
- Näre, S. n.d. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Nuorisotutkimuksen verkkokanava. Viitattu 13.12.2009. http://www.kommentti.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=279.
- Oikeus kotouttamistoimenpiteisiin. 2009. Sisäasiainministeriön verkkosivut. Viitattu 10.11.2009. <http://www.intermin.fi>, maahanmuutto, kotouttaminen, oikeus kotouttamistoimenpiteisiin.
- Pakolaiskiintiö. n.d. Maahanmuuttoviraston internetsivut. Viitattu 30.11. 2009 <http://www.migri.fi/> Pakolaiset, pakolaiskiintiö.

- Palojärvi, H. 2002. Oma-apuryhmät naisten voimavarana. Teoksessa Omin ehdoin. Naisten oma-apuryhmien opas. Toim. A. Auvinen. Helsinki: Kansalaisareena ry, 43-45.
- Paluumuuttajat. n.d. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 12.11.2009. <http://www.migri.fi/paluumuuttajat>.
- Petrell, N. 2009. Toisen polven muuttajat. Monitori 2, 8.
- Projektiseloste. 2008. Avaimet onnistumiseen -projektin seloste avustushakemukseen Ray:lle.
- Puura, M. 2006. Kotouttamislain muutokset voimaan 2.1.2006. Viitattu 2.12.2009. http://www.kunnat.net/opetus_ja_kulttuuri_lainsaadanto.
- Pyykkönen, M. 2003. Ristissä kaiken aikaa. Jäsenyydet nuorten maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa. Teoksessa Kamppailuja jäsenyyksistä, etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa. Toim. P. Harinen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 193-237.
- Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Helsinki: Kansaneläkelaitos, sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 1.
- Raitasalo, R. 1996. Elämänhallintaa etsimässä. Helsinki: Kansaneläkelaitos, sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 13.
- Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Toim. J. Ruusuvuori & L. Tiittula. Tampere: Vastapaino.
- Riihinen, O. 1996. Elämänhallinta-käsitteen erittelyä ja ongelmia. Teoksessa Elämänhallintaa etsimässä, toim. R. Raitasalo. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Roos, J.P. 1987. Suomalainen elämä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Sanasto. n.d. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 12.11.2009. <http://www.migri.fi/media/sanasto>.
- Setlementti- monikulttuurinen työ. n.d. Suomen setlementtiliitto. Viitattu 14.12.2009. www.setlementti.fi/setlementtiliitto_ry/setlementtityo_monikulttuurinen_työ.
- Setlementtiliike ja Setlementtiliitto. n.d. Suomen Setlementtiliitto. Viitattu 9.12. 2009. http://www.setlementti.fi/setlementtiliitto_ry/setlementtiliike.
- Setlementtinuorten liitto ry:n arvot. n.d. Viitattu 14.12.2009. http://www.setlementtinuoret.fi/liitto_arvot.

- Setlementtinuorten liitto ry. n.d. Viitattu 14.12.2009. <http://www.setlementtinuoret.fi>, liitto.
- Sukupuolisensitiivinen työ. n.d. Setlementtinuorten liitto ry. Viitattu 13.12.2009. <http://www.setlementtinuoret.fi>, toiminta, sosiaalinen nuorisotyö, sukupuolisensitiivinen työ.
- Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen perussanasto. n.d. Viitattu 6.1.2010. <http://www.eurofem.net/valtavirtaan/sanasto.html>.
- Suomen korkeakoulut vetävät kiinalaisia. 2006. Tilastokeskus. Viitattu 12.11.2009. http://www.stat.fi/tup/tietotrendit/tt_06_06_ulkom_opiskelijat.html.
- Suomen väestö 2008. Julkaistu 27.3.2009. Tilastokeskus. Viitattu 10.11.2009. http://www.stat.fi/til/vaerak/2008/vaerak_2008_2009-03-27_tie_001_fi.html.
- Säävälä, M. 2008. Sukupuoli etnisen itseymmärryksen keskiössä. Naiseus, avioliitto ja perhe Kosovon albaaninaisten puheessa. Teoksessa Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. T. Martikainen & M. Tiilikainen. Helsinki: Väestöliitto, 68-87.
- Toiminta 2008. Jyväskylän setlementti ry. Viitattu 9.12.2009. <http://www.jyvala.fi/>, toiminta 2008 pdf-tiedosto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Valtavirtaistaminen. n.d. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivut. Viitattu 6.1.2010. www.stm.fi, tasa-arvo, tasa-arvopolitiikka, valtavirtaistaminen.
- Viinikainen, A. 2009. Avaimet onnistumiseen -projektin projektikoordinaattori, Jyväskylän Nuoret Ry. Haastattelu 19.12.2009.
- Viljakainen, T. 2007. Näkemyksiä elämänhallinnan tukemisesta koulutuksen avulla – Kouluttajien ja opettajien kokemukset työskentelystä turvapaikanhakijoiden kanssa. Pro Gradu tutkielma. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden laitos.
- Vuorinen, R. 1997. Minän synty ja kehitys. Helsinki: Wsoy.
- Väliraportti. 2008. Avaimet onnistumiseen -projektin väliraportti.
- Ysa – Yleinen suomalainen asiasanasto. n.d. Viitattu 2.1.2010. <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/>, empowerment.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

TAUSTATIEDOT

Sukupuoli?

Ikä?

Kansalaisuus? Minkä maalainen olet?

Kuinka kauan olet asunut Suomessa/ minkä ikäisenä saavuit Suomeen?

Mikä elämäntilanteesi on tällä hetkellä?

- opiskeletko? Mitä, missä?
- käytkö töissä? Missä? vakituinen /tilapäinen, määräaikainen?
- oletko työtön?
- oletko kurssilla? Millä?
- oletko työharjoittelussa? Missä? Kesto?
- hoidatko lapsia kotona?

TOIMINNASSA MUKANA OLEMINEN

Missä Avaimet onnistumiseen -ryhmässä olet ollut mukana?

- uimaryhmä

- monikulttuurinen naisten ryhmä (Gloriassa)
- nuorten ryhmä (päivätoiminta, Palapelissä)
- naisten liikuntaryhmä (Sepänkeskuksessa)
- naisten keskusteluryhmä (Kristillisessä opistossa)
- leirillä (esim. Könkkölässä)
- jossakin muussa, missä?

Milloin olet tullut ensimmäisen kerran mukaan?

Kuinka kauan olet ollut mukana toiminnassa?

- kuinka usein?
- kuinka säännöllisesti?

Miksi tulit mukaan toimintaan?

Oliko toimintaan helppo tulla mukaan? Miksi?

Millainen vastaanotto oli? Miten projektin työntekijät ottivat sinut vastaan? Entä ryhmän muut jäsenet?

TIEDOTUS

Mistä kuulit toiminnasta?

- suoraan Annilta/ joltain muulta maahanmuuttajatyötä tekevältä taholta
- esitteestä
- kaverilta

- Internetistä
- lehdestä
- muualta, mistä?

Olisiko toiminnasta pitänyt tiedottaa enemmän, miten?

SOSIAALINEN VERKOSTO JA KAVERISUHTEET

Oletko tutustunut ryhmässä uusiin ihmisiin?

Oletko saanut ryhmässä ystäviä?

Oletko tutustunut ryhmässä suomalaisiin?

HARRASTUKSET

Oletko löytänyt uusia harrastuksia/tekemistä ryhmän avulla? Mitä?

Oletko saanut ryhmästä tietoa vapaa-aikaan liittyen? Millaista?

SUOMEN KIELI

Miten suomen kielesi on kehittynyt toiminnan ansiosta?

Kuinka paljon puhuit ryhmässä suomea?

Puhutko suomea rohkeammin kuin ennen ryhmää?

OMA KULTTUURI

Toitko jotain omaan kulttuuriin liittyvää tekemistä ryhmään? Mitä?

Keskustelitko omaan kulttuuriin liittyvistä asioista ryhmässä? Millaisista asioista?

Millaisia asioita opit muista kulttuureista?

TOIMINNAN HYÖDYT

Onko toiminta ollut mielestäsi mielenkiintoista ja hyödyllistä, miksi?

Millaista hyötyä toiminnasta on ollut työ/ opiskelupaikkaa ajatellen?

Ovatko ryhmien ajat ja paikat olleet sopivia sinulle?

Mitä hyvää ryhmissä/toiminnassa on ollut?

Mitä huonoa ryhmissä/toiminnassa on ollut?

Olisiko jotain voinut tehdä toisin, mitä?

Onko sinulta kysytty palautetta ryhmästä/toiminnasta? Millaisena olet kokenut palautteen kysymisen?

Jos ryhmää ei olisi ollut, olisiko elämästäsi jäänyt puuttumaan jotain? Mitä?

Onko ryhmä/toiminta antanut taitoja arkielämän pulmien ratkaisemiseen? Millaisia?

Miten se näkyy elämässäsi?

Oletko ryhmän ansiosta varmempi itsestäsi/onko itsetuntosi parantunut? Miten? Miksi? Tyytyväisempi / onnellisempi?

VAIKUTTAMINEN TOIMINTAAN

Ehdotitko itse jotain ohjelmaa/tekemistä, joka sitten toteutettiin? Millä tavoin sait itse vaikuttaa siihen mitä ryhmässä tehtiin?

Pääsitkö itse ohjaamaan ryhmää? Millaisissa asioissa?

esim. tanssia, oman kulttuurin ruuan valmistusta?

RYHMÄN OSALLISTUJAT

Millaista hyötyä sinulle oli siitä, että nuorilla maahanmuuttajilla on oma ryhmä?

Olisiko suomalaisia pitänyt olla enemmän mukana? Miksi? Miksi ei?

Millaista tukea ja mahdollisia neuvoja sait toisilta osanottajilta ryhmässä?

Millainen ryhmän koko oli? Onko ryhmän koko ollut sopiva?

Kysymyksiä vain naisille tarkoitettuun ryhmiin osallistuneille:

Millaista hyötyä siitä oli, että naisilla oli oma ryhmä? Mitä hyötyä?

Miten tärkeää sinulle oli, että ryhmään osallistui vain naisia? Miksi?

Oletko ollut mukana ryhmässä/toiminnassa jossa on mukana myös miehiä? Miten se eroaa toiminnasta jossa on pelkkiä naisia? Mitä hyvää ja mitä huonoa?

Kysymys miehille:

Olisitko kaivannut miesten omaa ryhmää?

OHJAUS

Mikä ohjaajan toiminnassa oli hyvää ja missä olisi ollut parannettavaa? Miksi?

Millaista tukea/ millaisia neuvoja sait ohjaajilta?

- opintoihin
- työelämään
- vapaa-aikaan
- muuhun liittyen

Onko ohjaajaa ollut helppo ymmärtää?

Millaisissa asioissa olisit tarvinnut enemmän ohjausta ja neuvontaa?

MUUTA PALAUTETTA

Haluatko vielä antaa jotain muuta palautetta? Kenelle? Mistä?

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?

Liite 2. Haastattelukutsu

Hei!

Olemme kaksi sosiaalialan opiskelijaa. Opiskelemme Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Teemme opinnäytetyötämme Avaimet onnistumiseen –projektista. Projektissa on ollut esimerkiksi nuorten ryhmä, joka on toiminut Palapelin tiloissa, naisten uimaryhmä, naisten liikuntaryhmä ja monikulttuurinen naisten ryhmä.

Opinnäytetyön tarkoitus on arvioida Avaimet onnistumiseen –projektin vaikuttavuutta. Otamme selvää siitä, onko projektista ollut sinulle hyötyä.

Haluamme haastatella sinua, joka olet osallistunut johonkin projektin ryhmään. Sinun vastauksesi on meille tärkeä! Kysymme sinulta mielipiteitä projektista. Haastatellaan sinua suomeksi ja voimme käyttää apuna myös englantia.

Haastattelu voidaan tehdä sinun kotonasi, meidän kotonamme tai jossain muussa paikassa. Sovimme paikan yhdessä. Tarjoamme sinulle kahvit haastattelun yhteydessä.

Haastattelu on luottamuksellinen. Emme kerro kenellekään sinun nimeäsi tai muita tietoja, joista sinut voidaan tunnistaa.

Toivomme, että moni ottaa yhteyttä suoraan meihin tai projektikoordinaattori Anni Viinikaiseen. Olemme todella kiitollisia, jos saamme haastatella sinua!

Jos voit tulla haastatteluun, ota yhteyttä sähköpostilla tai puhelimitse ja sovitaan tarkemmin haastattelusta.

X

X

Elina Tuominen
 sosionomiopiskelija
elina.tuominen.sso@jamk.fi
 044-xxxxxxx

Annika Valkonen
 sosionomiopiskelija
annika.valkonen.sso@jamk.fi
 040-xxxxxxx

Voit myös ottaa yhteyttä Anniin
 Anni Viinikainen
 projektikoordinaattori, Avaimet onnistumiseen –projekti
anni.viinikainen@jyvala.fi
 040-xxxxxxx